

Da naboen ble fienden

Russiske avisers dekning av krigen i Georgia i august 2008

Helene Tønnessen

Veileder Pål Kolstø

Masteroppgave ved ILOS, HF

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2010

Da naboen ble fienden

Russiske avisers dekning av krigen i Georgia i august 2008

Helene Tønnessen

*«У меня какое-то ощущение нереальности происходящего,
потому что Грузия тоже православная,
и вдруг мы с ними воюем. Что-то дикое.
То есть не верилось до конца.»*

Aleksandr Kots (2009, 46.53)
journalist i Komsomolskaja pravda

ILOS, HF, Universitetet i Oslo

Vår 2010

© Helene Tønnessen

2010

Da naboen ble fienden: Russiske avisers dekning av krigen i Georgia i august 2008

Helene Tønnessen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

IV

Sammendrag

8. august 2008 gikk russiske styrker inn i Georgia og invaderte da et selvstendig naboland for første gang siden Sovjetunionens oppløsning. Krigen varte offisielt i fem dager, før en våpenhvile ble signert 12. august. Parallelt med krigshandlingene pågikk det en propagandakrig som russiske medier var en del av. Denne oppgaven tar for seg hvordan konflikten ble omtalt i tre russiske aviser og hvordan russiske journalister omtalte krigen ett år etter. Analysematerialet består av avisartikler fra de tre nasjonale avisene Rossijskaja gazeta, Komsomolskaja pravda og Novaja gazeta, samt mine intervjuer med syv av deres krigskorrespondenter. Journalistene befant seg på begge sider av frontlinjen, og var øyenvitner til krigshandlingene. Spesialkorrespondent Aleksandr Kots fra Komsomolskaja pravda ble selv såret i kampene. Journalistene fortalte åpent om det de opplevde under krigen og om deres syn på konflikten.

Russlands offisielle syn på krigen er at landet ikke hadde noe annet valg enn å gripe inn for å beskytte osseterne og egne fredsbevarende styrker mot aggressoren Georgia som gikk til angrep på sivile i Tskhinvali. Som et ledd i propagandakrigen ble det konstruert sterke fiendebilder av Georgia, georgiere og den georgiske presidenten Mikhail Saakasjvili, men også av Vesten. Dekningen i de ulike avisene er svært forskjellig, og de bygger i ulik grad opp under fiendebildene. Jeg ser på hvordan journalistenes identitet avgjør hvilke valg som tas i nyhetsproduksjonen med tanke på kildevalg, begrepsbruk og vinkling. Hvordan avisene omtaler «vi», Russland og russere, og «de andre», Georgia og georgiere, avslører deres syn på konflikten. Videre argumenterer jeg for at de tre avisene tilhører ulike mediediskurser: den offisielle, den tabloide og den uavhengige diskursen. Som statseid avis er Rossijskaja gazeta svært lojal mot det offisielle politiske synet på konflikten. Komsomolskaja pravda framstiller konflikten på en populistisk måte. Avisen er noe mer kritisk, men stiller seg også bak myndighetenes syn på konflikten. Novaja gazeta skiller seg ut ved å ta markant avstand fra det offisielle russiske synet. I intervjuene med journalistene kom det fram at avisene holdt fast på sitt syn på konflikten ett år etter krigen, og flere av fiendebildene var fremdeles gjeldende.

Forord

I denne oppgaven har jeg valgt å forholde meg til Harvard-stilen i referanser og litteraturliste.¹ I referansen for alle avisartikler som inngår i det empiriske materialet har jeg dessuten valgt å ta med dato i tillegg til årstall, dette for enklere å kunne skille mellom mange artikler av samme forfatter, men også fordi det i flere tilfeller er relevant å vite konkret hvilken dag artikkelen er publisert. I referansene fra intervjuene har jeg valgt å ta med evt. hvilken del av intervjuet sitatet er hentet fra, og tidsangivelsen i lydfilen hvor sitatet starter, dette for å kunne finne tilbake til sitatet ved senere anledninger. All kursivering i direkte sitater er mine, med mindre annet er opplyst. Transkriberingen i denne oppgaven følger Språkrådets anbefalinger.² Alle direkte sitater står likevel på originalspråket. I litteraturlisten er artiklene som utgjør mitt empiriske materiale oppført for seg, sortert etter avis og utgivelsesår.

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Pål Kolstø for nyttige og konstruktive tilbakemeldinger og innspill. Videre vil jeg takke Aleksej Fisjkin, Irina Rezvjakova og Svetlana Polanska for kvalitetssikring av utdrag fra intervjuene som jeg bruker i teksten, men jeg vil påpeke at alle eventuelle feil står for forfatterens egen regning. Min takknemlighet går også til mine syv intervjuobjekter, Mikhail Falalejev, Timofej Borisov, Aleksandr Kots, Dmitrij Stesjin, Aleksej Rjabtsev, Olga Bobrova og Arkadij Babtsjenko, som i en travel hverdag som journalister tok seg tid til å svare på mine spørsmål. Jeg vil også rette en takk til hele familien Rezvjakovo, som ved å åpne sitt hjem gjorde det mulig for meg å utføre intervjuer i Moskva selv på studentbudsjett. Og sist men ikke minst vil jeg takke Rune for hans tålmodighet og overbærenhet med meg i arbeidet med denne oppgaven.

Helene Tønnessen, Oslo 6. mai 2010.

¹ Tilgjengelig fra: <http://www.hf.uio.no/sitat/kompendium.pdf> [26.04.2010]

² Tilgjengelig fra: <http://www.sprakrad.no/upload/9261/russ.pdf> [26.04.2010]

Innholdsfortegnelse

1	Innledning, teori og metode.....	1
1.1	Innledning.....	1
1.2	Bakgrunn for valg av oppgave	1
1.3	Problemstilling, teori og metode	2
1.3.1	Diskursanalyse	3
1.3.2	Tekstanalyse.....	4
1.3.3	Analyse av diskursiv praksis.....	5
1.3.4	Analyse av sosial praksis	5
1.3.5	Journalistiske idealer og krigsjournalistikk.....	5
1.4	Empirisk materiale.....	10
1.4.1	Tre russiske aviser.....	11
1.4.2	Rossijskaja gazeta	12
1.4.3	Komsomolskaja pravda.....	13
1.4.4	Novaja gazeta	14
1.4.5	Intervjuer	15
2	Bakgrunn og forløp for krigen.....	18
2.1	Historie	19
2.1.1	Borgerkrig på tre plan	20
2.1.2	Kvasi-stater støttet av Russland	21
2.1.3	Vestvending og Roserevolusjon.....	22
2.1.4	Misnøye med russiske styrker.....	24
2.1.5	Generell tilspissing av konflikten.....	25
2.2	Opptrapping til krig	26
2.2.1	Internasjonale forhold	26
2.2.2	Voldsspiral og lavintensitetskrig.....	27
2.3	«Femdagerskrigen»	28
2.3.1	Russlands inntog	28
2.3.2	«En annen front»	29
2.3.3	Propagandakrig	30
2.3.4	Våpenhvile	31
3	Dekningen av «femdagerskrigen»	32

3.1	Journalistrollen	32
3.1.1	Identitet	32
3.1.2	Kildebruk.....	35
3.2	«Vi» – omtale av Russland og russere	39
3.3	De andre «vi» – omtale av Sør-Ossetia og ossetere	42
3.4	«De andre» – omtale av Georgia og georgiere	44
3.5	Omtale av Saakasjvili	48
3.6	De andre «andre» – referanser til Vesten	52
3.7	Noen sentrale begreper	56
3.7.1	«Вторжение в Грузию» eller «принуждение Грузии к миру»	56
3.7.2	Folkemord	58
3.7.3	Tskhinval eller Tskhinvali.....	60
4	Bakgrunn for omtalen ett år etter	62
4.1	Krigens etterspill	62
4.2	Russlands syn på konflikten	64
4.3	Reaksjoner fra Vesten.....	65
4.3.1	Kritikk og anerkjennelse	65
4.3.2	Ansvar som okkuperende makt.....	66
4.3.3	«Folkemord»	66
4.3.4	Internasjonalisering av konflikten.....	67
4.3.5	Ikke anerkjent av verdenssamfunnet.....	68
5	Intervju med journalister – ett år etter.....	69
5.1	Journalistrollen	69
5.1.1	Identitet som journalist.....	69
5.1.2	Kildebruk.....	75
5.2	«Vi» – omtale av Russland og russere	78
5.3	De andre «vi» – omtale av Sør-Ossetia og ossetere	80
5.4	«De andre» – omtale av Georgia og georgiere	82
5.5	Omtale av Saakasjvili	86
5.6	De andre «andre» – referanser til Vesten	89
5.7	Noen sentrale begreper	93
5.7.1	«Вторжение в Грузию» eller «принуждение Грузии к миру»	93
5.7.2	Folkemord	95
5.7.3	Tskhinval eller Tskhinvali.....	98

6	Konklusjoner	99
6.1	Propagandakrig.....	99
6.2	Rossijskaja gazeta.....	99
6.3	Komsomolskaja pravda	101
6.4	Novaja gazeta	102
6.5	Sammenlikning.....	103
6.6	Ett år etter	104
	Litteraturliste.....	105
	Empirisk materiale.....	111
	Vedlegg	133

Appendiks

Kilde: Kart over Sør-Ossetia, med landsbyer under tidligere georgisk kontroll avmerket, International Crisis Group/IIFFMCG 2009.

1 Innledning, teori og metode

1.1 Innledning

Målet med denne oppgaven er å vise hvordan tre svært ulike russiske aviser dekket krigen i Georgia i 2008 og hvordan de omtalte konflikten ett år etter. Gjennom analyse av avisartikler og intervjuer med journalister som dekket krigen, har jeg forsøkt å gi et utsnitt av den russiske mediediskursen om krigen. Jeg peker på hvordan journalistenes og redaksjonenes identitet gir sitt utslag i svært ulik dekning av konflikten og hvordan fiendebilder og skillet mellom «vi» og «de andre» kommer til uttrykk i en krigssituasjon.

Oppgavens oppbygging

Oppgaven består av to hoveddeler. Den første tar for seg dekningen av krigen mens den pågikk i august 2008. Den andre handler om hvordan konflikten ble omtalt ett år etter. Kapittel 1 fungerer som en innledning til de to hoveddelene, og tar for seg teori og metode. Den første hoveddelen begynner med kapittel 2 som tar for seg bakgrunnen for konflikten i Georgia som resulterte i en fem dager lang krig mellom Georgia og Russland i august 2008. I kapittel 3 vil jeg analysere avisartikler fra tre russiske aviser og vise hvordan de dekket krigen. Den andre hoveddelen begynner med kapittel 4 som gir bakgrunnen for mediedekningen av konflikten ett år etter. Kapittel 5 består av intervjuer med journalistene som dekket krigen, og hvordan de omtalte konflikten ett år etter. Intervjuene blir supplert med avisartiklene fra dekningen ett år etter. I kapittel 6 sammenlikner jeg resultatene og oppsummerer funnene. Vedlagt ligger tabeller over det kvantitative materialet og avisenes kildebruk, samt den fleksible intervjuguiden jeg brukte i intervjuene med journalistene.

1.2 Bakgrunn for valg av oppgave

Grunnen til at jeg har valgt å skrive om krigen mellom Georgia og Russland, er at denne på mange måter representerer et vendepunkt både for hvordan russere ser på seg selv og for Vestens syn på Russland. For første gang siden Sovjetunionens oppløsning har Russland invadert en suveren stat. Vesten har fordømt handlingen, og tidligere østblokkland frykter at Russland har fått blod på tann i sine stormaktsambisjoner. Nå, over ett år etter konflikten, har imidlertid Vesten konkludert med at det faktisk var Georgia som startet krigen, vel å merke etter provokasjoner fra Sør-Ossetia (IIFMCG 2009). Jeg var selv i Moskva i to uker like etter krigen og fikk oppleve russeres reaksjoner på nært hold. Russere stiller seg i stor grad bak sine politiske og militære ledere. De ser krigen som nødvendig for å beskytte russiske statsborgere og mener Russland har gjort rett i å anerkjenne Abkhasia og Sør-Ossetias uavhengighet. Mange russere er dessuten stolte av sitt lands gjenvunne militære styrke og ser krigen mot Georgia

som et skritt på veien mot å gjenerobre Russlands tidligere stormaktsposisjon. Jeg ble nysgjerrig på hva som legitimerer krigen i russeres øyne.

Da jeg selv er utdannet journalist og har bakgrunn fra avis, var det naturlig for meg å velge nettopp dette mediet. Hovedankepunktet mot det å velge aviser, er at russere hovedsakelig er et tv-tittende folk, og at tv er deres desidert viktigste kilde til nyheter. Фонд Общественное Мнение publiserte 21. august 2008 en spørreundersøkelse om folks oppfatning av den russisk-georgiske væpnede konflikten³. Der ble folk blant annet spurt om hvilke kilder de hadde brukt for å skaffe seg informasjon om konflikten. Hele 94 prosent oppga at russiske tv-kanaler var en kilde til informasjon. Radio ble oppgitt av 16 prosent, aviser av 11 prosent, internett av 8 prosent og utenlandske tv-kanaler av 4 prosent. Til tross for tv-mediets ubestridte posisjon, har jeg altså valgt å se på dekningen i aviser. Som Greene (2009, s. 61) skriver: «The print media offer most scope for a 'free media space'», og ved å velge ulike typer aviser får man et bredt materiale som representerer ulike strømninger i samfunnet. Avisartikler har dessuten den fordelen at de er lett tilgjengelige på internett, de publiseres i all hovedsak kun én gang, og de har som hovedregel en spesifisert forfatter.

1.3 Problemstilling, teori og metode

Temaet for oppgaven er russiske avisers dekning av krigen i Georgia i august 2008, og jeg har to hovedhypoteser jeg vil forsøke å få bekreftet eller avkreftet med denne oppgaven:

- 1) Rossijskaja gazeta, Komsomolskaja pravda og Novaja gazeta tilhører tre ulike mediediskurser og beskriver derfor konflikten på ulik måte.
- 2) Omtalen av konflikten og oppfatningen av den har endret seg ett år etter krigen.

Denne oppgaven er basert på et sosialkonstruktivistisk grunnlag, det vil si synet på at det er vi mennesker som konstruerer den sosiale virkeligheten (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 13–14). Mitt arbeid er i stor grad bygget på en diskursanalytisk tilnærming. Jeg legger Jørgensen og Phillips' (1999, s. 9) definisjon av diskurs til grunn: «diskurs er en bestemt måte at snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på.» Hovedvekten ligger på Norman Faircloughs teorier om kritisk diskursanalyse, men jeg trekker også inn elementer fra Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori slik den gjengis i Jørgensen og Phillips (1999). Videre trekker jeg inn teorier fra medievitenskapen om journalistiske idealer, krigsjournalistikk og fiendebilder. Jeg mener en slik multiperspektivistisk tilnærming gir det mest utfyllende bildet.

³ Фонд Общественное Мнение: <http://bd.fom.ru/report/map/d083321>

Jeg har valgt en kombinasjon av kvantitativ innholdsanalyse av en rekke avisartikler, kvalitativ tekstanalyse og kvalitative intervjuer. En slik metodetriangulering mener jeg kan gi det beste resultatet i denne oppgaven fordi jeg får belyst ulike sider av saken (Østbye m.fl., 2002, s. 122). Jeg har valgt å presentere funnene tematisk og ikke etter hvilken metode som er brukt, men det vil komme klart fram hvilken metode jeg har brukt ved ulike funn.

1.3.1 Diskursanalyse

Hensikten med diskursanalyse er å undersøke kommunikasjonsprosesser i ulike sosiale sammenhenger, i mitt tilfelle å undersøke russiske mediers kommunikasjon med leserne.

Norman Fairclough ser på diskurs som en viktig form for sosial praksis som både er konstituerende og konstituert, det vil si både reproducerer og forandrer viten, identiteter og sosiale relasjoner, inkludert maktrelasjoner, og samtidig formes av andre sosiale praksiser og strukturer (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 77). Oversatt til mitt arbeid betyr dette at den russiske mediediskursorden og de ulike diskursene den rommer, både reproducerer og forandrer det vi vet om konflikten i Georgia, reproducerer og forandrer russeres og andre involvertes identitet, og reproducerer og forandrer sosiale relasjoner, inkludert maktrelasjoner. Samtidig formes den russiske mediediskursen av andre sosiale praksiser og strukturer, som russiske politiske og militære aktører, vestlige medier osv. Fairclough mener man skal fokusere på to dimensjoner: den kommunikative begivenhet, det vil si et konkret tilfelle av språkbruk, og diskursordenen som er summen av alle diskurser og sjangere som brukes innen en sosial institusjon eller et sosialt domene (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 79–80). For mitt vedkommende har jeg valgt å se på ulike avisartikler som kommunikative begivenheter, mens den overordnede diskursordenen jeg tar for meg, er den russiske mediediskursordenen. Innen den russiske mediediskursordenen er det ulike diskursive praksiser, det vil si ulike sjangere og mediediskurser. Jeg vil forsøke å identifisere noen av diskursene og se hva som skiller dem.

Et sentralt begrep i Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori er *flytende betegnere* (*floating signifiers*), det vil si begreper som ulike diskurser konkurrerer om å definere på sin måte (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 39). Et annet begrep er *antagonisme*, det vil si når en persons ulike identiteter kommer i konflikt og stiller motstridende krav til ens handlinger. Antagonismer oppløses av *hegemoniske intervensjoner*, det vil si en ytring som undertrykker andre muligheter (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 60–62). Jeg vil se på slike konkurrerende begreper og forsøke å avdekke områder hvor ulike identiteter kommer i konflikt.

Sentralt i kritisk diskursanalyse er det å kombinere detaljerte lingvistiske tekstanalyser med sosial analyse. Enhver kommunikativ begivenhet, avisartikkel, har ifølge Faircloughs

tredimensjonale modell følgende dimensjoner: den er en tekst; den er en diskursiv praksis, som innebærer produksjon og konsumpsjon av tekster; og den er en sosial praksis. I en diskursanalyse skal man trekke inn alle tre dimensjoner (Fairclough, 1995, s. 57–62).

1.3.2 Tekstanalyse

I analysen av teksten skal man ifølge Fairclough (1995, s. 57) foreta en tradisjonell form for lingvistisk analyse hvor man ser på vokabular, semantikk og grammatikk, men også på overordnet organisering av teksten. Ifølge Fairclough (1995, s. 58) skal man ha i bakhodet hvordan tre aspekter artikuleres: representasjon, identiteter og forhold. Det første aspektet er hvordan sosial praksis blir representert og satt inn i en ny kontekst. Det andre er hvordan identiteten til skribent og leser er konstruert. Det tredje er hvordan forholdet mellom skribent og leser er konstruert, som formelt eller uformelt, nært eller fjernt.

Kvantitativ tekstanalyse

Den kvantitative delen av oppgaven tar jeg med for å få en bred oversikt av dekningen av konflikten i den aktuelle perioden. Jeg vil undersøke hvilke tendenser som preget den helhetlige dekningen den første uken og året etter. Ved å supplere en hovedsakelig kvalitativ oppgave med kvantitativ informasjon, får man inn en mer systematisk dimensjon. Det var til stor hjelp i den innledende fasen av arbeidet med denne oppgaven for å få en oversikt over materialet. I den kvantitative delen av analysen ser jeg på hvilke temaer som vektlegges, kildebruk og språklige virkemidler, omtale av «vi» og «de andre» og blant annet referanser til begrepet *folkemord*.

Kvalitativ tekstanalyse

Tekstanalysen utføres som en kvalitativ innholdsanalyse, med symptomatisk lese måte.

Den symptomale lese måte ser på tekster som manifeste uttrykk for underliggende eller skjulte betydninger. Tilnærmingen bygger på at tekster er formidlere av betydning som produsenten ikke har oversikt over eller er seg bevisst. Det kan være dominerende normer og forestillinger som er så sjølsagte for en gruppe mennesker at de fortøner seg som naturlige og allmenngyldige (det kalles gjerne mentalitet), eller det kan være at tekster bærer i seg sosiale motsetninger og konflikter som ikke er umiddelbart synlige på tekstens overflate. Målet med en symptomal tekstanalyse kan være å løfte fram disse motsetningene, avdekke dem og diskutere deres samfunnsmessige grunnlag. En slik tilnærming til tekster kan sies å ha en ideologikritisk ambisjon (Østbye m.fl. 2002:64).

I den kvalitative analysen vil jeg se på mange av de samme kategoriene som i den kvantitative, men i større grad trekke fram eksempler og snarere vise *hvordan* ting blir sagt og ikke bare *hvor ofte* det blir sagt (Bergstrøm og Boréus referert i von Seth, 2008, s.111). Jeg peker på journalistenes bruk av språklige virkemidler og bruk av fiendebilder i omtale av «vi» og «de andre». Omtale av Georgia og georgiere, og omtale av Saakasjvili, står her sentralt. Det samme gjør omtale av Vesten. Dessuten tar jeg opp bruken av noen sentrale begreper, som ordet *folkemord* og hvilke samlebegreper journalistene bruker i omtalen av krigen.

1.3.3 Analyse av diskursiv praksis

I begrepet *diskursiv praksis* inkluderer Fairclough (1995, s. 58–60) ulike aspekter av tekstproduksjonsprosessen og tekstkonsumpsjonen. I produksjonen av en tekst trekker han inn både journalistens egne valg og institusjonelle forhold, som hvordan teksten redigeres av redaksjonen. Diskursiv praksis er forbindelsen mellom den konkrete teksten og konteksten, eller den sosiale praksis. Analyse av diskursiv praksis handler i stor grad om hvordan tekstforfattere trekker på allerede eksisterende diskurser og sjangere for å skape en tekst, men også om hvordan mottaker tolker teksten (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 81). I denne oppgaven vil jeg verken utføre noen resepsjonsanalyse eller en detaljert produksjonsanalyse, men gjennom intervjuer med journalister som har skrevet noen av de analyserte tekstene, kommer jeg likevel inn på hvordan teksten er produsert. Intervjuer med dem som har skrevet tekstene gir en viss forståelse av tekstproduksjon og kontekst. Ved å analysere journalistenes egen identitetsforståelse er det lettere å tolke det de skriver. I tillegg kan intervjuer «gi oss innsikt i hvilke normer som gjelder i det miljøet teksten er produsert i, for eksempel en bestemt redaksjon. De vil altså kunne si noe om diskursen, ikke bare om skribentens individuelle vurderinger» (Hågvar, 2007, s. 38).

1.3.4 Analyse av sosial praksis

Analyse av sosial praksis handler om å sette teksten inn i en kontekst. Man må avdekke relasjonen mellom den diskursive praksis og den diskursorden, hvilket nett av diskurser, den diskursive praksis inngår i. Dessuten må man forsøke å kartlegge de ikke-diskursive sosiale og kulturelle relasjonene og strukturene som skaper rammen for den diskursive praksis (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 98). I kapittel 2 beskriver jeg bakgrunnen for krigen i 2008 og i kapittel 4 bakgrunnen for mediedekningen og omtalen av konflikten ett år etter krigen. Denne bakgrunnen danner konteksten de konkrete avisartiklene må forstås ut fra.

1.3.5 Journalistiske idealer og krigsjournalistikk

Ifølge Fairclough (1995) må man trekke inn annen relevant teori for å belyse den gjeldende sosiale praksis. Jeg vil derfor trekke inn teorier fra medievitenskapen om sosiale betingelser for journalistikk og journalistiske idealer, om krigsjournalistikk og propaganda, fiendebilder og skillet mellom «vi» og «de andre».

Sosiale betingelser for journalistikk

Brian McNair definerer i sin bok *The sociology of journalism* (1998, s. 13–14) fem sosiale faktorer som påvirker produksjon av journalistikk. Den første faktoren er systemet av profesjonell etikk, estetikk og rutiner som styrer journalistisk arbeid. Den andre er innflytelsen fra det politiske systemet, som kommer til syne i form av sensur, regulering og statlig

informasjonspolitikk. Den tredje er økonomisk innflytelse, særlig med tanke på eierskap og kontroll med mediene. Den fjerde er teknologiske muligheter og begrensninger. Og den femte faktoren som påvirker produksjonen av journalistikk, er andre sosiale aktører som politikere, interessegrupper og andre som ønsker å få fram sitt syn i media. Den første og den femte påvirkningsfaktoren er knyttet tett sammen. Alle redaksjoner har rutiner for å skjerme seg fra uønsket påvirkning og propaganda. Disse rutinene er i stadig utvikling og tilpasses nye situasjoner. Spesielt i en krigssituasjon er disse prinsippene under press. Rune Ottosen beskriver i «Journalistens konfliktfylte lojalitet» (Ottosen, 2001) hvordan journalister i en krigssituasjon slites mellom lojaliteten til sin egen nasjon som en del av krigspropagandaen, og lojaliteten til publikum ved å skulle fortelle sannheten og utdype nyansene. Han mener at nyhetsdekningen av sikkerhetspolitikk og internasjonale konflikter i stor grad reflekterer den rådende offisielle politikk. Den fjerde faktoren som påvirker journalistikkproduksjonen – teknologi – er også et område som er i konstant utvikling, og som Luostainen og Ottosen (2002, s. 56) skriver:

Contemporary technology in warfare and communication is both a threat and an opportunity for independent journalism. On the one hand, development of transmission technology and increasing diffusion of computer communications facilities make it more difficult to implement total black-outs or to control outgoing messages from a certain area. On the other hand countries which are skilled in information warfare are well-trained in integrating the media both strategically and tactically as part of their operations.

Journalistiske idealer

Sentralt i den journalistiske profesjonalitet er begrepet objektivitet, et begrep som også ble hyppig brukt av de russiske journalistene jeg intervjuet. Men begrepet er svært omdiskutert fordi det er så upresist, og en enkel og entydig definisjon er vanskelig å gi. Objektiv journalistikk definert som journalistikk som er fullstendig strippet for alle personlige meninger, tanker og fordommer, finnes ikke. All journalistikk er en vinklet virkelighet. Det er foretatt valg om hva som skal dekkes, på hvilken måte og hvilke kilder som skal benyttes (Østlyngen og Øvrebø, 1999; de Burgh, 2005; McNair, 1998). Idealet journalister bør strebe etter er det å formidle vesentlige, sannferdige, aktuelle og relevante opplysninger på en saklig, fullstendig, kunnskapsrik, og balansert måte. De bør videre virke troverdige, ha integritet og være habile, skille klart mellom fakta og mening og ha en kildekritisk tilnærming. Disse begrepene er å foretrekke fordi de hver for seg beskriver mer presist hvilke krav man bør stille til journalistikk enn hva begrepet objektivitet gjør. Dette er også i tråd med det sosialkonstruktivistiske synet på at menneskene konstruerer virkeligheten. Ifølge McNair (2005) er det mulig å skille mellom tre ulike kategorier av virkelighet: det som faktisk har skjedd, det noen oppfatter at har skjedd og det som blir rapportert har skjedd, eller journalistikk. Videre skriver han at journalistikk i beste

fall kan være en versjon av virkeligheten, konstruert i henhold til regler, koder og konvensjoner som vi forbinder med journalistisk diskurs (McNair, 2005, s. 30).

Krigsjournalistikk

Krigsjournalistikken er en av de eldste former for journalistikk, og Phillip Knightley (2002, s. 1–17) mener man så de første eksemplene på moderne krigsjournalistikk allerede under Krimkrigen (1854–1856). I de senere årene er det på mange måter blitt vanskeligere for journalister å arbeide i konfliktsoner uten å bli en del av en av de stridende partenes propagandamaskineri. Rune Ottosen (1994, s. 25–45) oppsummerer den amerikanske informasjonsstrategien i en konfliktsituasjon i 15 punkter:

1. Begrensninger i journalistenes fysiske tilgang til kampområdet.
2. Nekte militært personell å snakke med reportere utenfor poolen.
3. Trakassere journalister som ikke er en del av Pentagons organiserte opplegg.
4. Kontrollere journalistenes intervjuobjekter og forsøk på styring i valg av intervjuobjekter.
5. Sanksjoner mot militært personell som kommer med kritiske kommentarer til offisiell amerikansk politikk.
6. Sensur av alle rapporter, foto og filmopptak fra poolen.
7. Sanksjoner mot journalister som hadde kritisk rapportering.
8. Holde tilbake informasjon som setter de amerikanske soldatene i et uheldig lys.
9. Desinformasjon om krigføringen.
10. Restriksjoner for å hindre dekning av amerikanske skader og tap.
11. Ufarliggjøre krigføringen ved myteskapning om høyteknologi-bombing.
12. Minimalisere fokuseringen på tap og lidelser i sivilbefolkningen.
13. Ufarliggjøre krigføringen gjennom påvirkning av språket.
14. Bruke media for å mobilisere støtte i opinionen.
15. Bruk av massemedier som del av den psykologisk krigføring.

Disse punktene vitner om et ønske om total kontroll over mediene og er i liten grad forenlig med vestlige idealer om en fri og uavhengig presse. Flere land prøver å kopiere amerikanernes strategi, deriblant Russland, med et slikt poolsystem for journalister. Ottosen (1994, s. 44) argumenterer for at journalister i militære konflikter bør ha en mer uavhengig rolle overfor de militære kildene. Videre påpeker han at journalistene ikke kan regne med støtte fra kritiske lesere som allierte i arbeidet for en mer kritisk og uavhengig krigsjournalistikk.

Meningsmålinger viser at et lands innbyggere i en krigssituasjon ofte er enige med de militære i at «det viktigste ikke er å formidle sannheten, men å vinne krigen», som Ottosen setter det på spissen. I en meningsmåling blant russere utført av Фонд Общественное Мнение i 2002 svarte også 53 prosent at massemedier i en konfliktsituasjon bør underlegges statlig sensur, og kun 22 prosent mente at det ikke trengs⁴.

Propaganda er sentralt i moderne krigføring. Jowett og O'Donnell ser propaganda som en kommunikativ handling og gir følgende definisjon: «Propaganda is the deliberate, systematic

⁴ Фонд Общественное Мнение: http://bd.fom.ru/report/cat/smi/smi_print/dd024625

attempt to shape perceptions, manipulate cognitions, and direct behavior to achieve a response that furthers the desired intent of the propagandist» (Jowett og O'Donnell, 1999, s. 6). Ottosen (2002) mener journalister kan motvirke propaganda, men ikke løsrive seg fra den:

Propaganda og informasjonsstrategier rendyrker et budskap som på forhånd er laget for å være tilpasset en mediedramaturgi. Journalister og enkeltmedier kan motvirke propagandastrategier ved å lage egne kritiske programmer og artikler med alternative vinklinger og kilder, men de kan aldri frigjøre seg helt fra dem. Krigsjournalistikk kan aldri løsrives fra den generelle sikkerhetspolitiske debatten.

Teun A. van Dijk (i Ottosen, 2004, s. 219–220) påpeker hvordan journalisters syn er preget av hjemlandets sikkerhetspolitikk. Endres den sikkerhetspolitiske situasjonen, endres også fiendebildene. Wilhelm Kempf (2002, s. 69) mener journalistenes identitet som samfunnsborgere forklarer at deres verdensbilde samsvarer med politikernes:

If journalists spread the same antagonistic reduced and distorted images of a conflict as do political and military élites, this is not (or at least not in any case) due to a conspiracy between policymakers and the media but rather results from the mere fact that journalists are society members themselves.

Kempf påpeker imidlertid at det finnes tre vendepunkt hvor media ikke lenger reflekterer samfunnets syn, men går over til å spille en aktiv rolle i å eskalere konflikten. Det første er når medier unnlater å rapportere om eskalerende konflikter før voldeligheter bryter ut. Det andre er journalisters tendens til å tolke en konflikt innen rammeverket av tap og seier og trekker forhastede konklusjoner uten tilstrekkelig analyse av partene i konflikten. Det tredje vendepunktet er journalisters hengivenhet overfor eliter, og når journalister forsøker å gjøre propagandaen spiselig for leseren i stedet for å være kritisk. Som Kempf sier: «As journalists are members of the society themselves, they are vulnerable also to the same processes of social identification with the own sides' élites, soldiers and victims and to the dehumanization of those on the opposing side [sic!]]» (Kempf, 2002, s. 70).

Som Rune Ottosen (2002) skriver: «I en krigssituasjon blir mediene ofte satt under press med krav om å vise patriotiske holdninger. Rapporter fra 'den andre siden' blir sett på med mistenksomhet selv om det skjer på et journalistisk grunnlag.» Muligens er dette en av grunnene til at så få russiske journalister dekket den georgiske siden og så få georgiske journalister dekket den sørøstlige/russiske siden. Det faktum at knapt noen vestlige medier dekket den sørøstlige/russiske siden, kan trolig også forklares på samme måten. Det er det imidlertid ikke opp til denne oppgaven å ta stilling til. En undersøkelse av vestlige og georgiske mediers dekning av krigen i Georgia i 2008 ville imidlertid vært et interessant tema for videre forskning. Først da ville man fått et godt bilde av informasjonskrigen som fant sted.

Fiendebilder

Rune Ottosen gir følgende definisjon på et fiendebilde:

Et fiendebilde er negativ, stereotyp beskrivelse av en nasjon/stat/religion/ideologi eller regime/statsleder. Fiendebildet kommer til uttrykk gjennom metaforer, billedbruk eller andre språklige, visuelle eller grafiske effekter som skaper forventninger om umenneskelige, aggressive eller fiendtlige handlinger (Ottosen, 1994, s. 103).

Elisabeth Eide (2002) trekker fram skillet mellom «vi» og «de andre» i krigsjournalistikken, hvor «de andre» ofte betegner fienden. En mye brukt sjargong i krigssituasjoner de senere årene er beskrivelser av «vi» som de rene og «de andre» som skitne og urene, med uttrykk som *mop up*, *flush out*, renske ut og etnisk rensing. Disse metaforene ble først brukt av krigens politikere, men er så plukket opp av krigsreportere og brukes også i journalistikken (Eide, 2002, s. 49–50). Språkbruk er ifølge Jowett og O'Donnell (1999, s. 295) én av de spesielle teknikkene propagandisten bruker for å maksimere effekten av propagandaen:

In wartime, the enemy is often symbolized as subhuman or animal-like to soften the killing process linguistically. Metaphors of hunting down animals or exterminating vermin were common in the rhetoric of both sides during World War II. Symbols of sex and death are also common in war.

Ottosen (1994, s. 41–42) beskriver hvordan språkbruken i vestlige mediers dekning av Golfkrigen varierte med hvilken av partene som ble omtalt. Der soldatene fra den flernasjonale styrken ble omtalt som blant annet: *profesjonelle*, *forsiktige*, *helter*, *dristige*, *lojale* og *modige*, ble de irakiske soldatene blant annet omtalt som: *hjernevaskede*, *feige*, *desperate*, *skruppelløse* og *fanatiske*. I propaganda framstilles verden svart-hvitt, og historien forenkles og forvrenges. «Vi» er gode, rettferdige, beskyttere av de svake, mens «de andre» er de onde, brutale og aggressive. Slike forenklinger og generaliserte fiendebilder gjør verdensbildet lett å forstå for leseren, og pressen gjengir disse stereotypene bevisst og ubevisst for å nå ut til publikum. Fiendebilder er ofte gjensidige, bare med motsatt fortegn:

The Georgian finger-pointing at Moscow was only part of a broader pattern in post-Soviet societies, as Sergei Markedonov put it. «Many Russian politicians are genuinely convinced that the West is to blame for everything: the West caused the Orange Revolution, the West caused the Rose Revolution, the West demolished the Soviet Union. Georgian authorities are using exactly the same method. Only here, evil Russia replaces the evil West. Georgia, Russia, and many post-Soviet countries share a like mentality. Only the enemy changes» (IFFMCG, 2009, vol. 2, s. 23).

Peace Journalism

Som en reaksjon på krigsjournalistikken har Johan Galtung (2002, s. 259-272) lansert det han kaller fredsjournalistikk eller Peace Journalism. Denne teorien ser alle partene i en krig som tapere, i motsetning til den tradisjonelle tankegangen om krig som et nullsumspill med én vinner og én taper. Idealet er at journalistene skal gi et nyansert bilde av hvordan konflikten blir til, av alle de involverte og deres mål og ønsker, skal humanisere og gi alle parter en stemme og skal fokusere på konsekvenser av voldelighetene. Videre skal alle partenes usannheter og forsøk på tildekking avsløres og alle partenes lidelser vises. Sentralt i teorien står det at journalister skal være proaktive og komme på banen på et tidlig tidspunkt i en konflikt, helst før voldelighetene

starter, (Galtung, 2002, s. 261). Dette står i kontrast til krigsjournalistikkens tradisjonelle tilnærming, der mediene er en del av propagandaapparatet, dehumaniserer «de andre» og utelukkende fokuserer på hvem som angrep først, antall drepte og materiell ødeleggelse. Ifølge Galtung befinner de fleste medier seg et sted mellom de to tilnærmingene, men ofte nærmere krigsjournalistikken.

1.4 Empirisk materiale

Jeg har valgt å både bruke skriftlige kilder i form av avisartikler, og muntlige kilder i form av semi-strukturerte intervjuer med russiske journalister som har skrevet om konflikten⁵. Artikler er det Jørgensen og Phillips (1999, s. 127) kaller naturlig forekommende materiale. Fordelen med slikt materiale er at «forskeren ikke påvirker materialet, og at man kan få bredde og variation i analysen.» Jeg mener intervjuer dessuten gir en dypere forståelse av materialet og en annen innsikt enn man ville fått ved kun å benytte skriftlige kilder fordi man kan få vite hvorfor teksten er skrevet som den er.

Russiske medier

Å skulle analysere russiske medier er på mange måter en krevende oppgave. Russland har ikke vestlige tradisjoner for åpenhet, og det er vanskelig å vite hvordan eierstrukturer og maktforhold i virkeligheten er bygget opp. Som McNair skriver:

(E)vents in contemporary Russia are rarely as they seem on the surface. Secrecy and subterfuge have been the favored instruments of economic and political elites in recent years. Openness and transparency in matters of ownership and control of the media (and of capital in general) are elusive, a problem complicated by the fact that disinformation and propaganda are regularly used against opponents in the struggles for control of the media which have dominated the post-1991 years (McNair, 2000, s. 80).

Internett har på den annen side fått forholdsvis fritt spillerom i Russland, og er det raskest voksende mediet. Russland hadde i september 2009 42,3 millioner internettbrukere, en dekning på 32,3 prosent av befolkningen⁶, mot bare 16,5 prosent i 2005 (Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 12–14). Myndighetene har etter hvert gitt opp ideen om å kontrollere eller sensurere all informasjonen som finnes på internett. I stedet har de tatt i bruk en annen strategi, nemlig at staten selv er en aktiv produsent av innhold⁷ som motvekt til andre informasjonskilder (Strukov, 2009, s. 218–219).

Det finnes ingen offisiell informasjon om den totale avissirkulasjonen i Russland, tall er kun oppgitt for en del av de større avisene. Ifølge tall fra World Association of Newspapers (2006)

⁵ Lister over alt empirisk materiale som er benyttet, finnes bakerst i oppgaven.

⁶ Ifølge Internet World Stats: <http://www.internetworldstats.com/europa2.htm#ru> [15.02.2010]

⁷ Et eksempel på dette er promoteringen av ungdomsorganisasjonen Nasji via YouTube.

ble det i 2005 utgitt 26.475 ulike publikasjoner i Russland. Daglig kommer 491 dagsaviser ut, hvorav 23 er nasjonale. De tre største avisene når likevel bare 1 til 3 prosent av befolkningen.

1.4.1 Tre russiske aviser

Som utgangspunkt for denne oppgaven har jeg valgt ut tre russiske aviser av svært ulik karakter. Det var viktig for meg å velge publikasjoner som kommer ut på et nasjonalt nivå og har et betydelig nedslagsfelt. De tre avisene jeg har valgt ut er alle Moskva-aviser.

Despite a general decline in circulation, the Moscow newspapers maintain a relatively stable position as the most influential papers which to a great extent set the agenda and deliver the argumentative support for both national television and the regional papers, hence influencing public opinion, other media, and policy-makers (von Seth, 2008, s. 38).

Jeg har funnet samtlige artikler på nett, men har valgt å konsentrere meg om artikler som også er publisert i papiravisene. Én av grunnene til det er at rene nettartikler oppdateres kontinuerlig, det klippes og limes fra andre artikler, og mye informasjon gjentas. Som leser har man dessuten andre forventninger til en artikkel som er publisert på papir enn på nett. Det gjelder krav til presisjon og gjennomarbeidelse, og man forventer at artikkelen forteller en historie i seg selv og ikke bare er en kronologisk oversikt og gjengivelse av hendelser. I løpet av arbeidet har jeg funnet ut at russiske papir- og nettaviser opererer noe forskjellig fra norske. Der flere norske aviser lar være å publisere enkelte saker på nett for å «tvinge» leseren til å kjøpe papirutgaven, er inntrykket mitt at russiske aviser normalt legger ut alt materialet på nett. Det har selvfølgelig vært en fordel i arbeidet med denne oppgaven.

Til tross for at jeg selv også har jobbet som redigerer og på den måten har god innsikt i layout og presentasjonsjournalistikk, har jeg valgt å se bort fra denne biten. Det vil si, jeg tar ikke hensyn til bilder, størrelse på titler og andre grafiske elementer. Grunnen til dette er at jeg ikke har hatt tilgang til avisene i papir, men har forholdt meg til tekstene slik de er lagt ut på nett. Jeg innser at jeg dermed går glipp av det visuelle, som på mange måter er avgjørende for hvordan leseren oppfatter en sak, og at dette er en mangel ved min analyse. Jeg mener likevel en ren tekstanalyse gir et godt bilde på de skrivende journalistenes syn på saken, og at dette i alle tilfeller kun ville blitt forsterket med de grafiske elementene.

Ett av kriteriene jeg har brukt i utvelgelsen av artiklene, er at de må være skrevet av en av redaksjonens journalister eller frilansere. Det vil si at utdrag fra nettdebatter, blogger og rene leserbrev ikke er tatt med. Jeg velger å benytte artikler fra alle de fem avissjangerne Brian McNair (1998, s. 9–10) definerer: nyhetsartikkel, featureartikkel, kommentar, intervju og leder. Russiske aviser lar ofte myndighetspersoner komme på trykk uimotsagt, som norske kronikker,

men presentert i nyhetsseksjonen. Denne sjangeren, som jeg kaller offisiell politisk kronikk⁸, danner fundamentet for hvordan myndighetene vil at ulike situasjoner skal tolkes og er snarere tekster fra den politiske diskursen enn fra mediediskursen. Jeg har valgt å likevel ta med denne sjangeren for å kunne se hvordan diskursene trekker på hverandre.

Krigen mellom Russland og Georgia varte offisielt kun i fem dager, fra natt til 8. august til klokken 15 12. august. En nyhetsartikkel som er trykket i en avis én dag, er i all hovedsak skrevet dagen før. Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i avisartikler fra og med 8. august til og med 14. august, det vil si én uke. Ved å bruke denne tidsavgrensningen får jeg altså med det som er skrevet allerede dagen før selve krigen startet, til og med dagen etter krigen offisielt ble stanset. Totalt i de tre avisene ble det publisert 242 artikler om krigen i denne perioden. Fra dekningen ett år etter krigen har jeg valgt å ta med artikler fra de første to ukene i august, for å få bredest mulig materiale. Totalt publiserte de tre avisene 41 artikler om konflikten i denne perioden.

1.4.2 Rossijskaja gazeta

Rossijskaja gazeta (RG) er eid av Statsdumaen og kom første gang ut 11. november 1990. Avisen gir det offisielle synet i den daglige nyhetsformidlingen og har offisiell status, det vil si at statlige dokumenter som lovforslag og -endringer, presidentdekreter og annet, trer i kraft etter de er publisert i avisen⁹. Likevel forekommer det at avisen kommer med direkte kritikk av statsmakten (Greene, 2009, s. 60). Under Vladimir Putin økte avisen i popularitet, med en økning i antall lesere daglig i snitt fra 610.000 i 2001 til 725.000 i 2006¹⁰ (Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 21–22). Dagsavisen har et opplag på 374.000, men kun antatt 354.000 lesere (World Association of Newspapers, 2006). Ifølge journalist Mikhail Falalejev (2009) i RG er imidlertid opplaget kun på rundt 200.000. Dette tallet bekreftes også av avisen selv som hver dag trykker opplaget på siste side i avisen. Avisen kommer ut i svart-hvitt i broadsheet-format i ulike varianter, én utgave for det sentrale Russland¹¹ (mandag til fredag), og én for hele Den russiske føderasjon (tirsdag til fredag). RG har 38 permanente kontorer i Russland og i utlandet, og avisen trykkes i 31 russiske byer. Sjefredaktør er Vladislav Fronin. Mediehuset utgir dessuten nettavisen rg.ru, en finansavis, en ukeavis i ulike utgaver etter regioner, en felles ukeavis for Russland og Hviterussland og den engelskspråklige avisen Russia Beyond the

⁸ Disse artiklene er merket med OPK, offisiell politisk kronikk, bak i listene over empirisk materiale.

⁹ <http://www.rg.ru/about/index.html>

¹⁰ Tall for antall lesere i snitt per utgave for alle tre aviser i mitt utvalg er hentet fra markedsundersøkelser utført av ComCon, www.comcon-2.com, gjengitt i Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 22.

¹¹ Utgaven gis ut i hele Центральный округ.

Headlines som månedlig distribueres med blant andre The Washington Post (USA) og The Daily Telegraph (UK).

I den aktuelle perioden, 8.–14. August 2008, har jeg valgt ut artikler både fra den føderale utgaven og fra utgaven for det sentrale Russland. Den føderale utgaven kom ut fire av de aktuelle dagene, og publiserte 44 artikler om konflikten. Utgaven for det sentrale Russland kom imidlertid ut hele seks dager¹², mot normalt fem dager i uken, og publiserte totalt 52 artikler om konflikten. Fra 13. august ble det dessuten distribuert et ekstra gratis bilag med avisen, Владикавказ – Цхинвал: помощь беженцам, fire dager i uken i tre uker. Bilaget inneholdt nyhetsartikler om flyktningenenes hverdag, men også mye konkret informasjon, som hvor de kunne få hjelp og så videre. Jeg har valgt å ta med de første to bilagene, da de hører inn i den aktuelle perioden. I disse bilagene ble det til sammen publisert 26 artikler. Totalt publiserte dermed Rossijskaja gazeta 127 artikler om konflikten i den aktuelle ukesperioden i august 2008. I de to første ukene i august 2009 publiserte de 19 artikler om konflikten.

1.4.3 Komsomolskaja pravda

Komsomolskaja pravda (KP) er en av Russlands største og mest populære riksdekkende dagsaviser, med et hverdagsopplag på 781.000 eksemplarer (World Association of Newspapers, 2006), og med hele 4.135.000 lesere daglig i snitt i 2006 (Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 22). Avisens fredagsopplag er på over tre millioner eksemplarer (Lyshagen, 2008, s. 242). Ifølge journalist Aleksandr Kots (2009) i KP er avisens opplag i hele Russland og SUS-landene på ca. 30 millioner i måneden, altså i snitt rundt en million daglig. Avisen er i dag tabloid både i format og innhold (Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 21), og er blitt kritisert for ensidig journalistikk og publisering av ubekreftede opplysninger, og for å være såkalt *жёлтая пресса*¹³ (Arutunyan, 2009, s. 106–109). Ljudmila Resnjanskaja (gjengitt i Arutunyan, 2009), som underviser i journalistikk ved MGU, kategoriserer KP som en av Russlands fremste representanter for massesirkulasjonsaviser:

The standard of a «mass circulation newspaper» includes a financial model that counts on a large audience with various tastes and interests ... The functions of informing and entertaining becomes top priority. The aesthetics of a mass circulation, universal newspaper are built on simplification, banalization of political, economic and social issues, heightened interest in pop culture, scandals, and exploiting «boulevard» themes. Post-Soviet mass publications, having staked on entertainment, sensationalism ... increasing the amount of information on health, family relations, free time, travel, and advice, conform to such

¹² Rossiskaja Gazeta kom ut med en ekstraavgave lørdag 9. August i Sentral-Russland, trolig på grunn av konflikten i Georgia, men også på grunn av OL.

¹³ Begrepet «gul presse» oppsto i perioden 1895-1898. Joseph Pultizers avis New York World og William Randolph Hearsts New York Journal konkurrerte om de høyeste opplagstallene. Skandale- og sensasjonsjakten i de to avisene og deres uetterrettelige bruk av kilder ble av mer seriøse nyhetsaktører stemplet som «gul presse», oppkalt etter tegneseriefiguren «The Yellow Kid» som ble trykket i begge avisene.

«standards of quality». As interpreted by mass publication newspapers, the world of the readers quite comfortable, understandable, not burdened by social and political collisions, nor contradictory, while the events are usually fast-paced (Arutunyan, 2009, s. 17).

Som Anna Arutunyan (2009, s. 55) skriver: «The tabloid has a good reputation with the Kremlin (Putin visited its newsroom on its birthday), but permits criticism of the government.»

Komsomolskaja pravda utgis i rundt 50 byer i Russland og de tidligere Sovjetstatene, og har regionalt innhold i de lokale utgavene (Lyshagen, 2008, s. 242). Direktør og ansvarlig utgiver er Vladimir Sungorkin, og sjefredaktør er A. Ganelin. Avisen kom første gang ut 24. mai 1925, og var fram til 1. desember 1990 talerør for sentralkomiteen til den kommunistiske ungdomsorganisasjonen Komsomol. Norske A-pressen hadde en eierandel på 25,01 prosent i Komsomolskaja pravda fra juni 2002 til 2007. I boken *Fra storhusholdning til moderne mediekonsern: Norsk Arbeiderpresses historie*, skriver forfatter Guttorm Lyshagen følgende om engasjementet i Komsomolskaja pravda:

Det å gå inn på eiersiden i Komsomolskaja pravda var ikke uproblematisk. Avisen var på mange måter betraktet som en del av det russiske arvesølv, og var en av de viktigste medieaktørene i landet. «Det var ikke slik at myndighetene blandet seg direkte inn i styringen av avisen, men det lå et ris bak speilet som den redaksjonelle ledelsen naturlig nok ikke kunne se helt bort fra, noe som etter hvert førte til at vi, som norsk selskap, fikk mange ubehagelige spørsmål om våre holdninger. Vi ønsket ikke å delta i den politiske maktkampen i Russland, men fikk likevel problemer med vår troverdighet. Det ble derfor åpenbart for oss at dette ikke var uproblematisk likevel», sier Reidar Karlsen¹⁴ (Lyshagen, 2008, s. 243).

A-pressen solgte seg ut av KP i 2007, samtidig som den andre eieren, Prof Media, solgte seg ut. Aksjene ble kjøpt opp av Media Partner som igjen eies av energikonsernet ESN Group som er ledet av Grigorij Berezkin, og med sterke bånd til Gazprom. I den aktuelle perioden i 2008 kom KP ut med papiravis alle syv dager og publiserte 89 artikler om konflikten. I perioden i 2009 publiserte de 15 artikler.

1.4.4 Novaja gazeta

Novaja gazeta (Novaja)¹⁵ er kjent for å være en av Russlands få regimekritiske nasjonale aviser, og er i stor grad frittalende. Avisen kom tidligere ut to dager i uken, onsdag og fredag, men fra 2009 kommer den ut også mandager. I 2001 hadde avisen et opplag på rundt 670.000 (Store Norske Leksikon, 2009). Ifølge journalist Arkadij Babtsjenko (2009) i Novaja gazeta er imidlertid opplaget på 250.000–270.000. Hver utgave hadde imidlertid 515.000 lesere i snitt i 2006 (Beumers, Hutchings og Rulyova, 2009, s. 22). Sjefredaktør er Dmitrij Muratov.

Novaja gazeta ble startet av tidligere journalister i Komsomolskaja pravda, og avisen kom ut første gang 1. april 1993. Redaksjonskollektivet eier i dag 51 prosent av aksjene, mens

¹⁴ Reidar Karlsen var den som hadde hovedansvaret for A-pressens satsning i Russland.

¹⁵ Journalistene i Novaja gazeta omtaler aldri avisen som NG da den forkortelsen brukes om Nezavisimaja gazeta. I stedet bruker de kortformen Novaja.

Sovjetunionenes tidligere president Mikhail Gorbatsjov og bankmann og dumarepresentant Aleksandr Lebedev kjøpte de resterende 49 prosentene i 2006. Redaksjonen har fått betale for sin frittalende rolle. I 2006 ble journalist Anna Politkovskaja skutt og drept for sine avsløringer av overgrep i Tsjetsjenia. Men før dette, i 2000, ble Igor Domnikov slått i hjel, og i 2003 ble Jurij Sjtsjekotsjikhin forgiftet. Redaksjonens siste offer er Anastasia Baburova som ble skutt 19. Januar 2009. Sjefredaktør Muratov har etter drapet på Baburova framtrådt som forsvarer av at spesielt utsatte journalister bør tillates å bære våpen.

Есть статистика, что на 3–5% уменьшается возможность смертельного исхода для журналиста, если он вооружен. Если хотя бы 3 процента, хотя бы 1 процент, хотя бы 0,01 процента есть у журналиста, чтобы защититься, если государство не может защитить, пускай носит с собой оружие», – сказал Муратов. Затем признался: «Я не вижу иного способа обеспечить безопасность журналистов, кроме как ограничивать их работу по ряду тем: спецслужбы, коррупция, Северный Кавказ, неонацизм. Я в определенные командировки не пускаю (Kostjutsjenko, 2009).

I den aktuelle perioden i 2008 publiserte Novaja gazeta 31 artikler om konflikten i papiravisen, fordelt på to utgaver. I perioden i 2009 publiserte de fem artikler om konflikten.

1.4.5 Intervjuer

Jeg plukket først ut de intervjuobjektene jeg kunne tenke meg ut fra kvantitative kriterier. Det vil si jeg telte hvor mange artikler hver enkelt journalist hadde skrevet i den aktuelle perioden i 2008 og så hvor mange de hadde skrevet i den aktuelle perioden i 2009. Der flere journalister i samme avis hadde skrevet omtrent like mange artikler, prioriterte jeg dem som hadde vært i konfliktsonen da krigen pågikk. Jeg kontaktet de tre redaksjonene og fikk etter hvert kontakt med journalistene på e-post og/eller telefon. Av dem jeg snakket med på telefon var det kun én som avslo å bli intervjuet. Samtlige intervjuer ble foretatt i Moskva i perioden 24. november til 1. desember 2008. Intervjuene ble foretatt i de ulike redaksjonenes lokaler, enten på kontoret til vedkommende eller på fellesarealet. Intervjuene ble gjort på russisk og tatt opp på diktafon. Samtlige intervjuobjekter samtykket i å stå fram med fullt navn. De er vant til å være meningsbærende personer og uttalte seg helt fritt ifølge egen overbevisning så langt jeg kan bedømme.

Mikhail Falalejev er journalist i Rossijskaja gazeta med tittelen spesialkorrespondent. Han er utdannet militærjournalist med graden løytnant og skrev i flere år for militære publikasjoner. Han har til sammen jobbet som journalist i 24 år, blant annet i Komsomolskaja pravda, og de siste fem i RG. Han jobber i avdelingen for samfunnssikkerhet og rettsvesen som dekker alle landets maktstrukturer. Hans spesialfelt er Russlands Innenriksdepartement. Han dro via Vladikavkaz til Tskhinvali 13. august, etter at kampene i byen var over. Falalejev har skrevet ni av artiklene i utvalget mitt fra 2008 og én i 2009. Intervjuet ble foretatt 25. november 2009 på

kontoret til Falalejev og hans kollega Timofej Borisov mens de begge var til stede og i stor grad svarte sammen på spørsmålene. Intervjuet tok til sammen én time og 40 minutter, men på grunn av avbrytelser i form av telefoner osv., er det tatt opp i tre deler.

Timofej Borisov er journalist i Rossijskaja gazeta med tittelen spesialkorrespondent. Han er utdannet journalist ved MGU. Borisov har jobbet som journalist i 20 år, tidligere i Komsomolskaja pravda og de siste ti i RG i avdelingen for samfunnssikkerhet og rettsvesen. Han dro til konfliktområdet 7. august. Borisov har skrevet fem av artiklene i utvalget fra 2008 og én i 2009.

Aleksandr Kots er journalist i Komsomolskaja pravda med tittelen spesialkorrespondent. Han er utdannet innen forlags- og redaktørvirksomhet ved Дальневосточный государственный университет i Vladivostok, men har jobbet som journalist i KP siden 1999. Kots jobber i politisk avdeling og har krig, konflikt, maktstrukturer og såkalte *горячие точки*, eller hot spots, som spesialfelt. Han har tidligere dekket en rekke konflikter i inn- og utland, ofte i samarbeid med kollega Dmitrij Stesjin. 8. august reiste han via Vladikavkaz til Tskhinvali. 9. august ble han med russiske styrker inn i sentrum av Tskhinvali hvor de havnet i kamp med georgiske styrker. Kots ble alvorlig skadet i en arm og fraktet til sykehus i Vladikavkaz hvor han ble liggende i to måneder. Kots har skrevet tre av artiklene i utvalget mitt fra 2008 og seks i 2009. Intervjuet ble foretatt 1. desember 2009 på kontoret til Kots og hans kollega Dmitrij Stesjin mens de begge var til stede. Kots svarte først mens Stesjin skrev ferdig en artikkel, men ved et par anledninger kom han med et innspill eller kommentar. Etterpå svarte Stesjin på spørsmålene han ikke allerede hadde kommentert. De to intervjuene varte til sammen to timer og fem minutter og ble tatt opp i ett strekk.

Dmitrij Stesjin er journalist i Komsomolskaja pravda med tittelen spesialkorrespondent. Han har administrativ utdanning fra Север-Западная академия государственной службы i St. Petersburg. Han har jobbet som journalist i 16 år og var en periode redaktør for et magasin fra forlagshuset Kaleidoskop. Han har skrevet for KP siden 1995, og ble ansatt i 2000. Fram til 2003 var han sjefredaktør for Komsomolskaja pravdas St. Petersburg-redaksjon, før han flyttet til Moskva og begynte å jobbe som journalist i politisk avdeling. Han har også krig, konflikt, maktstrukturer og såkalte *горячие точки* som spesialfelt. Han har tidligere dekket en rekke konflikter i inn- og utland, ofte sammen med kollega Aleksandr Kots. Allerede 6. august dro han til Tbilisi i Georgia og dekket krigen fra den andre siden. Stesjin har skrevet seks av artiklene i utvalget mitt fra 2008 og seks i 2009.

Andrej Rjabtsev er journalist i Komsomolskaja pravda med tittelen korrespondent. Han er utdannet militærjournalist med graden løytnant og skrev ett år for en militær publikasjon. Til sammen har han jobbet seks år som journalist, og de siste fem i KP. Han jobber i politisk avdeling. Senest i juni/juli 2008 tilbrakte han en måned i Sør-Ossetia. Da Kots ble såret, måtte Rjabtsev ta over for ham, og kom til Tskhinvali 10. august. Dette var første gang han var i en krigssone. Rjabtsev har skrevet syv av artiklene i utvalget fra 2008 og ingen i 2009. Intervjuet ble foretatt 27. november 2009 på Rjabtsevs kontor og varte én time og tre minutter.

Olga Bobrova er journalist i Novaja gazeta med tittelen observatør, обозреватель. Hun har studert journalistikk i fem år ved daværende Московский Государственный Социальный Университет¹⁶, og har jobbet som journalist i ni år, de siste åtte i Novaja. Hun har Nord-Kaukasus som spesialfelt, hvor hun har dekket ulike konflikter. Da konflikten i Sør-Ossetia blusset opp i begynnelsen av august 2008 var Novajas medarbeider Elena Milasjina som vanligvis dekker Georgia, bortreist, og Bobrova dro derfor via Jerevan til Tbilisi i Georgia 8. august for å dekke krigen fra andre siden. Bobrova har skrevet to av artiklene i utvalget fra 2008 og to i 2009. Intervjuet ble foretatt 24. november 2009 i Novajas lokaler. Intervjuet varte til sammen én time og 26 minutter, og ble på grunn av avbrytelser tatt opp i tre deler.

Arkadij Babtsjenko er journalist i Novaja gazeta med tittelen spesialkorrespondent. Han er utdannet jurist. Da han avtjente verneplikten, ble han to ganger sendt til Tsjetsjenia, og da han kom hjem, ønsket han å skrive om det han hadde sett og ble engasjert av avisen Moskovskij Komsomolets. Han har nå jobbet som journalist i åtte år, de tre siste i Novaja. Hans spesialisering er stoff som omhandler det militære, kriger og konflikter. 9. august reiste han til Vladikavkaz hvor han skrev seg inn som frivillig soldat og dro med de andre frivillige til Sør-Ossetia, til Tskhinvali. Der fikk han bli med den tsjetsjenske bataljonen til Sulim Jamadajev da de rykket inn i selve Georgia. Babtsjenko har skrevet to av artiklene i utvalget fra 2008 og én i 2009. Intervjuet ble foretatt 26. november 2009 i Novajas lokaler og varte i 49 minutter.

¹⁶ Heter nå Российский Государственный Социальный Университет.

2 Bakgrunn og forløp for krigen

I dette kapittelet vil jeg ta for meg bakgrunnen og forløpet for konflikten i 2008. Bakgrunnen for konflikten er også bakgrunnen for mediedekningen av konflikten og hele mediediskursen på området. For å forstå krigen i Georgia i 2008 må den settes i en sammenheng og ses i et historisk lys. Konflikten er svært kompleks ved at ulike konfliktnivåer er tett sammenvevd. På den ene siden er forholdet mellom Georgia og Russland, og på den andre siden er forholdet mellom Georgia og Sør-Ossetia¹⁷. For å komplisere det hele ytterligere, kommer den parallelle konflikten mellom Georgia og Abkhasia. Jeg begynner med historien fra Sovjetunionens oppløsning til opptrappingen av konflikten. Videre vil jeg forsøke å gi en kronologisk oppsummering av selve «femdagerskrigen», og propagandakrigen som pågikk parallelt. I alle tilfeller vil denne oppsummeringen av hendelsene i regionen de siste 20 årene bli en forenkling, men jeg har forsøkt å trekke fram noen av de viktigste hendelsene. Krigen i Georgia i 2008 er fremdeles en relativt fersk hendelse, og det er foreløpig forsket lite på den, og det foreligger forholdsvis lite faglitteratur. Jeg erkjenner at helt verdinøytrale og objektive kilder ikke finnes på dette området, men kildene jeg har valgt å bruke, mener jeg samlet sett gir et relativt vederheftig og uhildet bilde.

Rapporten fra Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia (IIFFMCG) er en av hovedkildene mine i dette kapittelet og min viktigste kilde til informasjon om selve krigen. Den 1129 sider tykke rapporten ble offentliggjort 30. september 2009. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra EUs ministerråd, men arbeidsgruppen jobbet uavhengig av EU. Det kan diskuteres hvorvidt EU har en egen agenda med denne rapporten, for eksempel å fordele skylden mellom partene for ikke å støte fra seg noen av dem. Mitt inntrykk er derimot at rapporten gir et detaljert, nyansert og relativt objektivt bilde av konflikten og går langt i å påpeke partenes ulike syn. Slik jeg ser det, ligger også «den objektive sannheten» nettopp et sted mellom partenes subjektive oppfatning av saken. Boken *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia* (Niedermaier, 2008) er i hovedsak en samling av russiske avisartikler fra perioden 1989–2008 som er oversatt til engelsk. Artikkene gir et kronologisk overblikk over de viktigste begivenhetene som ledet fram til krigen i 2008. Boken er utgitt av Eastview Press og gir en oversikt over den russiske mediediskursen på området. For en utførlig innføring i bakgrunnen for konflikten kan bøkene *Modern hatreds: The symbolic politics of ethnic war* av Stuart J. Kaufman (2001), *The Post-Soviet wars: Rebellion, ethnic conflict, and nationhood in the Caucasus* av Christoph Zürcher

¹⁷ Ved å skille mellom «selve Georgia» og «Sør-Ossetia» i denne oppgaven tar jeg ikke noe politisk standpunkt i konflikten angående løsrivelsen, men peker kun på det geografiske skillet.

(2007) og *Statehood and security: Georgia after the Rose Revolution* av Bruno Coppieters og Robert Legvold (red., 2005) anbefales.

2.1 Historie

Georgiere trekker sine røtter i Kaukasus over tre tusen år tilbake, og ser på ossetere som nykommere som kom til de georgiske sletter nordfra over Kaukasus først på 16- og 1700-tallet (Kaufman, 2001, s. 86–87). I 1783 inngikk Georgias hersker Irakli II en militærallianse med Tsar-Russland, og rundt 1820 hadde Russland kontroll over hele Sør-Kaukasus (Zürcher, 2007, s. 16). I dag hevder imidlertid georgiske nasjonalister at de ble okkupert av Russland. Først i 1918 ble Georgia, under ledelse av mensjeviker, uavhengig i kaoset under den russiske revolusjon. Sør-Ossetia ble støttet av Bolsjevik-Russland, og ossetiske bolsjevikopprør ble flere ganger slått brutalt ned av de georgiske mensjevikene. I 1921 ble Georgia invadert og annektert av Sovjet-Russland (Kaufman, 2001, s. 88). Grunnlaget for konfliktene i Sør-Kaukasus ble lagt allerede med den sovjetiske etnofederalismen som delte Sovjetunionen i territorielle enheter basert på etnisitet, med unionsrepublikker øverst i hierarkiet, autonome republikker på neste nivå, og autonome regioner eller *oblasti* på tredje nivå. Unionsrepublikken Georgia rommet tre autonome områder: Abkhasia og Adsjaria som var autonome republikker fra 1921, og Sør-Ossetia som var en autonom *oblast'* fra 1922 (Zürcher, 2007, s. 23–32). Under sovjettiden ble Georgias mange minoriteter i stor grad assimilert i det georgiske samfunnet¹⁸, blant annet var rundt halvparten av alle familier i Sør-Ossetia blandede ossetiske og georgiske (Zürcher, 2007, s. 124). Det er dessuten lite som tyder på at ossetere følte noe særlig fiendtlighet mot georgiere før disse mobiliserte nasjonalistisk på slutten av 80-tallet. Som Kaufman (2001, s. 98) skriver:

The bloody events of 1920 were, just barely, within living memory of Ossetians in the 1980s, but even nationalist Ossetians report that before that time Ossetian dissatisfaction with Georgians was inchoate and not strongly felt or articulated. [...] Ossetian hostility of the 1980s was primarily a reaction against the chauvinistic tendencies present in the reviving Georgian nationalism of the time.

9. april 1989 ble en fredelig georgisk nasjonalistisk demonstrasjon slått ned av sovjetstyrker og minst 19 personer ble drept og flere hundre såret. Denne hendelsen ble Georgias «valgte traume», som legitimerte og radikaliserste georgisk nasjonalisme (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 4; Zürcher, 2007, s. 121–122). Kaufman gir på mange måter georgisk populistisk nasjonalisme¹⁹ skylden for konfliktene som har oppstått.

¹⁸ Abkhaserne var ett unntak, og de organiserte en rekke demonstrasjoner og streiker mot de dominerende georgierne.

¹⁹ En nasjon er en sosialt mobilisert gruppe som ønsker politisk selvbestemmelse. Nasjonalisme er troen på at ens egen gruppe skal være politisk autonom og at ens egen nasjon bør finne sin rettmessige plass blant verdens nasjoner (Kaufman, 2001, s. 16).

Georgia's nationalist opposition leaders, more popular than the incumbent communist leaders, constantly pushed the Georgian government to implement increasingly chauvinistic policies, which the minority Ossetians found increasingly threatening. Each move the Ossetians took in self-defense was seen as threatening to the Georgians who escalated the conflict even further in response. Much of the escalation was driven by the actions of unofficial paramilitary organizations outside the control of top leaders (Kaufman, 2001, s. 125).

2.1.1 Borgerkrig på tre plan

I november 1989 kom Sør-Ossetia med krav om økt selvstyre, og krevde i 1990 sin selvstendighet. Siden da har forholdet mellom Sør-Ossetia og Georgia vært spent.

Nasjonalistikonet Zviad Gamsakhurdia ble valgt som Georgias parlamentsformann. Han førte en georgisk nasjonalistisk politikk som ikke inkluderte minoritetene, under slagordet «Georgia for georgiere». Han svarte på Sør-Ossetias krav om selvstendighet med å oppheve statusen deres som autonom *oblast'*. Dette førte til kamper som utviklet seg til en borgerkrig i januar 1991, hvor Sør-Ossetia fikk støtte fra ossetere i Nord-Ossetia og til dels av Russland (Kaufman, 2001, s. 112–113, IFFMCG, 2009, vol. 1, s. 13 og vol. 2, s. 114).

Parallelt med at Georgia kjempet mot Sør-Ossetias løsrivelse, kjempet de for egen løsrivelse fra Sovjetunionen og erklærte seg 9. april 1991²⁰ som en selvstendig stat. 26. mai samme år ble Gamsakhurdia valgt som Georgias første president. Gamsakhurdia ble forgudet av sine tilhengere, zviadistene, men skapte seg stadig flere fiender. I januar 1992 ble han kastet i et statskupp. Dette førte til en parallell borgerkrig om makten i Tbilisi. De militære kupplererne hentet hjem Eduard Sjevardnadze til å overta makten og skape ro. Og han lyktes også i å forhandle fram en våpenhvile med Sør-Ossetia i mai 1992 (Kaufman, 2001, s. 115). Avtalen om våpenhvile²¹ satte begrensninger på hvor mange soldater og hvor mye militært utstyr Georgia, Sør-Ossetia og Russland kunne ha i konfliktområdet, og det ble opprettet en felles fredsbevarende styrke under russisk ledelse som skulle ha kontrollen langs den administrative grensen, «the administrative boundary line» (ABL), som skiller *de facto* territoriet til Sør-Ossetia fra resten av Georgia. Sjevardnadze konsoliderte makten og vant presidentvalget i oktober samme år. Han klarte å skape ro i størsteparten av Georgia, med unntak av Abkhasia.

I Abkhasia pågikk en parallell konflikt fra 1992, hvor georgisk milits invaderte republikkhovedstaden Sukhumi og sto bak etnisk motiverte grusomheter og omfattende brudd på menneskerettighetene. Abkhaserne fikk etter hvert støtte av russiske styrker og gjenerobret Sukhumi, og rundt 200.000 georgiere ble drevet på flukt. Samtidig ble georgiske styrker

²⁰ På toårsdagen for demonstrasjonene i Tbilisi 9. april 1989.

²¹ Våpenhvilen ble signert 24. juni 1992 og omtales også som Dagomys-avtalen eller Sochi-avtalen, etter stedet for inngåelse. Det offisielle navnet er «Соглашение о принципах мирного урегулирования грузино-осетинского конфликта».

angrepet av zviadistene. Sjevardnadze ga høsten 1993 etter for russisk press, og Georgia ble med i Samveldet av uavhengige stater (SUS) og tillot stasjonering av russiske styrker på georgisk territorium, mot at Russland hjalp dem å løse konflikten. Zviadistene ble beseiret, og i desember 1993 ble en våpenhvilavtale mellom Abkhasia og Georgia signert (Kaufman, 2001, s. 120–123). I Abkhasia ble det stasjonert 3000 fredsbevarere under SUS-mandat²². Det ble også stasjonert rundt 100 FN-observatører i Abkhasia, UNOMIG, som skulle se til at våpenhvilen ble overholdt (Helly og Gogia, 2005, s. 284).

2.1.2 Kvasi-stater støttet av Russland

Sør-Ossetia og Abkhasia er begge små ikke-ankjente, *de facto* stater som Pål Kolstø (2006) definerer som «quasi-states», eller kvasi-stater. I artikkelen «The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States» drøfter han kriteriene for å kunne kalles ikke-ankjente kvasi-stater og hvorfor så mange av dem er så seiglivet.

The combination of factors identified in the article – nation-building, military power, the weakness of the parent state, support from an external patron, and the tepid engagement of the IC – have secured some quasi-states an impressive longevity. Even so, they are regarded as essentially transient phenomena, and it is generally expected that they will sooner or later disappear. Theoretically, this may happen in one of four ways: they may be included into the external patron state; be reabsorbed into the parent state; unite with the parent state in a federal arrangement; or achieve international recognition as an independent state (Kolstø, 2006, s. 735).

Kolstø peker på tre grunner til at befolkningen i de fleste kvasi-stater har en høy grad av felles nasjonal identitet; kvasi-statene er blitt til ved en borgerkrig, og minnene om krigen brukes aktivt i nasjonsbyggingen; de har en felles ytre fiende i den staten de ønsker å løsrive seg fra; og befolkningen i kvasi-staten er homogenisert ved etnisk rensing eller at motstandere av separatistene har flyktet og sympatisører flyttet til områdene (Kolstø, 2006, s. 730). Kolstø gir tre viktige årsaker til at statene har overlevd tross svak økonomi og svake statsstrukturer.

The main reasons why these states nevertheless have not collapsed seem to be that they have managed to build up internal support from the local population through propaganda and identity building; channel a disproportionately large part of their meager resources into military defense; and enjoy the support of a strong patron (Kolstø, 2006, s. 723).

I Sør-Ossetias og Abkhasias tilfeller er Russland den sterke beskytteren. Siden 1990 har Russland ført en politikk hvor de har støttet disse kvasi-statene både militært og økonomisk. Christoph Zürcher mener likevel Georgia kan ha en tendens til å overdrive Russlands rolle i de innledende fasene av konflikten på begynnelsen av 90-tallet. Han mener russisk splitt og hersk-taktikk gjorde at begge parter i konflikten mottok militær støtte fra Russland: «The Georgian

²² Den fredsbevarende styrken i Abkhasia skulle egentlig bestå av soldater fra alle SUS-land, men ble i realiteten en ren russisk styrke (Antonenko, 2005, s. 220).

side tended to inflate the Russian contribution to the war, underplaying the fact that it also obtained its weapons exclusively from Russian supplies» (Zürcher, 2007, s. 141).

Russland, Nord- og Sør-Ossetia holder Georgia ansvarlig for «folkemord» mot osseterne, først i 1920²³ og igjen under borgerkrigen 1989–1992 (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 27). Det ossetiske synet på saken var, som Torez Kulumbegov, leder for Sør-Ossetias øverste Sovjet uttalte i 1992: «We now insist on being a part of Russia, and we will be with Russia. So much blood has already been shed, particularly in the last three years, that we cannot remain in Georgia...» (Shevelev, 1992, s. 46). I 2001 valgte sørosseterne Eduard Kokojty som president. Hans uttrykte mål var å videreføre kampen for Sør-Ossetias løsrivelse fra Georgia og å oppnå sammenslåing med Nord-Ossetia ved å inngå i føderasjon med Russland²⁴.

November 2000 vedtok Russland å innføre visumplikt for innbyggere fra Georgia, mens innbyggere fra Abkhasia og Sør-Ossetia kunne reise visumfritt. Samtidig fikk innbyggerne av kvasi-statene mulighet til å søke om russisk statsborgerskap og fikk dermed russisk pass (Devdariani, 2005, s. 177). Dette krenket Georgias territorielle integritet, men Russland argumenterte med at innbyggerne i kvasi-statene i realiteten var statsløse og dermed manglet reisedokumenter som muliggjorde reiser utenlands²⁵. Av Sør-Ossetias rundt 100.000 innbyggere²⁶ har rundt 90 prosent russisk pass (Friis og Godzimirski, 2008)²⁷.

Selv om situasjonen i og rundt Sør-Ossetia stort sett var fredelig i perioden 1992–2004, har Georgia vært i en form for krigstilstand siden begynnelsen av 1990-tallet. Stadige raketangrep, skyteepisoder og generell trakassering av etniske grupper resulterte i at Georgia allerede før krigen i 2008 hadde 223.000 internt fordrevne flyktninger (UNHCR, 2008).

2.1.3 Vestvending og Roserevolusjon

Fra 1996 vendte Sjevardnadze og Georgia seg i stadig større grad mot Vesten, vel vitende om at dette forårsaket irritasjon i Moskva. Georgia samarbeidet blant annet med Vesten for å bygge oljeledningen fra Baku, via Tbilisi, til Ceyhan.

²³ I 1920 ble et opprør blant ossetiske bolsjeviker brutalt slått ned av georgiske styrker. Georgia hevder imidlertid at dette var en kamp mot bolsjeviker, ikke mot ossetere (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 4).

²⁴ Dette ønsket har han senere gått tilbake på.

²⁵ Abkhasiske politikere anmodet FN om å utstede midlertidige FN-reisedokumenter etter modell fra Kosovo og Øst-Timor, men dette ble avslått av FN (Antonenko, 2005, s. 254).

²⁶ Sør-Ossetia hadde rundt 100.000 innbyggere før konflikten i 2008. Av disse var rundt 70.000 ossetere og 30.000 georgiere. De fleste osseterne er nå vendt tilbake, men fremdeles er mange georgiere internt fordrevet.

²⁷ En bivirkning av passpolitikken har vært at Russland i 2007 betalte 590 millioner rubler i pensjon til sørossetere med russisk statsborgerskap (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 19).

En tid etter 11. september 2001 ble forholdet mellom Russland og USA noe bedre, og de drev en felles «kamp mot terror». For Georgias vedkommende var dette med på å øke konfliktnivået med Russland, fordi Russland hevdet Georgia var en frihavn for terrorister fra Tsjetsjenia. Russlands daværende forsvarsminister Sergej Ivanov og utenriksminister Igor Ivanov kom også med påstander om at Osama bin Laden skjulte seg i landet og at Georgia ikke klarte å kontrollere situasjonen (Novoprudsky, 2001, s. 89; Myasnikov, 2002, s. 93). Frykten for at Georgia skulle bli et fristed for terrorister førte til at USA i 2002 lanserte sitt Georgia Train and Equip Program (GTEP), hvor rundt 200 amerikanske offiserer ble sendt til Georgia for å trene opp georgiske soldater i anti-terrorarbeid (Nodia, 2005, s. 60). Dette førte til at spenningen mellom Georgia og Russland steg, fordi Russland så GTEP som en direkte trussel, og følte de ikke ble informert på forhånd (Antonenko, 2005, s. 233). Dmitrij Rogozin, leder for Statsdumaens utenrikskomité, skrev om dette i artikkelen «Communication problems – Moscow and Washington are losing mutual trust» som ble publisert i avisen Izvestia:

One can only wonder why the US lacked the common sense to advise Georgia's president to inform President Putin in a timely manner of his plans to fight terrorism in the Pankisi Gorge with American assistance. Why encourage [Eduard] Shevardnadze's efforts to set the US and Russia at loggerheads? Why not encourage him to cooperate with Moscow on an issue that has become the biggest irritant in Russian-Georgian relations? (Rogozin, 2002, s. 99).

I november 2003 fant Roserevolusjonen sted, og Mikhail Saakasjvili kom til makten. Ved presidentvalget i januar 2004 kom Saakasjvili med to valgløfter: å bekjempe korrupsjonen og å gjenopprette Georgias territoriale integritet. Saakasjvili vant valget med hele 93 prosent av stemmene (Øverland, 2009, s. 2). Saakasjvili tilhører den nye generasjonen georgiske ledere som er utdannet i utlandet og påvirket av Vesten. Damien Helly og Giorgi Gogia påpeker imidlertid at det er forskjell på hvordan disse nye lederne henvender seg til et vestlig publikum og til publikum innenriks. De skriver: «Saakashvili himself, for instance, employs a far more nationalistic and populist language when speaking to audiences at home than when he speaks to international audiences» (Helly og Gogia, 2005, s. 273). I sin første presidentperiode lyktes Saakasjvili i stor grad i å bekjempe korrupsjonen, og i å få kontrollen over republikken Adsjaria og sterkere innflytelse over andre minoritetsområder, som Pankisidalen, Samtskhe-Javakheti og Megrelia. Men han lyktes ikke i å få kontroll over Sør-Ossetia og Abkhasia (George, 2008; Nodia, 2005, s. 71; Øverland, 2009, s. 2).

Russland har en sentral rolle i konfliktene i mellom Georgia og separatistområdene. Sør-Ossetias *de facto* president Eduard Kokojty beskrev Russlands interesser og rolle i forbindelse med maktovertakelsen etter Roserevolusjonen i et intervju med Rossijskaja gazeta:

The Republic of South Ossetia's position is this: There must be stability in Georgia, both in the interest of the Caucasus and in the interest of Russia. Russia has demonstrated by its actions in Georgia and its vigorous steps that there can be no stability in the Caucasus, including the Transcaucasus, without Russia. It was Russia's actions that helped avert an armed conflict between the authorities and the former opposition in Georgia. Russia is the chief guarantor of peace and stability in the Caucasus region (Bogdanov, 2003, s. 108).

Georgia nærmet seg Vesten i stadig sterkere grad. I 2004 gjorde de det klart at de ønsket Nato-medlemskap og fikk innvilget forhandlinger med Nato om framtidig medlemskap i april samme år. Høsten 2004 ble det inngått en såkalt IPAP-avtale, Individual Partnership Action Plan²⁸, hvor Nato-land forpliktet seg til å hjelpe Georgia med militære reformer for å møte Nato-standarder, mens Georgia forpliktet seg til å jobbe mot demokrati, menneskerettigheter, markedsøkonomi og fredlig løsning på etniske konflikter (Darchiashvili, 2005, s. 147–148).

2.1.4 Misnøye med russiske styrker

Tiden like etter Roserevolusjonen blir beskrevet som «stille før stormen», men fra sommeren 2004 tilspisset konflikten mellom Georgia og Russland seg igjen. Et stridsspørsmål mellom Georgia og Russland var i en årrekke de russiske militærbasene på georgisk jord, blant annet i Akhalkalaki og i Batumi, republikkhovedstaden i Adsjaria.²⁹ Georgia ville ha disse fjernet, mens Russland ville opprettholde dem av strategiske grunner. Etter at Georgia gjenvant kontrollen i Adsjaria, mente Russland at Georgia skyldte dem en tjeneste. Grunnen til det, er at Russland avsto fra å gripe inn, og dessuten bidro til å overtale Adsjarias autokratiske leder Aslan Abasjidse til å forlate republikken. Som betaling for «adsjar-gjelden» ville Russland ha slutt på krav om å fjerne militærbasene (Niedermaier, 2008). Ved flere anledninger var russiske fredsbevarende styrker dessuten innblandet i våpentransport til Sør-Ossetia, som ikke var tillatt i henhold til våpenhvilen fra 1992 (Niedermaier, 2008). Parlamentsmedlem i Georgia Koba Davitasjvili uttalte at: «The incident in the village of Vanati³⁰ has shown that the Russian peacekeeping forces are occupation forces, and they must leave Georgian territory immediately» (Vignansky, 2004, s. 150). Mistilliten til de russiske fredsbevarende styrkene tiltok, og Georgia hevdet at Moskva åpent støttet separatistene.

²⁸ IPAP er ikke det samme som MAP, Membership Action Plan, som skal føre til medlemskap. Georgia skulle ha forhandlet om MAP i desember 2008, men dette ble utsatt på ubestemt tid på grunn av krigen i august samme år.

²⁹ Russland fjernet alle sine grensesoldater på georgisk område mot grensen til Tyrkia og Svartehavet i 1999, de forlot militærbasen i Vaziani og overlot basen i Gudauta til de fredsbevarende styrkene i 2001. De to siste militærbasene i Akhalkalaki og Batumi (som ligger i hhv. Samtskhe-Javakheti og Adsjaria) ble fjernet i 2007 (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 5–6).

³⁰ Som hevn for at georgierne konfiskerte 160 raketter som ble fraktet av russiske fredsbevarende styrker på vei til Sør-Ossetia, tok osseterne 38 georgiske soldater til fange i byen Vanati, 12 kilometer fra Tskhinvali, 8. juli 2004 (Vignansky, 2004, s. 149–151).

Russia was engaged in these conflicts as the main peacekeeper, as facilitator and as a member of the Group of Friends of the UN Secretary-General³¹, but it was demonstrating a clear bias in favour of the «separatist» parties to the conflict. Its policy toward Georgia was perceived in Tbilisi as «not peacekeeping, but keeping in pieces» (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 8).

I 2005 krevde Georgia at de russiske fredsbevarende styrkene skulle trekke seg ut av Sør-Ossetia og Abkhasia og bli erstattet av internasjonale fredsbevarende styrker og observatører (Iashvili, 2005, s. 200).

2.1.5 Generell tilspissing av konflikten

Situasjonen tilspisset seg dessuten på diplomatisk nivå. I 2006 pågrep georgiske myndigheter fire russiske offiserer og anklaget dem for spionasje. Det ble hevdet at etterretningen hadde til hensikt å forhindre Georgias medlemskap i Nato. Dette førte til at Russland kalte hjem sin ambassadør og andre diplomater fra Georgia (IIFMCG, 2009). Samtidig ble det vanskeligere både for russere og georgiere å få visum til henholdsvis Georgia og Russland (Vignansky, 2006, s. 216–217). Samme år innførte Russland en blokade av Georgia. Det ble importforbud på alle georgiske varer, alle fly- og togforbindelser ble kansellert, veier ble stengt, og post- og bankforbindelser ble brutt. Konflikten fikk også konsekvenser innad i Russland ved at den endret måten den georgiske diasporaen ble behandlet. Det ble skapt sterke fiendebilder av Georgia som i neste omgang ble brukt i legitimeringen av invasjonen i 2008.

Prominent Georgian intellectuals living in Russia were harassed by the tax police, Georgian businesses in Moscow were singled out by law enforcement authorities. Georgians were portrayed as the most criminal of all ethnic minorities in Russia. The campaign took an especially ugly turn when some Moscow schools were ordered to submit to the police lists of children with Georgian names (IIFMCG, 2009, vol. 2, s. 21).

November 2006 ble det arrangert to parallelle presidentvalg i Sør-Ossetia. Det ene ble arrangert av separatistene i den ossetiskkontrollerte delen av Sør-Ossetia, hvor Eduard Kokojty ble gjenvalgt. Det andre ble arrangert i den georgiskkontrollerte delen sør og øst i Sør-Ossetia og støttet av Georgia, hvor Dmitrij Sanakojev ble valgt. Resultatet ble at det i realiteten eksisterte to parallelle regjeringer (Niedermaier, 2008). Dette førte dessuten til at Russland forhandlet med én regjering og Georgia med en annen.

Mange fikk det vanskelig i Georgia under Russlands blokade, noe som var medvirkende til økende misnøye i befolkningen. Høsten 2007 arrangerte opposisjonen store demonstrasjoner mot den sittende regjeringen. 7. november slo myndighetene hardt ned på demonstrantene, opposisjonelle medier ble stengt og det ble politisk krise. Dette førte til kritikk fra Vesten, og tvang Saakasjvili til å føye seg etter krav fra demonstrantene, om blant annet å holde nyvalg i

³¹ The Group of Friends of the UN Secretary General on Georgia ble opprettet i 1993 for å støtte den FN-ledede fredsprosessen i Abkhasia og består av USA, Frankrike, Tyskland, Russland og Storbritannia.

januar 2008. Valgresultatet bekreftet hans dalende popularitet. Han vant med kun 53 prosent av stemmene, mot 93 prosent i 2004 (Øverland, 2009, s. 2; IIFFMCG, 2009).

2.2 Opptrapping til krig

I løpet av 2008 fant det sted en rekke hendelser som i etterpåklokskapens lys er lette å tolke som klare tegn på opptrapping mot krig; Kosovo ble anerkjent av Vesten som en selvstendig stat, Georgia ble oppmuntret av mulighetene til et framtidig Nato-medlemskap, Russland skjøt ned georgiske droner, UAV-er, over konfliktsonen, kontingenten av russiske fredsbevarere i konfliktsonen ble økt, russiske ingeniørsoldater reparerte jernbanen i Abkhasia, noe som fra georgisk side ble tolket som forberedelse til transport av russiske tropper ved en invasjon, og det var stadig hyppigere skyteepisoder, også med dødelig utfall, både mellom Georgia og Abkhasia og mellom Georgia og Sør-Ossetia.

Samtidig var det tegn som tydet på bedre diplomatiske forbindelser og stabilisering; Den russiske utenriksministeren Sergej Lavrov deltok under innsettelsesseremonien til Saakasjvilis andre presidentperiode, og Saakasjvili og Putin møttes i februar på den russiske presidentens offisielle landsted Novo-Ograrjovo. Resultater av møtene var at Russland opphevet blokaden av Georgia, og det ble gjeninnført regulære flyforbindelser (IIFFMCG, 2009).

2.2.1 Internasjonale forhold

Da Kosovo i februar 2008 erklærte sin uavhengighet fra Serbia, ble staten kort tid senere anerkjent av rundt 50 stater, blant andre EU og USA. Russland erklærte på sin side uavhengighetserklæringen som ulovlig og mente den ville skape presedens for Sør-Ossetia og Abkhasia om den ble stående (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 26). Som Kolstø også skriver:

[T]he granting of international recognition to one quasi-state, even if presented as an «exceptional case», will embolden other quasi-state leaders and make them even less amenable to compromise solutions than before (Kolstø, 2006, s. 735).

Under Nato-møtet i Bucuresti i april 2008, ble Georgia og Ukraina ønsket velkomne som framtidige medlemmer i Nato. De to landene fikk riktignok ikke MAP (Membership Action Plan) da, men det ble bestemt at det skulle foretas en ny vurdering i desember samme år. Dette var noe Russland var sterkt imot, og blir av mange sett som ett av hovedmotivene for Russland for å gå til militær intervensjon.

Both sides had an interest in escalating the conflict, say political analysts. Russia wanted to show that Mikheil Saakashvili, Georgia's president, was an irresponsible firebrand who could not be trusted with the responsibilities of Nato membership. Georgia, meanwhile, wanted to paint Russia as the imperial aggressor it has traditionally been in the Caucasus, which would have strengthened Tbilisi's case for Nato membership. Each can be seen to have acted swiftly, with a great deal of preparation, later trying to make their behaviour appear spontaneous (Clover m.fl., 2008).

2.2.2 Voldsspiral og lavintensitetskrig

Spennningene fortsatte å bygge seg opp, og det ble rapportert om en rekke skyteepisoder og bombeeksplosjoner i og ved Abkhasia. Russland utvidet den fredsbevarende kontingenten i Abkhasia med 500 mann, og russiske ingeniørsoldater bygde i mai og juni opp igjen jernbanelinjene mellom Sukhumi og Otsjamtsjira i Abkhasia som knytter Sotsji i Russland til Jerevan og Baku, men som ble ødelagt under borgerkrigen i 1992–1994. Både Nato og EU karakteriserte dette som et brudd på Georgias territorielle integritet. Og i en resolusjon 5. juni 2008 gjorde EU-parlamentet det klart at: «the Russian troops could no longer be considered neutral and impartial peacekeepers and that the peacekeeping format should therefore be revised» (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 202). I løpet av sommeren skiftet imidlertid spenningsfokuset fra Abkhasia til Sør-Ossetia. Stadig oftere ble det rapportert om skyting mellom den ossetiske og den georgiske siden. Dette er blitt tolket som en plan fra georgisk side om å gjenerobre den strategisk minst betydningsfulle utbryterrepublikken først, for så å isolere Abkhasia og ta denne til slutt (Øverland, 2009, s. 2).

8. juli ble fire georgiske militære pågrepet av de sørossetiske *de facto* myndighetene, men løslatt samme ettermiddag. Dagen etter innrømmet Russland at russiske militærfly fløy over Sør-Ossetia 8. juli og dermed hadde krenket georgisk luftrom. Som resultat ble den georgiske ambassadøren til Russland kalt hjem. Skyteepisoder mellom partene, også med artilleri, og bombeangrep forekom stadig hyppigere, og sivile ble i flere tilfeller såret og drept. Fra midten av juli ble den årlige georgiske militærøvelsen avholdt i Vaziani i Georgia, under navnet «Immediate response 2008». Rundt 2000 georgiske og amerikanske soldater deltok, samt enkelte fra Armenia, Aserbajdsjan og Ukraina. Hensikten var angivelig å forberede soldatene til deltakelse i okkupasjonsstyrken i Irak (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 47–48). Samtidig, fra 15. juli til 2. august, ble den russiske militærøvelsen «Кавказ-2008» holdt like ved den georgiske grensen og i Svartehavet, noe Georgia tolket som en provokasjon. Offisielt deltok 8000 soldater, men det hevdes at tallet er underdrevet (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 207). Fra 1. august fant det sted daglige trefninger mellom georgiske styrker og sørossetiske styrker og militsgrupper.

Most accounts agree that it was South Ossetian separatists who committed the first act of escalation when they blew up a Georgian military vehicle on August 1, wounding five Georgian peacekeeping troops. Georgia responded in kind, killing six South Ossetian militiamen, according to the account of a western diplomat who had been in Tskhinvali that week (Clover m.fl., 2008).

Allerede fra 2. august startet evakueringen av sivile fra Tskhinvali. Den første uken av august pågikk det til tider kamper mellom sørossetiske og georgiske styrker. Fra ettermiddagen 6. august var det skuddvekslinger mer eller mindre langs hele linjen mellom Sør-Ossetia og Georgia, men verst like øst og vest for Tskhinvali. 6. og 7. August flyttet Georgia stadig flere

tropper nærmere konfliktområdet. 6. august kom Russlands spesialutsending Jurij Popov til Tbilisi for å bistå i forhandlinger mellom Georgia og Sør-Ossetia. Men samtalene som var planlagt torsdag 7. august fant imidlertid aldri sted (Vorobjev, 2008). Samme kveld beordret president Saakasjvili ensidig våpenhvile, men denne ble i liten grad tatt til følge. Og natt til 8. august 2008 eksploderte konflikten. Partene i konflikten beskyldte hverandre for å være provokatører og pådrivere. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia har likevel konkludert med at det var Georgias angrep 7. og 8. august som startet krigen. Samtidig gjør rapporten det klart at det var Sør-Ossetia som framprovoserte angrepet (IIFFMCG, 2009).

The shelling of Tskhinvali by the Georgian armed forces during the night of 7 to 8 August 2008 marked the beginning of the large-scale armed conflict in Georgia, yet it was only the culminating point of a long period of increasing tensions, provocations and incidents (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 11).

2.3 «Femdagerskrigen»

Natt til 8. august startet altså Georgia et massivt artilleriangrep mot Tskhinvali og områdene rundt, og tidlig om morgenen startet bakkeangrepet. Om ettermiddagen hadde georgiske styrker kontroll over mesteparten av Tskhinvali, men møtte stadig sterkere motstand. Lederen for den georgiske fredsbevarende kontingenten, brigadegeneral Mamuka Kurasjvili sa operasjonen hadde som mål å gjenopprette konstitusjonell orden i Sør-Ossetia. Noe senere ble denne uttalelsen trukket tilbake, og det ble hevdet at de georgiske styrkene kun var et mottrekk til en allerede pågående russisk invasjon (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 219–220).

2.3.1 Russlands inntog

Forsvarets forskningsinstitutt, FFI, (Bukkvoll m.fl., 2009, s. 7–8) definerer fire årsaker til at Russland ble direkte involvert i krigen.

- 1) Russland oppfattet Georgia som del av sin «legitime» interessesfære som «Det nære utland» og mente derfor de hadde en «rett» til bruk av militære virkemidler.
- 2) Krigen kom etter en lang periode med økende spenning og episoder av *brinkmanship*, det vil si oppførsel hvor partene bevisst gikk inn i farlige situasjoner som kunne føre til katastrofe, men også til suksess.
- 3) Russiske statsborgere ble utsatt for angrep, både de som Russland med sin passpolitikk hadde gitt statsborgerskap, men også de russiske fredsbevarende styrkene i Sør-Ossetia hadde slik russiske myndigheter så det, krav på Russlands beskyttelse.
- 4) De russiske beslutningstagerne kunne være rimelig sikre på seier på grunn av Georgias begrensede militære kapabiliteter og manglende alliansetilknytning.

Russland på sin side benekter at russiske styrker gikk inn i Sør-Ossetia før klokken 14.30 den 8. august, det vil si etter Russlands øverste ledere hadde bestemt at de skulle foreta en intervensjon, og at de først da også startet luftangrepet. Likevel er det en rekke kilder, også russiske, som hevder at Russland transporterte våpen til Sør-Ossetia og Abkhasia før konflikten brøt ut. Dessuten skal frivillige soldater, blant annet fra Nord-Ossetia, ha ankommet Sør-Ossetia via

Roki-tunnelen i dagene før krigen startet. Det meste tyder også på at både de russiske styrkene ved den 58. armé, og luftstyrkene startet sin offensiv allerede i løpet av morgentimene 8. august (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 20).

Russland legitimerte krigen med behovet for å stanse et angivelig folkemord på osseterne og behovet for å beskytte russiske statsborgere i Sør-Ossetia, inkludert russiske fredsbevarende styrker. Russland hevdet at to fredsbevarere ble drept og fem såret av et georgisk angrep tidlig om morgenen 8. august. Georgia benekter at de skjøt på russiske fredsbevarende styrker med vilje, og hevder at de georgiske troppene som entret Tskhinvali ble beskyttet fra området der fredsbevarerne holdt til, og at de måtte besvare ilden (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 221).

De georgiske styrkene møtte stadig sterkere motstand fra russiske og sørossetiske styrker, og trakk seg tilbake fra sentrum av Tskhinvali om kvelden 8. august. De påfølgende dagene var det harde kamper i og rundt Tskhinvali, og de russiske styrkene fortrengte etter hvert de georgiske. 10. august erklærte Georgia en unilateral våpenhvile og sa de ville trekke ut alle sine styrker fra Sør-Ossetia. Denne våpenhvilen ble imidlertid ikke fulgt opp av motparten. Natt til 11. august hadde likevel Georgia trukket ut de fleste av sine styrker fra Sør-Ossetia. Russiske tropper fulgte etter den georgiske tilbaketrekningen, krysset den administrative grensen mellom Sør-Ossetia og Georgia og tok seg langt inn på ubestridt georgisk territorium. Der gikk de blant annet inn i byen Gori, 32 kilometer sør for Tskhinvali, og satte opp militærposter (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s.21).

Den intensive krigen mellom Georgia og Russland pågikk i fem dager, med kamper på ulike nivåer mellom ulike grupper. Foruten kampene mellom de regulære styrkene fra Georgia og Russland, var også sørossetiske militære styrker, sørossetisk milits, samt leiesoldater hovedsakelig fra russisk del av Kaukasus, involvert. Parallelt pågikk det kamper mellom georgiske styrker og abkhasiske styrker og milits. Dette førte til uklare kommandostrukturer og omfattende brudd på folkeretten fra russisk side. IIFFMCG skriver:

The confrontation developed into a combined inter-state and intra-state conflict, opposing Georgian and Russian forces at one level of confrontation as well as South Ossetians together with Abkhaz fighters and the Georgians at another. Such a combination of conflicts going on at different levels is particularly prone to violations of International Humanitarian Law and Human Rights Law. This is indeed what happened, and many of these instances were due to the action of irregular armed groups on the South Ossetian side that would not or could not be adequately controlled by regular Russian armed forces (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 10–11).

2.3.2 «En annen front»

Parallelt med konflikten i Sør-Ossetia kom det også til harde kamper i Abkhasia, spesielt i Kodori-dalen. Ifølge våpenhvilavtalen mellom Abkhasia og Georgia fra 1994 skulle den øvre delen av Kodori-dalen være et demilitarisert område, med strenge våpenrestriksjoner. Men

sommeren 2006 støttet Georgia Abkhasias pro-georgiske alternative ledelse som gikk inn og tok kontroll over øvre Kodori. Etter dette nektet separatistlederne i Abkhasia å delta i samtaler med Georgia før den alternative administrasjonen trakk seg ut (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 89).

8. august gikk de abkhasiske separatistene inn i øvre Kodori med våpen og utstyr, og Russland satte inn store styrker i Abkhasia, både via sjø- og flytransport. 9. august startet de russisk-abkhasiske luft- og bakkeangrepene på den georgiskkontrollerte delen av Kodori. 10. august krysset russiske styrker grensen til Georgia fra Abkhasia, og gikk blant annet inn i byene Zugdidi, Senaki og Poti, hvor de plyndret og ødela militære installasjoner. Det georgiske militæret var ikke forberedt på å kjempe på to fronter samtidig:

[T]he Georgian military seems to have been more prepared for a mobile, mostly offensive war in either Abkhazia or South Ossetia, but not for simultaneous large-scale combat with superior, heavily armed, and air-supported enemy forces entering from Abkhazia and South Ossetia, i.e. on both fronts, at the same time (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 214–215).

Russisk ekspansjon i Zugdidi-området og nordover langs Inguri-elven gjorde at georgiske styrker i øvre Kodori risikerte å bli sirklet inne. Natt til 12. august forlot georgiske styrker derfor øvre Kodori, sammen med mesteparten av den svanetiske sivilbefolkningen³². Russiske og abkhasiske styrker gikk inn i området senere samme dag (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 213).

2.3.3 Propagandakrig

Både under og etter krigen har det hersket stor tvil på flere sentrale punkter om hva som faktisk skjedde. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia beskriver dette som en av faktorene som gjorde arbeidet med rapporten vanskelig: «The views of the sides involved in the conflict have been widely divergent from the beginning, and appear to be getting more so as time goes by. Thus the truth seems increasingly difficult to ascertain and verify» (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 7). Amnesty International bekrefter dette:

While a certain degree of confusion and conflicting information is practically inevitable during a period of intense fighting, it appears that there was deliberate misinformation and exaggerated reports during the course of the conflict, and particularly in its early stages. The problem of obtaining reliable information was exacerbated by the blocking of access by the parties to the conflict zone for independent monitors to verify claims of civilian casualties by the parties and reproduced in the international media (Amnesty International, 2008, s. 10).

Hvem var den virkelige provokatøren, hvem skjøt først, hva utløste angrepet på Tskhinvali, når begynte Russland sitt inntog, når mistet de georgiske styrkene kontroll over Tskhinvali, hvem forårsaket størst skade på Tskhinvali, hva slags våpen ble brukt, og ikke minst, hvor mange ble drept? Dette var alle ubesvarte spørsmål så lenge krigen pågikk. Noen av spørsmålene har man

³² Svanetene er en etnisk gruppe som tradisjonelt har holdt til i Kodori. Gruppen er i stor grad assimilert i den georgiske befolkningen.

imidlertid fått klarhet i på et senere tidspunkt. Russiske, georgiske og vestlige medier ga svært ulike svar på antall drepte og sårede mens krigen pågikk. Fra russisk side ble det hevdet at over 2000 sørossetere ble drept i det georgiske angrepet på Tskhinvali, og tallet ble brukt i legitimeringen av russisk invasjon for å stanse dette såkalte folkemordet.

Under krigen ble en rekke georgiske nettsteder satt ut av spill. De fleste av myndighetenes og medienes sider ble utsatt for angrep i løpet av de første dagene, og var i kortere og lengre perioder enten helt nede eller defekte. Dette kan ha hindret effektiviteten i georgiske myndigheters kommunikasjon med publikum og omverdenen i en avgjørende fase av krigen. En del av de rammede nettsidene ble så flyttet til amerikanske, estiske og polske servere, som en back up (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 217–218). Som IIFFMCG skriver i sin rapport:

If these attacks were directed by a government or governments, it is likely that this form of warfare was used for the first time in an inter-state armed conflict. However, the nature of defence against cyber attacks at this stage of its development means that such attacks are easy to carry out, but difficult to prevent, and to attribute to a source (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 219).

2.3.4 Våpenhvile

12. august klarte EU, med den franske presidenten Nicolas Sarkozy i spissen, å forhandle fram en seks punkts avtale om våpenhvile mellom Georgia og Russland. Våpenhvilen ble bekreftet av Russlands president Dmitrij Medvedjev, og han uttalte at russiske styrker skulle stanse all militær aktivitet innen klokken 15 samme dag. Likevel fortsatte enkelte russiske bakkestyrker å rykke fram og okkuperte blant annet Akhagori³³ og områder rundt så sent som 16. august (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 219). Russland får massiv kritikk av Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia for ikke å ha stanset alle militære operasjoner umiddelbart etter at våpenhvilen ble underskrevet 12. august, og for å gå utover den administrative grenselinjen til Sør-Ossetia. Innen 22. august trakk Russland de fleste styrkene tilbake til de administrative grensene for Sør-Ossetia og Abkhasia, med unntak av to såkalte buffersoner som strakk seg som et rundt 10 km bredt belte utenfor den administrative grenselinjen mellom Sør-Ossetia og selve Georgia og mellom Abkhasia og Georgia. 8. september signerte partene en tilleggsavtale for gjennomføringen av våpenhvilen fra 12. august, og fra da av stabiliserte situasjonen seg, og konflikten gikk fra å være en militær konflikt til en diplomatisk og politisk affære. Med unntak av øvre Kodori, Akhagori-området og landsbyen Perevi, trakk Russland seg ut av buffersonene og tilbake til de tidligere sørossetisk- og abkhasiskkontrollerte områdene innen 9. oktober (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 307).

³³ Akhagori tilhørte oblast'en Sør-Ossetia ifølge den sovjetiske inndelingen, men var fram til august 2008 under georgisk kontroll.

3 Dekningen av «femdagerskrigen»

I dette kapittelet vil jeg analysere avisartiklene fra august 2008. Jeg tar først for meg hvordan journalistrollen påvirket dekningen. I kapittel 3.2 ser jeg på dekningen av «vi», Russland og russere, og synet på den russiske offisielle politikken. I kapittel 3.3 ser jeg på dekningen av Russlands allierte, de andre «vi», sørosseterne. Deretter, i kapittel 3.4, kommer jeg til «de andre», dekningen av Georgia og georgiere. Kapittel 3.5 tar opp dekningen av de andre «andre», nemlig Vesten. Til slutt peker jeg på sentrale begreper som spesielt skiller avisene.

3.1 Journalistrollen

Det følger en del forventninger til og retningslinjer for journalistisk arbeid, som pressens samfunnsansvar, integritet og etikk, som journalister lærer seg gjennom utdanning, erfaring, eller en kombinasjon av disse. Journalistens og avisens identitet styrer valgene som tas i nyhetsproduksjonen: hva skal dekkes, hvilke kilder, hvilken vinkling og presentasjon. Jeg vil her vise hvordan journalistenes identitet kommer til syne i artiklene, samt se på kildebruken.

3.1.1 Identitet

En persons identitet er et produkt av ulike diskurser. Man «konstruerer en selv-identitet av elementer fra forskjellige diskurser som artikuleres sammen så de skaper en hybrid diskurs» (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 160). Jeg vil se på hvordan journalistene og avisene omtaler og definerer seg selv. Deres identitet kommer blant annet til syne i artiklene i bruken av de personlige pronomenene *jeg* og *vi*. Jeg ser her kun på bruken av *vi* i omtale av redaksjonen og journalister, som et redskap for å skape et felleskap med leseren. I kapittel 3.2 vil jeg se på bruken av *vi* og *vår* i betydningen *Russland* og *russere*. Jeg vil også komme inn på avisenes merkevarebygging ved nevning av avisens eget navn i tekstene. Jeg ser i dette kapittelet kun på det journalistene selv har skrevet, og tar ikke med sitater eller offisielle politiske kronikker.

Rossijskaja gazeta

I RG bruker journalistene jegform 25 ganger³⁴ og eiendomspronomenet *min* fem ganger, *vi* ti ganger og *vår* 11 ganger i betydningen *journalisten* eller *redaksjonen*. Timofej Borisov er overrepresentert, og står blant annet for bruken av *jeg* hele 18 ganger. Det er tydelig at journalistene identifiserer seg med den russiske siden, og i ett tilfelle omtaler Borisov en militærkolonne han kjørte med, som *min kolonne*: «*моя колонна продвинулась и меня подобрал 'Кама3'*» (Borisov, 11.08.2008). Journalistene bruker dessuten formuleringen *RGs korrespondent* i stedet for å skrive *jeg* eller *vi*. I artiklene fra RG nevnes egen avis hele 83 ganger, med formuleringer som *RGs kilde meddelte*, *ifølge RGs opplysninger* og så videre.

³⁴ Se liste over kvantitativt materiale i vedlegg 1.

Hensikten er å skape en følelse av eksklusivitet, at dette ikke kan leses noe annet sted, og det er en del av avisens merkevarebygging. For RG er det også et poeng å understreke at informasjon er redaksjonell og ikke offentlige uttalelser fra myndighetspersoner.

Artiklene i Rossijskaja gazeta er generelt skrevet i en formell tone, noe som skaper en viss distanse til leserne. I én artikkel henvender imidlertid redaksjonen seg direkte til leserne. Det er i første utgave av temanummeret «Владикавказ – Цхинвали», hvor de forklarer leserne hva slags bilag dette er. Artikkelen er undertegnet «Ваша 'Российская газета'»:

Сегодня вы держите в руках необычный номер «Российской газеты» – его составной частью является спецвыпуск «Владикавказ – Цхинвали». [...] На первых страницах нашей газеты, учредителем которой является правительство РФ, мы продолжим информировать вас о том, что делает руководство России для стабилизации ситуации в зоне югоосетинского конфликта (Redaksjonen, 13.08.2008b).

Komsomolskaja pravda

Journalistene i KP bruker jegform hele 214 ganger og eiendomspronomenet *min* 14 ganger, *vi* 95 ganger og *вår* 24 ganger i betydningen *journalisten* eller *redaksjonen*. Dmitrij Stesjin står alene for 83 av jegformene og Aleksandr Kots og hans far Igor Kots for til sammen 96.

Aleksandr Kots (10.08.2008) forteller sin egen historie om hvordan han ble såret i Tskhinvali:

Я кричу ему: «Я журналист!» Он кричит: «А я киллер!» И палит *по мне* метров с восьми. Мне показалось, из автомата. Но Витя Сокирко [...] потом сказал, что это был гранатомет. Я почувствовал сильный удар в руку, свалился. *Жду*, когда он будет в спину добивать. А он не добивает. *Поворачиваю* голову, а он лежит мертвый. *С нами* был майор, вот он его завалил.

For KPs dekning var det avgjørende at deres journalist ble såret i kampene. For redaksjonen ble konflikten plutselig svært personlig, og de trykket ved flere anledninger støtteerklæringer: «Саша, мы молимся за тебя!» (Safronova, 09.08.2008). En rekke artikler i KP blir utstyrt med en liten redaksjonell kommentar som de kaller «Взгляд с 6-го этажа». Denne kan minne om en leder, men har en navngitt forfatter. 14. august publiserer KP en artikkel av Igor Kots om hvordan han fikk beskjeden om at sønnen var skadet og umiddelbart dro til Vladikavkaz og hentet sønnen til Moskva for operasjoner som reddet armen hans. I denne svært personlige beretningen kommer Kots senior inn på hva denne 6. etasje er, nemlig journalistånden:

Сколько существует «Комсомолка», столько тлеет в ее редакционных недрах, время от времени разгораясь, философская дискуссия о «духе 6-го этажа». Есть ли он? Нет его? Прониклись им нынешние мальчишки-стажеры или только те, кому за 40? Сегодня я раз и навсегда ответил для себя на эти вопросы. Дух 6-го этажа – это бывшие и действующие журналисты «Комсомолки», которые спасли моего сына (I. Kots, 14.08.2008).

I dette eksempelet ser man også hvordan journalisten omtaler egen avis som *Komsomolka*. Totalt nevner de eget navn 69 ganger i artiklene, med formuleringer som *Komsomolskaja pravdas spesialkorrespondent*, *Komsomolka ble forklart* og så videre. Stesjin spesifiserer

dessuten gjentatte ganger hvordan han var den eneste russiske journalisten i Georgia under krigen, noe som også er med på å skape et inntrykk av eksklusivitet.

Jegform brukes ikke bare for å understreke at journalisten er til stede der det skjer, men også for å få fram mer personlige betraktninger, noe som gir enkelte reportasjer et kommentarpreg: «Я смотрю на Цхинвал сверху. Мне, привыкшему к российским просторам, не понять, как можно воевать столько лет на этом клочке земли?» (Stesjin, 08.08.2008a). Språket i KP er i stor grad uformelt, noe man blant annet ser på bruken av slanguttrykk. Denne uformelle, nesten familiære tonen skaper en nærhet til leseren.

Novaja gazeta

I Novaja bruker journalistene jegform 24 ganger og eiendomspronomenet *min* fire ganger, *vi* 12 ganger og *vår* fem ganger i betydningen *journalisten* eller *redaksjonen*. Blant andre bruker Olga Bobrova flere ganger jegform som et stilistisk virkemiddel. Ofte hadde det ikke gjort noen forskjell om det personlige pronomenet ble utelatt: «Он что-то говорит по-грузински, а его мама мне переводит: – Бог воюет на стороне Грузии» (Bobrova, 11.08.2008). Dette virkemiddelet brukes for å framheve at *vi var der*, men også for å skape nærhet og gi leserne følelsen av å få fortalt en historie personlig. Jegformen brukes også for å skape en følelse av eksklusivitet, ved å si at *jeg* traff denne storheten personlig: «При личной встрече Саакашвили сказал мне и разрешил напечатать, что слышал об этих слухах, но сам ничего такого не говорил, а 'это все провокации российских спецслужб'» (Felgengauer, 14.08.2008). Det forekommer også at journalistene i stedet for *jeg* skriver *Novajas korrespondent* eller bare *Novaja*. I artiklene nevnes egen avis 22 ganger i løpende tekst.

Enkelte ganger gjør bruken av personlige pronomener at også reportasjer får mer kommentarpreg, som i artikkelen «Город одевают в хаки» der Bobrova (11.08.2008) siterer konstituert innenriksminister i Georgia Eka Zguladze som sa at Georgias ledere ikke var fremmede for å vurdere Sør-Ossetias autonomi, og Bobrova avslutningsvis tilføyer en slags polemisk hale: «Для меня это звучит удивительно».

Sammenlikning

Språket i RG er formelt, og de har en formell stil. Journalistene bruker i liten grad personlig pronomener og beholder dermed en distanse til leserne. Dette bidrar til å bygge opp under RGs identitet som offisiell avis. Journalistene i KP har en klar stemme som ofte kommer til syne i artiklene. De bruker ofte jegform, noe som gjør reportasjene personlige og skaper en nærhet til leseren. Dette er typisk for tabloidaviser. Novaja gazeta er langt mer personlige i stilen enn RG, men mer formelle enn KP. Journalistene bruker jegform når de er ute i felten og henvender seg

da mer direkte til leseren. I alle redaksjonene er det enkelte journalister som bruker jegform langt hyppigere enn andre. De fleste av dem har selv vært i krigssonen og forteller i sine reportasjer om hva de personlig opplevde og var vitner til der. Det er nettopp flere av disse journalistene jeg har intervjuet. Alle de tre avisene nevner dessuten eget navn i stor skala, både med avisens fulle navn og forkortelser.

3.1.2 Kildebruk

Jeg vil her belyse kildebruken i de ulike avisene. I gjennomgangen av artiklene telles en kilde kun én gang pr. artikkel, selv om den kommer med flere opplysninger spredt i teksten. Jeg deler kildene inn etter nasjonalitet: russiske, sørossetiske, georgiske, vestlige eller andre.

Kildebruk	Rossijskaja gazeta		Komsomolskaja pravda		Novaja gazeta	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Russiske kilder	190	68 %	194	53 %	42	45 %
Profesjonelle kilder	185	66 %	163	45 %	33	35 %
Øyenvitner	5	2 %	31	9 %	9	10 %
Sørossetiske kilder	31	11 %	59	16 %	6	6 %
Profesjonelle kilder	10	4 %	18	5 %	3	3 %
Øyenvitner	21	7 %	41	11 %	3	3 %
Georgiske kilder	19	7 %	59	16 %	22	23 %
Profesjonelle kilder	18	6 %	41	11 %	13	14 %
Øyenvitner	1	0 %	18	5 %	9	10 %
Vestlige kilder	25	9 %	40	11 %	15	16 %
Profesjonelle kilder	25	9 %	36	10 %	14	15 %
Øyenvitner	0	0 %	4	1 %	1	1 %
Andre kilder	16	6 %	12	3 %	9	10 %
Profesjonelle kilder	16	6 %	12	3 %	4	4 %
Øyenvitner	0	0 %	0	0 %	5	5 %
Totalt	281	100 %	364	100 %	94	100 %

Tabell 1: Kilder i antall etter nasjonalitet og inndelt i grupper, og i prosent av alle kildene i avisen³⁵.

Jeg har dessuten sortert kildene i to grupper etter deres rolle som kilde: profesjonelle kilder, som er mer eller mindre vant til å stå fram i medier, og øyenvitner. I den første gruppen finner man elitekilder som representanter for myndighetene, offentlige organer eller internasjonale organisasjoner, opposisjonspolitikere, eksperter, andre journalister eller medier, kjendiser og hjelpepersonell. I gruppen med øyenvitner er soldater, personer fra lokalbefolkningen og flyktninger. Disse snakker kun på vegne av seg selv, som enkeltpersoner.

Videre har jeg sett på hvor mange av kildene som er anonyme:

³⁵ Se hele listen over kildebruk i vedlegg 2.

Kildebruk	Rossijskaja gazeta		Komsomolskaja pravda		Novaja gazeta	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Anonyme kilder	27	10 %	94	26 %	27	29 %
Navngitte kilder	254	90 %	270	74 %	67	71 %
Totalt	281	100 %	364	100 %	94	100 %

Tabell 2: Anonyme og navngitte kilder i antall og i prosent av alle kildene i avisen.

Jeg vil gi eksempler på noen av de ulike kildene og hvordan de omtales.

Rossijskaja gazeta

Totalt oppgir RG 281 kilder i de 127 artiklene, det vil si 2,21 kilder i snitt pr. artikkel. Hele 254 av kildene i RG er profesjonelle kilder og kun 27 øyenvitner. 35 av kildene er anonyme. Av de 190 russiske kildene er hele 130 representanter for myndighetene på ulike nivåer og 39 er ulike eksperter. Hele 25 av de russiske kildene er anonyme. I artikkelen «Прикрытие с воздуха» siterer Mikhail Falalejev (09.08.2008a) en anonym kilde i det russiske forsvarsdepartementet som benekter det den georgiske tv-kanalen Rustavi-2 melder om, at et russisk militærfly var skutt ned over Sør-Ossetia:

– Как всегда, «утка», – прокомментировал эту информацию корреспонденту «Российской газеты» источник в минобороны. – Нет никаких данных ни о типе якобы сбитого самолета, ни о районе падения – ничего. Мы можем предоставить записи о плановых полетах нашей авиации, другие объективные данные о том, что ни одна машина границу не пересекала.

To dager senere, i artikkelen «По окопам – разойтись» (Falalejev, 11.08.2008) måtte imidlertid general Nogovitsyn ut og dementere dementiet, for denne avisanda, eller falske rapporten, viste seg å være sann, og det var til og med to russiske fly som var skutt ned.

Av de 31 sørossetiske kildene er 21 øyenvitner: 15 flyktninger, fem lokale innbyggere og én militssoldat. Historien til de mange flyktningene går igjen: De er unge kvinner som har flyktet med barna og gamle foreldre, mens mannen deres er igjen i Tskhinvali for å kjempe som militssoldat, som Zaira Dzgojevoj fortalte: «Сказал, будет свою страну защищать, а меня выслал» (Krivosjapko, 13.08.2008). Kun 19 av kildene er georgiske.

Komsomolskaja pravda

Til sammen oppgir KP 364 kilder i de 89 artiklene, det vil si 4,09 kilder i snitt pr. artikkel. 270 av kildene er profesjonelle kilder, mens 94 er øyenvitner. Hele 58 av kildene er anonyme. Av de 194 russiske kildene er 84 representanter for myndighetene og 36 eksperter. 23 av de russiske kildene er anonyme, fra militæret, forsvars- og utenriksdepartementet og Kreml. KP oppgir 60 sørossetiske kilder, og av dem er 41 øyenvitner: åtte soldater, 26 flyktninger og syv fra lokalbefolkningen, og mange av dem forteller sterke, personlige historier.

Av de 58 georgiske kildene er 13 fra lokalbefolkningen. KP snakker med lokalbefolkningen på begge sider av konflikten, men mens flyktingene og lokalbefolkningen i Sør-Ossetia får stå fram og snakke for seg selv, blir georgierne i større grad omtalt i tredjeperson:

Грузины вспыльчивые, но отходчивые. Объяснил им спокойно – что я, единственный российский журналист, освещающий конфликт с их стороны. Те, кто еще секунду был готов расстрелять корреспондента «КП» прямо у заборчика госпиталя, теперь предложили проводить меня или подвезти на машине... (Stesjin, 08.08.2008a).

KP siterer også fra en blogg av en amerikansk soldat, uten å oppgi kilden som noe annet enn Dominique. Soldaten kritiserer de georgiske soldatene som var stasjonert i Kuwait:

Офицеры – дрянь. Похоже, их больше интересует то, что можно выпросить или спереть у американцев... Им потребуется как минимум лет 5 – 10, чтобы перестроить свою армию. А до этого их надо держать от НАТО как можно дальше... (Sjeremetova, 11.08.2008).

Hvis de selv ikke vet noe mer om soldaten enn dette, er det slett kildekritikk å gjengi påstandene uten forbehold. De oppgir heller ingen link til bloggen.

Totalt er 21 av KPs kilder ulike kjendiser, det vil si 6 prosent av alle kildene, eller 0,24 kjendis i snitt pr. artikkel.

Novaja gazeta

Novaja oppgir totalt 94 kilder i de 31 artiklene, noe som tilsvarer 3,03 kilder i snitt pr. artikkel. 67 av kildene faller under definisjonen profesjonelle kilder, og 27 er øyenvitner. Totalt 14 av kildene er anonyme. Av de 42 russiske kildene er 12 representanter for myndighetene og fem eksperter. Fem av kildene er anonyme: tre fra myndighetene og to soldater. Artikkelen «Инсайд: На фиг нам Тбилиси? Обозначим возможности и подождем умных решений» (Redaksjonen, 11.08.2008a) består av et intervju med en anonym kilde i forsvarsdepartementet, og er i tillegg skrevet av en ikke-navngitt journalist. Det kommer ikke fram veldig kontroversielle opplysninger, snarere personlige antakelser og synspunkter. Det er mulig saken er skrevet på denne måten for å få leseren til å tro han får del i hemmelig innsideinformasjon, men dette virker snarere mot sin hensikt, og hemmeligholdet svekker troverdigheten til saken.

Novaja oppgir kun seks sør-ossetiske kilder, og av disse er tre øyenvitner: to lokale innbyggere og én flykting. To av de lokale er anonyme. Blant de 22 georgiske kildene er det ni lokale innbyggere, og hele fem av dem er anonyme. Det at så mange lokale er anonyme, skyldes ikke nødvendigvis deres ønske om anonymitet, men kan forklares med at journalisten ikke har spurt om navnet til folk som siteres: «В субботу вечером на площади у правительства собралась большая толпа народа. – Это добровольцы, – пояснил мне пожилой мужчина из прохожих» (Bobrova, 11.08.2008).

Sammenlikning

Alle de tre avisene er ubalanserte i sitt kildetilfang, med en overvekt av russiske kilder. Dette er imidlertid ikke overraskende da Russland selv er en part i konflikten. I RG er 68 prosent av kildene russiske, i KP 53 prosent og i Novaja 45 prosent. Når det kommer til georgiske kilder er forholdet motsatt. RG skiller seg klart ut med færrest georgiske kilder, bare 7 prosent, og er også den eneste av avisene som ikke hadde en egen korrespondent i Georgia under krigen. Det er påfallende at Novaja ikke oppgir mer enn seks sørossetiske kilder, noe som tilsvarer 6 prosent av kildene, og de skiller seg her klart fra de andre avisene.³⁶ Noe overraskende er dessuten Novaja eneste avis som ikke bruker opposisjonspolitikere som kilder.

Alle avisene bruker en overvekt av profesjonelle kilder, det vil si representanter for ulike myndigheter, ulike eksperter, andre medier og andre som er vant til å stå fram i medier. Dette er mest påfallende i RG. Av de til sammen 281 kildene, er det kun 27 kilder som kun snakker på vegne av seg selv, som øyenvitner. Det vil si at over 90 prosent av kildene er profesjonelle kilder. KP og Novaja har nokså lik andel profesjonelle kilder, på over 70 prosent.

De tre avisene benytter i stor grad anonyme kilder. Som journalist skal man være svært kritisk til informasjon som gis under krav om anonymitet fordi, som Egil Fossum (1991, s. 79) skriver, dette forandrer opphavssituasjonen drastisk: «Anonyme kilder er et slag mot intersubjektiviteten i journalistikken, og bør derfor brukes med den største varsomhet.» I en krigssituasjon, hvor propaganda er svært utbredt, bør man være spesielt varsom. Man får dessuten inntrykk av at det ikke alltid er helt nødvendig, ofte sier ikke kildene noe kontroversielt. I enkelte tilfeller ser det ut til at bruken av ikke-navngitte kilder skyldes sløvhets, ved at journalistene ikke har spurt om navnet til personer de senere velger å sitere i artiklene. Det kan imidlertid argumenteres for at personens identitet ikke alltid er like viktig.

Enkildejournalistikk forekommer relativt hyppig i alle de tre avisene, det vil si at kun én kilde kommer til orde i en artikkel, aller hyppigst i RG, som kun oppgir 2,21 kilder i snitt pr. artikkel. Fossum (1991, s. 130) kritiserer denne typen journalistikk fordi det er utilstrekkelig for å danne et riktig bilde av en komplisert situasjon. I forbindelse med krigen i Georgia kan det likevel til en viss grad aksepteres, da det hver dag ble publisert en rekke artikler om samme sak, og andre kilder kom dermed til orde i andre artikler.

Det er Novaja gazeta som i størst grad informerer leseren om kildekritikk. De påpekte blant annet at det forekom fabrikkert materiale på blogg-portalen Livejournal.ru (ЖЖ):

³⁶ Se kapittel 5.1.2 hvor Arkadij Babtsjenko, som var Novajas journalist i Sør-Ossetia under krigen, sier at for ham er det egne observasjoner som er avgjørende for en god reportasje, ikke det kilder forteller.

Хотя в ЖЖ появились два блога с местоположением в Южной Осетии – в них пишут участники военных действий. Правда, уже в субботу появились сообщения, что эти блоги – фикция, и ведутся они из Москвы в рамках информационной борьбы с противником (Prusenкова, 11.08.2008).

3.2 «Vi» – omtale av Russland og russere

I analysen er det ofte lett å peke på fiendebilder og omtaler av «den andre», men verre å sortere ut omtalen av «oss», her Russland, som én av de stridende partene. Jeg vil her se på avisenes omtale av Russland og russere.

Jeg har tallet hvor mange ganger det personlige pronomenet *vi* og eiendomspronomenet *våre*, eller bøyde former av disse, brukes i betydningen *Russland*, *russere* og *russiske*, og jeg har plukket ut noen eksempler. Bruk av *vi* og *våre* i en krigssituasjon er med på å skape et fellesskap med leseren, og kan fungere som en konsolidering av nasjonen som står overfor en fiende. Her har jeg valgt å kun se på tilfellene hvor journalistene selv omtaler *vi* og *våre*.

Videre ser jeg på omtale av *Russland* og *russere* og bruk av betegnelsen *russisk*, både *российский* og *русский*, og personifisering av konflikten ved å referere til president Dmitrij Medvedjev og statsminister Vladimir Putin i stedet for landets politiske ledelse generelt. Jeg har også plukket ut sekvenser fra artiklene som omtaler russisk politikk overfor Sør-Ossetia og Georgia. Her tar jeg også med sitater fra andre, leserbrev og offisielle politiske kronikker.

Rossijskaja gazeta

Journalistene i RG bruker selv pronomenet *vi* kun fem ganger i betydningen *Russland* og *russere*. Ett eksempel er: «Однако ни от одного российского офицера я не слышал, что *мы* собираемся штурмовать Грузию» (Borisov, 11.08.2008). *Våre* i betydningen *russiske* forekommer 35 ganger. Falalejev er én av journalistene som bruker denne formen hyppig. *Russland* nevnes totalt 365 ganger, og betegnelsen *российский* brukes 354 ganger. Til sammenlikning brukes betegnelsen *русский* kun fem ganger. Et par ganger er bruken noe påfallende, som i en artikkel av statsviteren Leonid Radzikhovskij (12.08.2008) hvor han skriver *русские танки*, hvor man ville forventet *российские танки*. Totalt nevnes Medvedjev med navn 96 ganger og Putin 41 ganger. Rossijskaja gazeta vier mye plass til den russiske politikken, og den politiske diskursen gjenspeiles i det meste avisen skriver:

Россия же, сказал премьер [Путин], всегда играла «весьма позитивную, стабилизирующую роль» на Кавказе, будучи гарантом безопасности и сотрудничества в регионе. И особенно отметил, что в настоящий момент действия России абсолютно легитимны (Kuzmin og Skobelev, 11.08.2008).

Russere omtales generelt som helter, redningsmenn og hjelpere som kommer Sør-Ossetia til unnsetning, noe mellomtittelen «Россия приходит на помощь» i artikkelen «Груз-2008» av Borisov (11.08.2008) illustrerer. Her omtaler han dessuten russiske soldater som jern, selv uten

skuddsikre vester: «За два дня мне довелось пообщаться со многими солдатами и офицерами и могу сказать: они и без бронежилетов сами – как железо.» Russland beskrives videre som garantist for befolkningen i Kaukasus' sikkerhet, som et land til å stole på og som et land som oppfyller sine internasjonale fredsbevarende forpliktelser (Medvedjev, 09.08.2008; Zorkin, 13.08.2008).

Komsomolskaja pravda

Journalistene i KP bruker selv pronomenet *vi* 24 ganger i betydningen *Russland* og *russere*. Ett eksempel er: «Мы потеряли убитыми около 80 человек и почти 200 ранеными» (Baranets, 14.08.2008). Her brukes *vi* som motsetning til *georgierne*. *Våre* i betydningen *russiske* brukes hele 86 ganger. Jegform brukes også for å understreke identiteten som russer: «Меня что-то спрашивали по-грузински, я отвечал по-русски. В ответ я слышал многое. И что *Родина моя* – продажная девка, и ... Пересказывать все не хочется, и нет нужды» (Stesjin, 10.08.2008). *Russland* nevnes totalt 365 ganger og betegnelsen *российский* brukes 342 ganger. Til sammenlikning brukes *русский* 33 ganger, hovedsakelig om russere som folkegruppe. Videre nevnes Medvedjev 71 ganger med navn, og Putin 57 ganger. KP bruker også mye spalteplass på russisk politikk, og den politiske diskursen på området preger avisens dekning. De gjengir flere av de samme talene av Putin og Medvedjev som RG:

– Россия никогда не останется пассивным наблюдателем на Кавказе, – заявил президент парламентариям. – Россия исторически является гарантом безопасности народов Кавказа. Это наша миссия и наш долг (Krivjakina, 12.08.2008).

Komsomolskaja pravda avviser at russiske fly bombet georgiske byer. I artikkelen «Кто и зачем 'бомбил грузинские города'» konkluderes det allerede i ingressen: «Российская авиация поражала лишь военные объекты на территории Грузии. Но никак не жилые кварталы» (Baranets, 13.08.2009).

Putin framstilles flere steder som en som holder ord. Dette uttrykkes i klartekst i et sitat fra osseteren Oleg Gabarov, hvor han roser Russland for å støtte osseterne: «– Путин – молодец! Слово держит! – говорит Олег. – Грузины все-таки разбудили русского медведя» (Rjabtsev, 14.08.2008). Her brukes metaforen av Russland som en bjørn, i positiv forstand. Mens Vesten tradisjonelt har brukt metaforen om bjørnen i sitt fiendebilde av Russland for å betegne en sterk, men noe uberegnelig fiende, bruker russere denne metaforen i nasjonalistisk retorikk som et symbol på styrke og makt.

Også i KP blir Russland framstilt som gode hjelpere som kommer Sør-Ossetia til unnsetning. Dessuten framstilles Russlands handlinger som den eneste mulige utveien. Russiske soldater omtales som «ekte helter» (Baranets, 12.08.2008a). Det påpekes hvor bred støtte russisk inntog i

Sør-Ossetia har i den russiske befolkningen. Videre omtales det flere ganger hvor mye Russland bruker på nødhjelp, økonomisk støtte til flyktningene og gjenoppbygging av Sør-Ossetia (Kaftan, 12.08.2008; Berojeva og Lavrov, 13.08.2008).

Novaja gazeta

I artiklene fra Novaja bruker journalistene selv pronomenet *vi* åtte ganger i betydningen *Russland* og *russere*, men det brukes hovedsakelig selvkritisk, som kritikk av Russland. Ett eksempel er: «Россия потерпела чудовищный стратегический ущерб. Во-первых, *мы* дестабилизировали ситуацию на Кавказе» (Latynina, 11.08.2008). Novaja bruker *våre* i betydningen *russiske* 45 ganger. Ett eksempel er: «*Наши* самолеты бомбят Грузию, *наши* танки вошли на грузинскую территорию и ведут огонь. Грузинские солдаты стреляют в ответ» (Felgengauer, 11.08.2008). Her framstiller Felgengauer Russland som den aktive parten i krigføringen, og Georgia som mer passiv, som kun svarer på ilden. Bruken av *våre* får dermed ikke samme klang, og fungerer ikke som en forsterkning av fiendebildet, men er snarere med på å forsterke kritikken av Russlands handlinger.

I kommentarartikler er bruken av personlige pronomen utbredt, som i dette eksempelet hvor også Latyninas identitet som russer kommer klart til uttrykk:

Я могу только пожелать им победы, хотя это и победа над возможным возвратом России к нормальной жизни. Ни один гражданин страны, в здравом уме и твердой памяти, не может желать ничего иного, кроме как победы собственной стране. Если он, конечно, не Ленин, который желал поражения России в I Мировую. Я хочу, чтобы эти парни взяли Цхинвали. Она неправа, но это моя страна (Latynina, 11.08.2008).

Man forstår her at hun ikke er enig i Russlands politikk, men det er tross alt hjemlandet hennes, og når det først er i krig, håper hun på seier.

Russland nevnes 151 ganger og betegnelsen *российский* brukes 155 ganger. Til sammenlikning brukes betegnelsen *русский* 12 ganger. Også i Novaja brukes *русский* flere ganger der man ville forventet *российский*, som «на русском блок-посту» (Titov, 14.08.2008) og «русские танки» (Bobrova, 14.08.2008). I Novaja nevnes dessuten president Dmitrij Medvedjev ti ganger med navn, og statsminister Vladimir Putin ni ganger.

Novaja er kritiske til den offisielle politikken i Sør-Ossetia. De kritiserer Russland for passpolitikken, for å muliggjøre separatisme ved å gi separatistene våpen og penger, og for angrep på georgiske byer og trefninger av bolighus. I artikkelen «Народы не могут участвовать в дворовой драке» (Rjabov, 11.08.2008) roses Russland for lenge å ha bekymret seg for konfliktene i Georgia, men kritiseres for å ha reagert for sent som fredsbevarere og for sent med å evakuere sivile. Russland kritiseres dessuten for å ha invadert en suveren stat:

«Вторжение регулярных войск на территорию суверенного государства и бомбардировки его городов и портов – это преступление России» (Rost, 11.08.2008). Novaja mener Russland trenger stabilitet i Kaukasus, men silovikene i Kreml omtales som pådrivere for krigen:

Россия де-факто потеряла контроль над Ингушетией, в Дагестане у нас бардак, Кадыров контролирует Чечню, но кто контролирует Кадырова, – неужели в этих условиях России нужна война на Кавказе? Эта война нужна кремлевским силовикам (Latynina, 11.08.2008).

Avisen slår likevel tilbake mot kritikken mot Medvedjev som «gissel av silovikenes politikk» og mener han kom styrket ut av krigen fordi han hele tiden forholdt seg rolig og så inngikk våpenhvile (Redaksjonen, 14.08.2008b).

Sammenlikning

Journalistene i Rossijskaja gazeta bruker pronomenene *vi* og *våre* i minst utstrekning i betydningen *Russland* og *russiske*. Dette er noe overraskende da det er de som har tettest bånd til myndighetene. Journalistene i KP er de som i størst grad bruker *vi* og *våre*. Dette er en form som skaper sterkere grad av identifisering med leseren, fordi leseren på et vis blir inkludert, et grep som ofte blir brukt av tabloide medier. Det er noe overraskende at også Novaja i relativt stor utstrekning bruker *vi* og *våre* i betydningen *Russland* og *russiske*. Av eksempelet ser man likevel at denne formen også brukes ved negativ omtale av «vi», og man får da et forsterket inntrykk av at journalistene tar avstand fra myndighetenes krigføring. Både RG og KP nevner både Putin og Medvedjev med navn relativt mange ganger, mens Novaja gjør det i mindre grad. Det er lite som skiller dekningen i RG og KP i omtalen av Russlands rolle i konflikten. De er begge like patriotiske og omtaler Russlands intervensjon som det eneste riktige. Den politiske diskursen om krigen sammenfaller i stor grad med mediediskursen i de to avisene. Novaja er langt mer kritisk til Russlands rolle i konflikten. Avisen går langt i å anerkjenne Russlands rett til å beskytte innbyggerne i Sør-Ossetia mot georgiske angrep, fordi dette er innenfor det fredsbevarende mandatet, men fordømmer angrepene mot selve Georgia.

3.3 De andre «vi» – omtale av Sør-Ossetia og ossetere

Selv om sørosseterne kjempet på samme side som de russiske styrkene, omtales de på en annen måte. Jeg vil se på bruken av begrepene *Sør-Ossetia*, *sørossetere* og *sørossetisk*, og gir eksempler på hvordan den ossetiske siden omtales. Jeg kommer også inn på omtalen av Sør-Ossetias president Eduard Kokoity.

Rossijskaja gazeta

Sør-Ossetia, sørossetere og sørossetisk nevnes totalt 590 ganger. Osseterne beskrives som sivile, uskyldige, ofre, sårede, flyktninger, migranter, internt fordrevne, landsmenn (соотечественник) og militssoldater (ополченцы) som er underlegne de georgiske styrkene. Konsekvent skrives

det at sørossetere svarer på ild fra Georgia, aldri at de provoserer selv. Timofej Borisov beskriver osseterne som ustoppelige krigerske fjellfolk som strømmet til som frivillige soldater og skapte problemer for de russiske pansrede kjøretøylene, men han påpeker: «Причем при всей их воинственности в разговоре с ними было заметно: это простые и очень добродушные люди» (Borisov, 11.08.2008).

Det er interessant hvordan RG her innrømmer at sivile var evakuert, før påstanden om 2000 drepte sivile ble lansert: «В отдельных южноосетинских селах уже разрушено до 20 процентов всех построек. Видимо, в них просто никого не было – эвакуация из Южной в Северную Осетию последнюю неделю шла полным ходом» (Vorobjev, 08.08.2008). Omtalen av Tskhinvali som *den fullstendig ødelagte byen*, går igjen.

Eduard Kokoity nevnes med navn ti ganger, og tituleres som *den ikke-anerkjente republikken Sør-Ossetias president, Sør-Ossetias overhode, Sør-Ossetias president*. Det påpekes dessuten at The New York Times omtaler ham som separatistleder. Til sammenlikning nevnes ikke den pro-georgiske presidenten i Sør-Ossetia, Dmitrij Sanakojev, overhodet.

Komsomolskaja pravda

Sør-Ossetia, sørossetere og *sørossetisk* nevnes totalt 502 ganger. Ossetere beskrives som sivile, ofre, sårede, flyktninger og ossetisk brødrefolk, men også som plyndrere, hvor det fortelles at to personer som plyndret andres eiendom ble skutt (Redaksjonen, 14.08.2008c). De ossetiske styrkene omtales som nettopp ossetiske styrker, militssoldater, ossetiske militære, den ossetiske hæren, sørossetiske soldater og ossetisk selvforsvar. Det påpekes også at The Wall Street Journal omtaler Sør-Ossetias regjering som separatistregjering. Også i KP gjentas det gang på gang at nesten hele Tskhinvali er ødelagt, som hærens kommandør, general V.A. Boldyrev, sa: «Сейчас Цхинвали, по сути дела, полностью разрушен. В нем нет воды, электричества, разрушены все до одной больницы» (Redaksjonen, 09.08.2008).

Kokoity nevnes 14 ganger med navn og tituleres som *den ikke-anerkjente republikkens president* og *den georgiske presidenten*. Til sammenlikning nevnes Sanakojev fire ganger og tituleres *overhodet for den pro-georgiske regjeringen i Sør-Ossetia, Sør-Ossetias georgiske president* og som *den georgiske substitutten for Kokoity*.

Novaja gazeta

Sør-Ossetia, sørossetere og *sørossetisk* nevnes til sammen 163 ganger. Osseterne omtales som sivile, ofre, sårede og flyktninger, mens de ossetiske myndighetene omtales som kyniske. Babtsjenko (14.08.2008) beskriver ossetiske soldater som brutale og forteller hvordan den

tsjetsjenske bataljonen til Sulim Jamadajev ikke turte å overlate georgiske krigsfanger til ossetere: «Сдавать их собираются кому угодно, только не осетинам – убьют сразу». Babtsjenko (14.08.2008) mener dessuten det er for mye hat mellom partene til at Sør-Ossetia noen gang vil bli en del av Georgia igjen. Flere ganger omtales provokasjoner fra sørossetisk side: «В последующие дни осетины начали активно провоцировать полномасштабный конфликт, очевидно пытаясь втянуть в него Россию, что им в конце концов вполне удалось» (Felgengauer, 14.08.2008). Også Julia Latynina (11.08.2008) går langt i å beskyldte den sørossetiske ledelsen for å trekke inn Russland med vilje: «В пятницу выяснилось, почему: ни режиму Кокойты, ни стоящим за ним силовикам не нужна была оборона Осетии своими силами. Им нужно было втянуть в конфликт Россию.»

Kokojty nevnes 19 ganger og tituleres som *Sør-Ossetias president*, og han beskrives også som *en sørossetisk Arafat*. Felgengauer (11.08.2008) beskriver ham som litt feig som flyktet fra Tskhinvali og sier at han fortalte journalister skrøner om de ossetiske styrkenes prestasjoner. Videre kritiseres Kokojty for planer om etnisk rensing: «Кокойты делал грозные заявления о том, что зачистит от грузинских сил грузинские деревни в Южной Осетии» (Felgengauer, 11.08.2008). Til sammenlikning nevnes Sanakojev fire ganger, og han tituleres som *overhodet for den midlertidige pro-georgiske administrasjonen i Sør-Ossetia*.

Sammenlikning

Både RG og KP omtaler ossetere og Sør-Ossetia hovedsakelig som passive og ofre, stort sett i positive vendinger, men begge påpeker at bildet ikke er helt entydig. RG kritiserer de frivillige ossetiske soldatene, mens KP omtaler plyndringen av georgisk eiendom. Novaja ansvarliggjør Sør-Ossetia på en helt annen måte enn de to andre. Novaja framstiller Georgia og Sør-Ossetia som like store pådrivere i konflikten, og fordeler skylden mellom alle partene i saken, også Russland. Novaja er også den eneste avisen som omtaler provokasjoner fra både fra georgisk og sørossetisk side. Provokasjoner fra sørossetisk side nevnes overhodet ikke i RG og KP. Kun én gang, da krigen startet, påpeker RG at det er vanskelig å bestemme hvem som er provokatøren: «Судить, кто именно виноват в нынешней эскалации грузино-югоосетинского конфликта, кто является инициатором провокаций, сейчас трудно» (Bogdanov, 08.08.2008). Senere omtaler de kun provokasjoner fra georgisk side. Det er interessant at Sanakojev overhodet ikke nevnes i RG. Det viser at de ikke ser ham som en aktør i det hele tatt.

3.4 «De andre» – omtale av Georgia og georgiere

Georgia blir vanligvis sett på som den siviliserte og gjestmilde delen av Kaukasus, i sterk kontrast til den ville og farlige delen lenger nord (Zürcher, 2007, s. 115). Tradisjonelt har

russere sett på georgiere som et brødrefolk, en forestilling som under krigen i august ble satt på prøve. I konflikten mellom Russland og Georgia, framstilles Georgia og georgiere som «de andre» i russiske medier. Det er nettopp i omtalen av motparten i en konflikt at fiendebildene kommer sterkest til syne. I dette kapittelet vil jeg ta for meg de tre avisenes omtale av Georgia og georgiere. I den forbindelse vil jeg se på begrepene *Georgia*, *georgiere* og *georgiske* og tar også med begreper som fungerer som erstatninger for disse, som Tbilisi. Jeg vil peke på hvilke typer omtale som går igjen og gi eksempler fra avisartiklene.

Rossijskaja gazeta

Georgia, *georgiere* og *georgiske* nevnes totalt 876 ganger i de 127 artiklene Rossijskaja gazeta publiserte i den aktuelle perioden i 2008. Ikke én gang er det brukt adjektiver sammen med disse, og språket er stort sett nøkternt og saklig, med solide unntak. 55 ganger brukes benevnelsen *georgiere* alene, både i positiv og negativ forstand. I all hovedsak brukes mer presise benevnelser, som *den georgiske ledelsen*, *georgiske soldater*, *den georgiske siden* og så videre. 63 ganger brukes *Tbilisi* i stedet for den georgiske ledelsen.

Det er noen typer negativ omtale av den georgiske siden som går igjen i artiklene. Det ene er Georgia som aggressor: «Грузия развязала варварскую агрессию против Южной Осетии с применением 'Градов', с беспорядочной ковровой бомбардировкой Цхинвали» (Bogdanov, 09.08.2008a). I flere tilfeller nevnes ikke en gang den georgiske siden direkte, men omtales kun som aggressor: «Агрессор наказан» (Kuzmin, 13.08.2008). En annen beskrivelse som går igjen, er den georgiske siden som løgnaktig: «Даже когда грузинские пушки стреляют прямой наводкой по Цхинвали, официальный Тбилиси не перестает лгать» (Sjestakov, 09.08.2008). Georgierne omtales også en rekke steder som feige: «— Мы пытались обратиться к грузинской стороне, но в Гори никого из местных властей не находим — все позорно разбежались вслед за своими войсками, — констатировал Анатолий Ноговицын» (Falalejev, 14.08.2008a). Den georgiske siden kritiseres videre for å oppføre seg umoralsk (безнравственно), svikefullt (вероломно), utspekulert (пошли на военную хитрость), kynisk (цинично) og lite humant (не очень гуманно). Ledelsen beskyldes for hykleri (лицемерие) og for å drive en forbrytersk (преступный) politikk og bruke barbariske og voldelige metoder (варварские и силовые методы). Georgiske soldater omtales som erobrere (захватчики) og de angripende (атакующие), og det hevdes at de var dopede (находятся под воздействием наркотических веществ). I ett tilfelle omtales de georgiske myndighetene med betegnelsen *Saakasjvilis bøller* (молодчики Саакашвили). Det legges stor vekt på å omtale georgiske grusomheter, krigsforbrytelser og brudd på menneskerettighetene.

Kun et par steder omtales georgiere i positive vendinger, som her i et sitat fra den kjente barnelegen Leonid Rosjal: «– Я люблю Грузию, – начал свое выступление доктор, – у меня много друзей-грузин, и только в страшном сне я мог представить себе то, что произошло» (Iljin, 14.08.2008). Det blir også påpekt at den georgiske befolkningen ikke er skyldig i sine ledes politikk (Iljin, 14.08.2008). Lederen for Russlands liberaldemokratiske parti, Vladimir Zjirinovskij, har tro på det georgiske folk: «– Я уверен, что большинство грузин на стороне России. Они хотят говорить на русском языке, а не на английском» (Kuzmin, 12.08.2008).

Komsomolskaja pravda

Totalt nevnes *Georgia*, *georgiere* og *georgiske* 1091 ganger i de 89 artiklene RG publiserte i den aktuelle perioden i 2008. Det blir ikke brukt adjektiver sammen med disse. Benevnelsen *georgiere* brukes alene hele 138 ganger, også i negativ forstand, hovedsakelig i tekster med noe muntlig preg. Ved å bruke denne benevnelsen generaliserer de og rammer alle georgiere som folkegruppe, som for eksempel her: «Грузины начали штурм Цхинвала» (Rjabtsev og Tsjinkova, 08.08.2008). Mer presise benevnelser, som *den georgiske ledelsen*, *georgiske soldater*, *den georgiske siden* og så videre brukes likevel hyppigere. 38 ganger benyttes *Tbilisi* i betydningen *Georgia* eller *den georgiske ledelsen*. Også i KP omtales den georgiske siden som aggressor. En annen karakteristikk som går igjen, er den georgiske siden som svikefull:

Почему же сейчас наши миротворцы допустили вооруженное столкновение, сами попали под обстрел и понесли потери? Причем, даже от грузинских «коллег-миротворцев». Что можно расценивать как *предательский удар в спину* (Baranets, 08.08.2008).

Den georgiske siden omtales videre som fienden (враг), motstanderen (противник og противоборствующих сил) og forbryter (преступник). Georgiere omtales som temperamentsfulle (вспыльчивые, но отходчивые). Ellers gir KP generelt lite karakteristikk utover beskrivelser av konkrete handlinger. Videre legges det generelt stor vekt på georgiske soldaters inhumane handlinger. Arkadij Fedorov (14.08.2008) omtaler georgiske angrep på Sør-Ossetia som forsøk på etnisk rensing:

Нападение грузинской армии на Цхинвали и отпор агрессорам со стороны российских миротворцев, сорвавших планы Тбилиси по зачистке Южной Осетии от граждан осетинской национальности, вот уже несколько дней не сходят с первых полос мировых СМИ.

Flyktninger får komme til orde og fortelle sin versjon, som Venera Dudajeva: «– Грузины все сожгли, выгнали нас» (Likhatsjeva, 10.08.2008). KP bruker dessuten mye plass på å la ulike kjendiser og eksperter, både russiske, ossetiske og georgiske, si sin mening om krigen. Generelt er det lite bakgrunnsinformasjon om konflikten mellom Georgia og Sør-Ossetia å finne. Men KP trykket en artikkel om hvordan Georgias geografi har gjort at de landet alltid er blitt trukket mellom ulike stormakter, og hvordan problemene for alvor startet da Stalin trakk opp grensen

mellom Nord- og Sør-Ossetia. Videre forklares det hvordan Gamsakhurdias nasjonalisme forverret situasjonen (Berojeva, Vorsobin og Lavrov, 14.08.2008).

Georgia omtales også i positive vendinger og karakteriseres som den eneste konsoliderte staten i Kaukasus: «только Грузия в итоге, смогла стать государством без приставки 'квази'» (Stesjin, 10.08.2008). KP omtaler trakasseringen av georgiere i Moskva i forbindelse med krigen, men trekker fram et anti-case, en georgisk restaurant som *ikke* har opplevd negative reaksjoner. Stesjin beskriver elsk-hat-forholdet mellom russere og georgiere:

Сложно, почти невозможно опровергнуть этот факт: в России любят Грузию, а грузины любят Россию. Все любят друг друга до полного растворения, до замещения самой последней клеточки в организме. Шашлык, вино, боржоми, Басилашвили, Мимино, Мцыри, Багратион и Кантария с флагом над Рейхстагом... Высокопарная фраза «Русские – наши братья», пожалуй, только в устах грузина не звучит фальшиво. Но это очень странная любовь, она почему-то не мешает нам люто ненавидеть и убивать друг друга. Почему? (Stesjin, 10.08.2008).

Novaja gazeta

Til sammen nevnes *Georgia*, *georgiere* og *georgiske* 356 ganger i de 31 artiklene fra Novaja gazeta. *Georgiere* brukes 27 ganger, da hovedsakelig i nøytral forstand, som for å omtale georgiske ofre. Totalt brukes *Tbilisi* 11 ganger som begrep for *Georgias ledelse*. Et par ganger brukes adjektiv i kombinasjon med omtalen av Georgia og georgiere. I dette eksempelet brukes adjektivet for at Russland skal virke mer brutal: «Понятно, что Россия может раздавить маленькую Грузию, сев на нее задницей, – но самый ли это лучший способ войны?» (Latynina, 11.08.2008). Mens adjektivene i dette eksempelet er ment ironisk, for å skape kontrast: «Пока яростные и несправедливые грузины разгромили Цхинвали, доблестные миротворцы разгромили Гори» (Ulitskaja, 14.08.2008).

Kun ett sted omtales Georgia som aggressor, og da er det sarkastisk, og den egentlige syndebukken blir tv-kanalen Россия: «Однако для тех, кто не понял, почему Грузия стала столь вероломным агрессором, работали некоторые ведущие телеканала 'Россия'» (Rostova, 11.08.2008c). Novaja holder likevel Georgia ansvarlig for å erklære krig mot Sør-Ossetia, og fordømmer deres inntog i Tskhinvali.

Det de andre mediene omtaler som feighet fra georgisk side, omtaler Novaja som kløkt: «Грузинские войска почти везде отступали, не ввязываясь в бои» (Felgengauer, 14.08.2008). Pavel Felgengauer påpeker hvordan denne manøvreringen har historiske røtter:

Сохранив армию, Саакашвили сохранил, как ему кажется, единую Грузию и одновременно основу собственного режима, а разбираться с российским вторжением он предоставил западным лидерам и дипломатам. Всю свою историю грузинский народ прожил на стыке враждующих мировых империй и научился такой гибкости в вопросах выживания и использования одних сильных противников против других, что нашим не снилось (Felgengauer, 14.08.2008).

Sammenlikning

Alle avisene omtaler *Georgia*, *georgiere* og *georgiske* relativt hyppig, noe som ikke er overraskende da det er der krigen foregår. Bruken varierer likevel i stor grad. Ingen av redaksjonene bruker adjektiv om Georgia eller georgiere i negativ forstand. Dette er noe overraskende, da det er en enkel, og synlig, måte å la fiendebilder komme til uttrykk på. I både RG og KP karakteriseres Georgia og georgiere likevel hovedsakelig på en negativ måte. Flere av karakteristikkenes likner på dem Ottosen (1994) omtaler fra dekningen av Golfkrigen. Der RG skriver at *georgiske styrker* angrep Tskhinvali, skriver KP at *georgierne* angrep Tskhinvali. Det er en vesensforskjell på denne omtalen. Den første omtaleformen er mer presis, men den tar også mer plass, så i titler kan det nok være fristende å ty til den korteste varianten. KPs måte å omtale den georgiske siden på bygger i sterkere grad opp under sinne og hat mot folkegruppen som helhet og ikke bare mot de georgiske myndighetene.

Novaja gazeta er ikke uventet avisen som omtaler georgierne i mest nøytrale termer, noe som kan minne om det Ottosen (1994, s. 104–106) kaller en verdig fiende, eller respektert motstander. Det er også Novaja som kommer nærmest Johan Galtungs teori om Peace Journalism ved at de beskriver tap på alle sider av konflikten (Galtung, 2002, s. 259–272).

3.5 Omtale av Saakasjvili

Her vil jeg se på avisenes omtale av Georgias president Mikhail Saakasjvili. En personifisering av konflikten fant sted både i russiske og vestlige medier, og Saakasjvili ble på godt og vondt stående som symbolet på selve krigen.

Rossijskaja gazeta

I alt 132 ganger omtales Mikhail Saakasjvili med navn i de 127 artiklene til Rossijskaja gazeta. 17 ganger omtales han kun som Georgias president, 11 ganger kun som den georgiske lederen og fire ganger som landets overhode. Det brukes aldri kallenavn eller adjektiv om ham som person, kun om hans gjerninger. Saakasjvili omtales som strategen og hjernen bak hele krigen, og hans navn brukes som *pars pro toto*, del for helheten. På den måten blir krigshandlingene personifisert: «Была опасность, что Саакашвили разбомбит Рокский тоннель» (Borisov, 12.008.2008). Saakasjvili framstilles i en rekke artikler som en løgner. Blant annet vekker hans erklæring om ensidig våpenhvile kvelden før angrepet på Tskhinvali sterke reaksjoner, men også påstanden om at russiske styrker allerede hadde krysset grensen til Sør-Ossetia da georgiske styrker startet offensiven mot Sør-Ossetia omtales som løgn:

Практически ни у кого не осталось сомнений в том, что Саакашвили открыто лгал, когда заявил в интервью западным информагентствам, что ему пришлось адекватно реагировать на вторжение российских войск на грузинскую территорию (Vorobjev, 11.08.2008).

Videre beskrives Saakasjvili som en krigsforbryter og en kyniker: «Никакие резервисты не спасут господина Саакашвили от тюрьмы за преступления против человечности» (Sjestakov, 09.08.2008). Samtidig beskrives også Saakasjvili som en mediestrateg:

Саакашвили нас опередил. Через несколько минут после принятия Россией решения поддержать наш миротворческий контингент он выступил в эфире CNN и сообщил, что Грузия подверглась агрессии со стороны России (Jurgens, 11.08.2008).

I artikkelen «Волки и овцы» omtales dessuten Saakasjvili som en sau:

Так не раз бывало в истории – начальник, который мнит себя волком и пытается таковым всем представляться, на деле оказывается овца овцой. Скандальной, злопамятной, но при этом трусливой и бездарной (Sjestakov, 14.08.2008).

Saakasjvili blir videre sammenliknet med Goebbles (Iljin, 14.08.2008), det georgiske regimet med Hamas (Margelov, 14.08.2008), og Russlands statsminister Vladimir Putin trekker paralleller til Saddam Hussein (Iljin, 12.08.2008). Mange av de kraftigste påstandene kommer fra politikere og andre enn journalistene selv. Lederen for Russlands liberaldemokratiske parti, Vladimir Zjirinovskij, får blant annet slippe til med krasse uttalelser om Saakasjvili: «– Он стремится к моноэтническому государству с фашистской диктатурой, – разоблачал политику Саакашвили лидер ЛДПР» (Kuzmin, 12.08.2008). Anføringsverbet RG bruker antyder at Zjirinovskij her har avdekket en sannhet, ikke at han kommer med en krass påstand. Man kan derfor mistenke RG for å dele hans syn på Saakasjvilis politikk.

Komsomolskaja pravda

Totalt omtales Mikhail Saakasjvili med navn 223 ganger i de 89 artiklene til Komsomolskaja pravda. 43 ganger omtales han kun som Georgias president, ti ganger kun som den georgiske lederen. 11 ganger brukes kallenavnet Миша, som er den russiske kortformen for Mikhail, og ti ganger brukes Мишико, som georgierne kaller ham. Det brukes ved enkelte anledninger adjektiv om ham som person, og ikke bare om hans gjerninger. Han karakteriseres blant annet som stolt (гордый), ondskapsfull (злой) og revolusjonær (революционный). Videre kritiseres han for sin uforutsigbarhet (непредсказуемость), for å handle krigersk (воинственно) og kynisk (цинично), og for å være uoppdragen (дурно воспитан), selvgod (самолюбив) og en feiging (трус). Han omtales også som svikefull og en som ikke holder ord: «Саакашвили не сдержал слово и сорвал переговоры» (Safronova, 08.08.2008). Videre sammenliknes Saakasjvili med kjente diktatorer i flere artikler. I én artikkel sammenliknes han både med Hitler og Radovan Karadžić: «Саакашвили использует приемы Гитлера, но повторяет он, скорее всего, судьбу Караджича» (Fedorov, 14.08.2008). I en annen sammenliknes han med Hitler og Stalin. Etter at ni georgiske spioner angivelig ble arrestert i

Russland beskyldes Saakasjvili personlig for å stå bak i tittelen «Саакашвили планировал теракты на нашей территории» (Redaksjonen, 12.08.2008c).

Artikkelen «Саакашвили вымещает свой сексуальный комплекс» sto på trykk i KP 11. august. Der gir såkalte «eksperter», en psykiater og en professor i fysiognomi, eller ansiktsuttrykk, et «psykologiske portrett» av Saakasjvili. Psykiateren anbefaler ham å oppsøke psykiatrisk behandling, og i uttalelsen kan man blant annet lese:

Общий внешний облик Михаила Саакашвили выдает склонность к эндокринным, гормональным нарушениям. Об этом говорят рыхлость кожи, одутловатость лица, припухлость губ. Такие личности, как правило, испытывают сексуальные комплексы, которые вытесняют при помощи агрессии, в частности, своей неумной сексуальностью и постоянной потребностью самоутвердиться. Логическое мышление у подобных людей развито слабо, эмоции преобладают над разумом (Redaksjonen, 11.08.2008b).

Denne artikkelen peker seg ut i utvalget mitt som den mest spekulative og tvilsomme journalistisk. Den har et klart element av propaganda. Artikkelen sto på trykk uten byline, noe som gjør den ytterligere suspekt, og man spør seg om det ikke er noen journalist som vil vedkjenne seg den. Det å omtale fienden som mentalt syk føyer seg inn i tradisjonen fra Sovjet-tiden hvor psykiatri ble brukt som et middel til politisk undertrykkelse, hvor politiske dissidenter ble sperret inne på psykiatriske sykehus. For eksempel ble Zviad Gamsakhurdia lagt inn på et psykiatrisk sykehus i Tbilisi i 1958 og fikk diagnosen «psykopati med dekompensasjon» fordi han distribuerte antikommunistisk litteratur (Zürcher, 2007, s.128).

I samme utgave av KP forekommer også en artikkel med tittelen «У Михаила Саакашвили начались галлюцинации» (Vetkina, 11.08.2008). Her omtales en episode hvor Saakasjvili ble tydelig skremt, angivelig av et russisk fly på himmelen. Han kastet seg ned på bakken, mens sikkerhetsvaktene hans kastet seg over ham. Ifølge journalister på stedet skal det ikke ha vært noe fly å se, og derfor mente de altså at Saakasjvili hallusinerer. Videre trykket KP 14. august artikkelen «Саакашвили обижали с детства» (Ionova og Andrejev, 14.08.2008) som angivelig skal være Mikhail Saakasjvilis livshistorie. Her får vi blant annet høre om hans hang til porno og om ulike dameaffærer, og det blir insinuert at han er rekruttert av CIA via universitet han studerte ved: «Даром что 'Колумбийка' давно пользуется славой кузницы зарубежных кадров для ЦРУ.» Saakasjvili omtales som *ставленник США* og i en rekke artikler kritiseres han for å la seg styre av USA.

Samtidig omtales Saakasjvili som elsket av sitt folk. Stesjin forteller om en illustrerende episode han opplevde:

Навстречу нам мчится кортеж из черных «мерсов» с мигалками – Саакашвили навещал в госпитале Гори двух раненых грузинских солдат. Наша машина съезжает на обочину. Водилы в таких случаях

матерят любую власть. Но мой таксист уважительно молчит. Ну вот любят в Грузии Мишико, и все тут. Надо это принять как данность (Stesjin, 08.08.2008a).

Stesjin var en av få russiske journalister i Georgia like før og under krigen, og hadde i oppdrag å finne ut hvorfor folk var så fornøyd med Saakasjvili: «Я опросил добрый десяток человек – задавал один-единственный вопрос: что изменилось в стране за время правления *нелюбимого нами Саакашвили?*» (Stesjin, 10.08.2008). Her skaper Stesjin et slags fellesskap mellom seg og leseren ved å skrive Saakasjvili som *vi* ikke liker. Videre konkluderer han med at georgierne liker Saakasjvili fordi han gjenopprettet lov og orden.

I alt omtales Saakasjvili negativt i langt større grad enn Georgia og georgiere. Denne personifiseringen av krigen er en forenkling, og passer det tabloide formatet bra. Man slipper lange forklaringer på hvem som står bak ved kun å referere til Saakasjvili som er kjent fra før.

Novaja gazeta

Saakasjvili nevnes med navn 60 ganger i de 31 artiklene. I tillegg omtales han fire ganger kun som presidenten og én gang som den georgiske lederen. I ett tilfelle omtales han som Миша i et sitat. I to tilfeller legges det til et adjektiv til navnet eller tittelen hans, begge med en noe ironisk eller sarkastisk undertone. I det første er det russiske tv-kanalers ensidige dekning som rammes indirekte av utsagnet: «Никто ничего не понимает: с одной стороны, *бесноватый* грузинский президент, с другой – наши доблестные миротворцы с их славными генералами, которым только дай пострелять» (Ulitskaja, 14.08.2008). I det andre eksempelet er det folkene i Kreml som rammes indirekte fordi de mener det er utålelig at «*ехидный* Саакашвили» forblir ved makten i Tbilisi (Felgengauer, 14.08.2008).

Saakasjvili blir omtalt som ansvarlig for å starte krigen:

Президент Михаил Саакашвили принял решение отменить объявленное было одностороннее перемирие, которое все равно не соблюдалось, и начать давно подготовленную грузинскими военными операцию по разгрому осетинских сепаратистов в районе Цхинвали (Felgengauer, 11.08.2008).

Samtidig sies det at Saakasjvili juridisk hadde rett til å gå inn i Sør-Ossetia: «Прав или неправ был Саакашвили, одержит он победу или нет, – но юридически он имел право ввести танки в Цхинвали, как Россия юридически имела право ввести танки в Грозный» (Latynina, 11.08.2008). Likevel beskrives forsøket på å gjenvinne Sør-Ossetia som dumdristig: «Обозреватели считают рискованной и даже 'самоубийственной' авантюрой попытку Саакашвили захватить Цхинвали» (Minejev, 11.08.2008). Saakasjvili beskrives videre som ansvarlig for å svekke Georgias muligheter til Nato-medlemskap. Samtidig mener Felgengauer at han nådde målet med å internasjonalisere konflikten:

При этом Саакашвили успешно решил свою основную стратегическую задачу – окончательно интернационализировал осетинскую и абхазскую проблемы, что в конечном итоге может привести к последовательному вытеснению России и снижению ее влияния в регионе (Felgengauer, 14.08.2008).

Sammenlikning

Generelt framsettes det kraftigere kritikk mot Saakasjvili enn mot Georgia og georgiere.

Muligens er det lettere å kritisere Saakasjvili fordi han har en kjent fortid fra USA, og han betraktes i Russland som Vestens løpegutt. Ved å kritisere ham, kritiserer de indirekte Vesten. Å bruke kortformene Миша eller Мишико om et lands president blir litt som å bruke hersketeknikker, at man ufarliggjør og til dels latterliggjør motstanderen. KP er avisen som i størst grad benytter denne formen, både i sitater og med egne ord.

Putin og Saakasjvili settes på mange måter opp som kontrast til hverandre i RG og KP. Der Putin blir framstilt som den sindige politiker som holder ord, blir Saakasjvili omtalt som en lettere hysterisk og ustabil løgner. Det er i uttalelser fra politikere og andre myndighetspersoner den kraftigste ordbruken og de kraftigste beskyldningene kommer fram. På den måten gjemmer avisen seg bak offisiøse uttalelser, og lar dem legitimere ytringene.

Novaja representerer igjen den mest nøkterne dekningen av konflikten, men også de er krassere i omtalen av Saakasjvili enn av Georgias rolle i konflikten generelt. På den måten unngår de å bli tannløse i sin dekning av krigen.

3.6 De andre «andre» – referanser til Vesten

Under Den kalde krigen ble Vesten konsekvent framstilt som fienden, og mye tyder på at mange av de negative forestillingene om Vesten henger igjen. Russiske medier bruker betydelig plass på å omtale og gjengi vestlige syn og reaksjoner på konflikten. Her vil jeg se på de tre avisenes omtale av Vesten generelt, Nato, Europa og EU, samt USA, og begreper som erstatter disse, så som Washington eller konkrete henvisninger til deres ledere. Jeg vil peke på hvilke typer omtale som går igjen og gi eksempler fra avisartiklene.

Rossijskaja gazeta

De generelle begrepene *Vesten* og *vestlig* brukes 61 ganger i de 127 artiklene i Rossijskaja gazeta. *Nato* nevnes 82 ganger. *Europa* og *europaisk* omtales 56 ganger og *EU* 31 ganger, og Frankrikes president Nicolas Sarkozy nevnes 16 ganger. *USA* nevnes 55 ganger, *Amerika* og *amerikansk* 55 ganger og *Washington* 18 ganger. George W. Bush Jr. omtales syv ganger og Condoleezza Rice seks ganger. Vesten beskrives generelt som Saakasjvilis beskytter og partner og omtales som litt naiv som sluker Georgias versjon rått. Beskrivelser av Vesten som tatt på senga, går igjen: «Сейчас западная общественность застигнута врасплох действиями

Грузии. Надеюсь, что период замешательства достаточно быстро будет сменен на активную реакцию международного сообщества» (Sorokina, 09.08.2008). Det blir trukket paralleller til München-avtalen fra 1938 hvor Vest-Europa var naiv og ettergivende for Hitler:

При этом президент [Медведев] предложил остальному миру не заниматься умиротворением агрессора. Такие действия, уже опробованные Западом 70 лет назад, привели к трагедии. Дмитрий Медведев имел в виду Мюнхенский договор 1938 года, подписанный между Германией, Великобританией, Францией и Италией. Этот документ и развязал руки Гитлеру, приведя ко Второй мировой войне (Kuzmin, 12.08.2008).

Dette er et eksempel på manifest intertekstualitet, ved at det refereres til en bestemt tekst. Samtidig er det et eksempel på interdiskursivitet, ved at det trekkes på den russiske historiske diskursen (Jørgensen og Phillips, 1999, 84–85). Samtidig omtales europeere som den svakes beskytter, som konsekvent tar parti mot Russland, og som vet hva Saakasjvili planla, og derfor ikke er så naive likevel:

Установить вину, кто начал войну, европейцам так же будет не под силу. Потому что на постсоветском пространстве они инстинктивно защищают более слабых партнеров, считая, что Россия любыми методами хочет создать свою империю. Но в то же самое время в Европе достаточно хорошо понимают, чего добивается президент Грузии Михаил Саакашвили (Sorokina, 09.08.2008).

Vesten beskrives som hjerteløs og uten medfølelse siden drap på sivile ossetere fikk lite oppmerksomhet. Artikkelen «Геностыд» (Vorobjev, 11.08.2008) starter med ingressen: «Убийство более двух тысяч мирных граждан не тронуло Запад.» Videre beskyldes Vesten for dobbeltmoral fordi det ble slått hardt ned på folkemord i tidligere Jugoslavia, mens det angivelige folkemordet i Sør-Ossetia ikke ble fordømt (Vorobjev, 11.08.2008). I artikkelen «Мальчик со спичками» beskriver Sjestakov (11.08.2008) hvordan «Президент Грузии окончательно загнал Европу в угол» og Europa og EU omtales som tungrodd og trege til å fatte beslutninger. EU omtales imidlertid også i stor grad som meklere i konflikten:

После того, как в Южной Осетии перестали стрелять, жаркие дни наступили для дипломатов. Пока США продолжают грозить России жесткой изоляцией, видимо, по-другому они разучились разговаривать, Евросоюз пытается найти дипломатический выход из труднейшей ситуации. (Vorobjev, 14.08.2008)

Kritikken av USA er generelt hardere enn av Europa. Vesten, og USA spesielt, kritiseres for militær støtte til Georgia i form av opplæring av personell, levering av våpen og ammunisjon: «При этом именно Запад вложил в руки президента Грузии оружие. И до сих пор подкидывает боеприпасы» (Vorobjev, 14.08.2008). Videre kritiseres USA for å bidra til opptrapping av krigen ved å frakte de georgiske soldatene hjem fra Irak.

Komsomolskaja pravda

I KPs 89 artikler brukes de generelle betegnelsene *Vesten* og *vestlig* 60 ganger. *Nato* blir omtalt 78 ganger. *Europa* og *europeisk* nevnes 32 ganger og *EU* 13 ganger. Dessuten omtales ulike

EU-land og deres representanter gjentatte ganger, blant annet nevnes Sarkozy 33 ganger. USA brukes 85 ganger, *Amerika* og *amerikansk* 69 ganger og *Washington* ti ganger. Bush nevnes 24 ganger og Rice 11 ganger. Vesten omtales som likegyldig som ikke bryr seg om drap på sivile ossetere: «Чувствуется, что Запад колеблется, плохо понимает, как вести себя в подобной ситуации, и, сохраняя остатки лица, просто молчит, как будто ничего ужасного не случилось» (Stesjin, 13.08.2008). Artikkelen «Великий провокатор» handler om hvordan Saakasjvili lurer Vesten, og hvor naiv Vesten er som ikke gjennomskuer ham, like naiv og tolerant som overfor Hitler da han kom til makten. Dermed risikerer Vesten å gjenta historien:

Западные политики легко могут убедиться в том, кто такой Саакашвили. Вопрос – хотят ли? Хотят ли они осознать, что в единую антитеррористическую упряжку впрягли темную лошадку, злоупотребляющую доверием самого же Запада? (Fedorov, 14.08.2008).

Med metaforen om Saakasjvili som *темная лошадка*, eller *dark horse*, menes at han er risikabel å gamble på for Vesten, fordi de vet for lite om ham.

Artikkelen Триллер «Холодная война-2» handler om hvordan USA selv fører én politikk, men krever noe annet av Russland. Videre skinner det igjennom at Russland føler seg urettferdig behandlet: «Но США, похоже, восприняли позорный крах авантюры Саакашвили как собственное поражение. И теперь тащат Запад в новый крестовый поход против России» (Baranov, 14.08.2008). Videre kritiserer artikkelen hvordan Bush og Rice truet Russland med isolasjon, med å bli kastet ut av G8 og nektet adgang til WTO. Det skilles imidlertid klart mellom Europa og USA, hvor de vennligsinnede landene i Europa omtales som de fornuftige:

Но Запад не однороден. В Европе наши озабоченности понимают куда лучше, чем за океаном. И готовы их учитывать, помогая преодолеть кризис. О чем свидетельствует, например, посредническая миссия Франции. Российскому руководству надо убедить здравые силы на Западе, что сейчас не время «пихаться локтями». Нет смысла демонизировать Россию, делать из нее врага (Baranov, 14.08.2008).

Nato omtales som en stor trussel. I spørsmålsformuleringen i et intervju med forfatter Mikhail Veller (Tsjernykh, 13.08.2008) spør journalisten: «– А что *ужасное*, на ваш взгляд, может случиться? НАТО вмешается? Начнется третья мировая война?» Dette viser at russere frykter Nato, og de er redde for at Georgia skal bli medlem: «Если Грузия войдет в НАТО (американцы прилагают к этому все усилия), военная база в нескольких десятках километров от Сочи позволит держать на мушке Россию уже в буквальном смысле» (Berojeva, Vorsobin og Lavrov, 14.08.2008).

Det er få kjendiser som får uttale seg om Vestens rolle i konflikten, men desto flere «eksperter», både politikere og statsvitere. Det er også her de krasseste karakteristikkene av vestlig politikk

kommer fram. I et intervju med Aleksandr Dugin beskyldes USA for å være en part i konflikten og dermed være medskyldig i folkemord og brudd på internasjonal rett:

Но есть еще и третий участник конфликта – США. И во многом именно от него зависит, чем все кончится. Америка сейчас встала на сторону Саакашвили, тем самым поддерживая геноцид осетин и поставив себя вне международного права. Впоследствии это неминуемо станет всем еще яснее (Redaksjonen, 12.08.2008d).

I et intervju med Sergej Markov, direktør for Institutt for politisk undersøkelse i Moskva, blir krigen omtalt som et ledd i John McCains presidentvalgkamp.

Novaja gazeta

I de 31 artiklene i utvalget fra Novaja gazeta brukes de generelle betegnelsene *Vesten* og *vestlig* 18 ganger. *Nato* blir omtalt 20 ganger. *Europa* og *europesk* brukes 17 ganger, *EU* 13 ganger og Sarkozy nevnes to ganger. *USA* nevnes ni ganger, *Amerika* og *amerikansk* 13 ganger, mens betegnelsen *Washington* ikke brukes. Bush nevnes seks ganger og Rice én gang. Hele ni av de 18 gangene *Vesten* omtales, er i artikkelen «'Это была не спонтанная, а спланированная война'» av Pavel Felgengauer. Han hevder blant annet at det russiske propagandaapparatet forsøker å legge skylden for krigen på *Vesten*:

Государственный пропагандистский аппарат также провел подготовку, обрабатывая подконтрольное население постоянными сообщениями о неизбежном грузинском нападении и о том, что за этим стоят США и Запад, которым был абсолютно не нужен этот конфликт (Felgengauer, 14.08.2008).

Vesten, ved EU, Europa og Nato, framstilles flere steder som sindig og upartisk: «В официальных кругах ЕС и НАТО воздерживаются от выводов по детскому спору 'кто первый начал'» (Minejev, 11.08.2008). Litt senere i artikkelen står det: «Европейцы остались в роли наблюдателя и арбитра. Они свободны от 'патриотического' угара» (Minejev, 11.08.2008). *Vesten*, og hele verdenssamfunnet, kritiseres likevel for ikke å ha brydd seg om konflikten i Georgia før krigen brøt ut, og under ligger det en skjult karakteristikk av *Vesten* som kynisk, som bare involverer seg i konflikter ut fra muligheter for egen vinning: «То, что ситуация в зоне грузино-осетинского конфликта идет к войне, никого не волновало, кроме непосредственных сторон конфликта. Почему? Потому, что в Южной Осетии нет ни нефти, ни цветных металлов?» (Rjabov, 11.08.2008). Den amerikanske militære hjelpen til Georgia blir omtalt, både i organiseringen og utdanningen av de militære, men også i å frakte georgiske soldater hjem fra Irak. Det er imidlertid lite kritikk å spore, kun konstatering av fakta: «9 августа объявлено, что с помощью американцев грузинский контингент будет срочно переброшен на родину для защиты страны от агрессии» (Felgengauer, 11.08.2008). Her er det til og med underforstått at det er den russiske siden som er den aggressive.

Også i Novaja kommer konspirasjonsteorier fram, ført i pennen av sosiolog Matvej Malyj:

Так как выборы в США в начале ноября, на конец октября надо иметь «противостояние с Россией» плюс подготовить хороший теракт – глядишь, американцы и откажутся от молодого, прекраснородушного, не закаленного еще в боях с врагом Обамы (Malyj, 14.08.2008).

Denne teksten er merket med advarselen «Мнение редакции может не совпадать с мнением автора» i likhet med andre tekster av skribenter utenfor redaksjonen. Det at Novaja publiserer kronikker av personer de ikke nødvendigvis er enige med, viser at de setter ytringsfriheten høyt.

Sammenlikning

Generelt kommer Europa og EU ganske positivt ut, og omtales stort sett som upartiske meglere. Kritikken mot Vesten dreier seg stort sett om at de ikke fordømte og ikke forsøkte å stanse det såkalte folkemordet i Sør-Ossetia. USA får en langt mer sentral rolle, og trekkes fram langt hyppigere i KP enn i de andre avisene. I KP refereres det i snitt til USA eller amerikansk 1,8 ganger pr. artikkel. I RG er tallet én gang pr. artikkel, mens Novaja kun refererer 0,7 ganger i snitt pr. artikkel. Personifiseringen i KP er påfallende. De refererer til Bush, Rice og Sarkozy langt hyppigere enn de andre redaksjonene.

3.7 Noen sentrale begreper

På samme måte som den offisielle retorikken til president Bush fant sin vei til avisspaltene under Golfkrigen (Ottosen, 1994), ble Putin og Medvedjevs retorikk plukket opp av russiske journalister under krigen med Georgia, noe man blant annet ser av formuleringen «операция по принуждению Грузии к миру» som ble brukt for å omtale krigen. Simons (2010, s. 70) skriver hvordan de russiske myndighetene ønsker å strømlinjeforme vokabularet i mediene: «[H]e who controls the definitions (and hence the way things are interpreted) maintains ascendancy in the public debate.» Begrepsbruk sier mye om hvilken diskurs en tilhører. Her tar jeg for meg hvilke begreper avisene bruker i omtalen av hendelsene i august 2008, hvordan de definerer krigen, som «Вторжение в Грузию» eller «операция по принуждению Грузии к миру». Videre ser jeg på bruk av begrepet *folkemord*. Til sist ser jeg på om avisene bruker georgiske *Tskhinvali* eller ossetiske *Tskhinval* om Sør-Ossetias republikkhovedstad. Dette er alle begreper som ifølge Laclau og Mouffes diskursteori representerer såkalte *flytende betegnere*, hvor det er uoverensstemmelse mellom ulike diskurser (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 39).

3.7.1 «Вторжение в Грузию» eller «принуждение Грузии к миру»

Hvordan avisene omtaler hendelsene i august 2008 sier mye om deres syn på krigen. Begrepene varierer fra «вторжение в Грузию» til «операция по принуждению Грузии к миру». Jeg vil her se på hvordan avisene omtaler og definerer krigen.

Rossijskaja gazeta

Krigen omtales 21 ganger som en *operasjon for å tvinge Georgia til fred*. Begrepet finnes som sitater og i offisielle uttalelser, men også der journalisten skriver med egne ord. Dette er det offisielle navnet på krigen fra myndighetenes side: «'При этом естественно, что операция по принуждению Грузии к миру будет продолжена, а виновные будут наказаны', – заверил Медведев» (Kuzmin og Skobelev, 11.08.2008). Fra offisielt hold blir krigen dessuten omtalt som en fredsskapende misjon (миротворческая миссия), men også som en militær operasjon (военная операция).

Hendelsene i august 2008 beskrives dessuten som «krigshandlingene i Sør-Ossetia», «den sør-ossetiske tragedien», «den væpnede georgisk-sør-ossetiske konflikten», «krigen i Sør-Ossetia», «den ossetiske krisen» og «situasjonen i Sør-Ossetia». Georgias angrep omtales som «et folkemord mot det ossetiske folk», «den georgiske invasjonen av Sør-Ossetia», «invasjonen av det sør-ossetiske territorium», «masseutryddelse av det ossetiske folk», «barbariet mot det ossetiske folk», «en humanitær katastrofe», «krigsforbrytelsene i Sør-Ossetia», «georgisk aggresjon i Sør-Ossetia» og «det væpnede angrepet på Tskhinvali». Ett sted omtales krigen som «russiske troppers invasjon av georgisk territorium», men det er for å demonstrere hvordan Saakasjvili omtaler saken:

Практически ни у кого не осталось сомнений в том, что Саакашвили открыто лгал, когда заявил в интервью западным информагентствам, что ему пришлось адекватно реагировать на *вторжение российских войск на грузинскую территорию* (Vorobjev, 11.08.2008).

Komsomolskaja pravda

KP omtaler krigen fra russisk side som en *operasjon for å tvinge Georgia til fred* 22 ganger. Avisen forteller leserne at begrepet første gang dukket opp 8. august: «15.14. Подразделения 58-й Российской армии входят на территорию Южной Осетии для защиты миротворцев и гражданского населения. Появляется термин: 'Принуждение грузинской стороны к миру'» (Redaksjonen, 11.08.2008a). Avisen bruker hovedsakelig anførselstegn når de benytter dette begrepet, og unnlater dermed å gjøre det til sitt eget. I tillegg brukes også begrepet *fredsskapende misjon* et par steder om krigen, men i all hovedsak omtales den som *krigen* eller *krigen i Sør-Ossetia*.

Georgias inntog i Sør-Ossetia omtales videre som «stille annektering av Sør-Ossetias territorium», «georgiske styrkers invasjon av Sør-Ossetia», «blodig aggresjon», «aggresjonen mot Sør-Ossetia», «den sør-ossetiske tragedien», «forbrytelsen mot det georgiske folk», «en humanitær katastrofe» og «en enorm menneskelig tragedie». Putin siteres dessuten på at situasjonen er «et folkemord mot det ossetiske folk».

Novaja gazeta

Novaja omtaler i all hovedsak krigen som nettopp *krigen i Sør-Ossetia*. Videre skriver de også «hendelsene i Sør-Ossetia», «situasjonen i Sør-Ossetia», og i ett tilfelle «den sørossetiske galskapen», hvor de omtaler krigen generelt. To ganger bruker Novaja formuleringen *en operasjon for å tvinge Georgia til fred*, begge ganger i direkte sitater fra Medvedjev, som her: «Сохраняя возможность интеграции России с Западом, во вторник президент Дмитрий Медведев объявил 'о прекращении операции по принуждению к миру в Южной Осетии'» (Felgengauer, 14.08.2008). I artikkelen «Безумие» gjør Jurij Rost (11.08.2008) narr av formuleringen «операция по принуждению Грузии к миру» med ingressen «Операция 'Принуждение к войне'». 11 ganger omtaler Novaja krigen som *invasjonen av en suveren stats territorium* eller *den russiske invasjonen av Georgia*:

Сегодня мне совершенно очевидно, что *российское вторжение в Грузию* было заранее спланировано, причем окончательное политическое решение завершить подготовку и начать войну в августе было, похоже, принято еще в апреле (Felgengauer, 14.08.2008).

Sammenlikning

RG tar til seg den offisielle formuleringen *å tvinge Georgia til fred* og gjør den til sin egen, mens KP tar mer avstand fra begrepet og bruker det hovedsakelig anført. Novaja tar helt avstand fra formuleringen og nevner den kun i to sitater. Novaja er avisen som går lengst i andre retning og omtaler krigen som en *russisk invasjon av Georgia* flere ganger. Ingen av de to andre er i nærheten av å bruke denne formuleringen. Dette er ett av punktene hvor de tre avisene skiller seg sterkest fra hverandre.

3.7.2 Folkemord

Begrepet *folkemord* ble første gang brukt under den annen verdenskrig av den polsk-jødiske juristen Raphael Lemkin. Ifølge Lemkin er folkemord «å drepe andre mennesker på grunnlag av hva de var, for eksempel trosretning, etnisk tilhørighet, seksuell legning eller kjønn, og ikke på grunn av noe de hadde gjort, som for eksempel å gjøre opprør eller revolusjon» (HL-senteret, 2010a). FNs Folkemordkonvensjon trådte i kraft i 1951 og definerer folkemord som:

en hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan: a) å drepe medlemmer av gruppen; b) å forårsake alvorlig legemlig eller sjelelig skade på medlemmer av gruppen; c) bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å bevirke dens fysiske ødeleggelse helt eller delvis; d) å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen; e) med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe (HL-senteret, 2010b).

I synet på om det georgiske angrepet på Sør-Ossetia kan kalles et folkemord er de tre avisene helt splittet, men innad i de enkelte redaksjonene er det stort sett enighet. Her vil jeg se på hvor ofte avisene bruker begrepet *folkemord* og på hvilken måte.

Rossijskaja gazeta

I RG brukes ordet *folkemord*, *геноцид* eller bøyde former, 40 ganger, 37 ganger direkte i omtale av folkemord på ossetere. Avisen siterer flere myndighetspersoner som omtaler Georgias handlinger som et folkemord, blant andre Medvedjev:

Грузия подвергла Южную Осетию очень жесткой, циничной агрессии, – заявил глава государства. – Погибли люди. Наши граждане – и жители Южной Осетии, и миротворцы. Те формы, в которых проходили действия грузинской стороны, иначе как геноцидом назвать нельзя, потому что они приобрели массовый характер и были направлены против отдельных людей, гражданского населения, миротворцев, которые выполняли свои функции по поддержанию мира (Kuzmin og Skobelev, 11.08.2008).

Saakasjvili får ansvaret for det såkalte folkemordet: «В отличие от тех, кто ему советует [американцы], Саакашвили должен знать, что значит пролитая кровь на Кавказе. Тем не менее по его приказу осуществлен геноцид осетин» (Margelov, 14.08.2008). Her sier han ikke bare *forsøk på folkemord*, men hevder faktisk at det er fullbyrdet. Vesten kritiseres for ikke å fordømme «folkemordet». To ulike artikler ble publisert med tittelen «Геностыд» (Vorobjev, 11.08.2008; Bogdanov, 13.08.2008), én i den sentrale utgaven og en annen i temanummeret «Владикавказ – Цхинвали N1». Tittelen er et ordspill sammensatt av *геноцид* og *стыд*.

Komsomolskaja pravda

KP bruker begrepet *folkemord* 26 ganger, 23 ganger direkte om folkemord av ossetere. KP påpeker at Saakasjvili anklaget Russland for folkemord og vil bringe dem inn for en internasjonal domstol, og skriver at Russland vil anklage Georgia for det samme (Redaksjonen, 12.08.2008c). To ganger bruker Stesjin begrepet i en svært overført betydning om Saakasjvilis reformer av trafikkkpolitiet, men med klare hentydninger til et angivelig folkemord på ossetere:

Мне почему-то вспомнился Саакашвили, устроивший настоящий геноцид своему грузинскому ГАИ, справедливо рассудив, что эти люди перевоспитанию не поддаются, а их жизненные принципы, мягко говоря, причудливы. Если бы он ограничился только этим геноцидом, грузины бы веками вспоминали Мишико добрым словом... (Stesjin, 13.08.2008).

Avisen siterer flere myndighetspersoner som bruker begrepet folkemord om hendelsene i Sør-Ossetia, blant annet Russlands ambassadør til FN, Vitalij Tsjurkin, da han svarte FNs sikkerhetsråd på spørsmål om hendelsene kunne kalles et folkemord:

Когда в течение нескольких дней из 120-тысячного населения Южной Осетии беженцами в России оказывается более 30 тысяч человек, соответствует ли это понятию геноцида или нет? При этом в первые же сутки гибнут 2 тысячи человек мирного населения – это геноцид или нет? Сколько людей должно мирных погибнуть, прежде чем можно было бы назвать это геноцидом? (Belikov, 11.08.2008).

Novaja gazeta

I Novaja brukes ordet *folkemord* fem ganger. Én gang brukes begrepet for å påpeke at informasjonen om et angivelig folkemord av osseterne ikke var bekreftet: «Нет подтверждений

информации о геноциде, но началась демонизация грузин» (Rjabov, 11.08.2008). Én gang brukes det for å understreke at Russland ikke har rett til å bombe georgiske byer: «А вот Россия, с точки зрения международного права, не может бомбить грузинские города. Это как если бы турецкие ВВС в ответ на геноцид единоверцев в Чечне стали бомбить Краснодар» (Latynina, 11.08.2008). I artikkelen «Под трибунал!» (Pumpjanskij, 11.08.2008) retter dessuten Novaja en appell til europeiske organisasjoner om å stille de ansvarlige for krigen i Georgia til ansvar. De lister opp ulike krigsdomsstoler nedsatt av FN, og her brukes ordet *folkemord* tre ganger.

Sammenlikning

De første påstandene om et folkemord mot osseterne kom fra politisk hold. Blant andre Medvedjev og Putin siteres på dette. Rossijskaja gazeta er avisen som i størst grad kaster seg på påstandene om et ossetisk folkemord, men også KP følger på. Novaja er den eneste avisen som holder en kritisk distanse. Novaja er dessuten den eneste avisen som påpeker at informasjonen om et angivelig folkemord ikke er bekreftet.

3.7.3 Tskhinval eller Tskhinvali

I artiklene fra de tre avisene forekommer det to ulike skrivemåter av republikkhovedstaden i Sør-Ossetia. Den ene er *Tskhinvali*, med *i* på slutten, som er det georgiske navnet på byen. Som et utenlandsk navn, som ikke passer inn i russisk bøyningsmønster, er dette ubøydlig på russisk. Den andre varianten er det ossetiske navnet *Tskhinval*, som bøyes som et vanlig russisk navn. Hvilken av disse formene man velger signaliserer om man ser Sør-Ossetia som en del av Georgia eller som en egen enhet. Debatten om Tskhinvali vs. Tskhinval er parallell med debatten om Abkhasias hovedstad, som heter Sukhumi på georgisk og Sukhum på abkhasisk. Thomas Goltz (2006, s. 56–57) skriver:

In the eyes, hearts and minds of the protagonists, the use of the final «i» (or its absence) is regarded as almost a capital crime, depending on what side of the argument one falls. Perhaps there are things worth fighting over and, for both Georgians and Abkhaz, Sukhumi/Sukhum is clearly one of them.

Rossijskaja gazeta

I artiklene fra 7. til 13. august 2008 skriver RG *Tskhinvali*, med *i* på slutten 135 ganger. Kun to steder skrives navnet uten *i*, i tittelen «Цхинвал ночных атак» (Vorobjev, 08.08.2008) og i artikkelen «Груз-2008» (Borisov, 11.08.2008) skrives det *Tskhinvali* med *i* 11 ganger og *Tskhinval* én gang i bøyd form: «к Цхинвалу». Disse to unntakene kan være en glipp. Dessuten skrives det *Tskhinval* én gang i et sitat fra et dokument av Medvedjev (13.08.2008). Fra og med 14. august skrives det konsekvent *Tskhinval*, som bøyes på russisk, til sammen 48 ganger. Leseren får ingen forklaring på hvorfor redaksjonen over natten endret praksis.

Komsomolskaja pravda

KP er mindre konsekvente, og skriver *Tskhinval* 108 ganger og *Tskhinvali* 157 ganger. Bruken er stort sett konsekvent innad i én artikkel, men heller ikke det er alltid. Her varierer bruken i to påfølgende setninger: «США поддерживают Грузию, которая назвала беспощадный шквальный огонь по Цхинвали 'восстановлением конституционного порядка'. По Цхинвалу начинает работать грузинская авиация» (Rjabtsev, 08.08.2008). I de første dagene av konflikten er det en klar overvekt av *Tskhinval* og bøyde former, mens det i løpet av krigen i stadig større grad dreies mot *Tskhinvali*. 13. og 14. august forekommer nesten utelukkende *Tskhinvali* med *i*. Stesjin gir leseren tidlig en forklaring på forskjellen:

– Куда нам бежать друг от друга? – спрашивает меня Темури Якобашвили, министр Грузии по решению межнациональных конфликтов. – Ну займем мы Цхинвали (*по-грузински югоосетинскую столицу следует называть именно так – с буквой «и» на конце. – Авт.*). Займем, в этом никто не сомневается, недаром мы в армию вложили пять миллиардов долларов! Ну а дальше что, после победы? (Stesjin, 08.08.2008a)

Stesjin er med andre ord bevisst på bruken, men heller ikke han er konsekvent. Det ser ut til at redaksjonen i starten ikke har hatt noen policy på hva som er rett skrivemåte, men at de mot slutten av krigen er blitt enige om *Tskhinvali* med *i*.

Novaja gazeta

Novaja bruker gjennomført *Tskhinvali* med *i*, 86 ganger, men tre ganger brukes likevel *Tskhinval*. Én gang er det i et sitat fra en anonym kilde i det russiske forsvarsdepartementet, én gang i en kronikk av sosiologen Matvej Malyj, mens den tredje gangen er i en artikkel av Babtsjenko: «Транскам – единственная дорога, соединяющая Южную Осетию с Северной, – перед самым Цхинвалом проходит по грузинским селам» (Babtsjenko, 14.08.2008). Muligens er det her instrumentalisformen som har ført til en glipp.

Sammenlikning

Både RG og Novaja er forholdsvis konsekvente, men også her forekommer det unntak. Det er påfallende at RG 14. august endret skrivemåte fra den georgiske til den ossetiske. Det tyder på at de nettopp da begynte å anse Sør-Ossetia som en egen enhet og ikke lenger som en del av Georgia. KP er svært inkonsekvente, noe som dels kan skyldes manglende policy, dels dårlig redigering av sakene. Det er deskens oppgave å sørge for en enhetlig språkføring i tråd med avisens normer, selv om de ulike journalistene personlig foretrekker en spesiell skrivemåte. KP er likevel den eneste av avisene som i mitt utvalg gir leseren en forklaring på hvorfor det forekommer to ulike former av et stedsnavn.

4 Bakgrunn for omtalen ett år etter

Ett år etter krigen ble det igjen skrevet mye om konflikten, både i russisk og internasjonal presse. På det tidspunktet hadde mediene og folk generelt fått tid til å reflektere over det som var skjedd, og krigen var analysert, vurdert og kritisert fra russisk, georgisk og vestlig hold. Dette kapittelet tar for seg hendelsene fra våpenhvilen ble signert 12. august 2008 og fram til årsdagen for krigen, det vil si 8. august 2009. Dette danner bakgrunnen for mediedekningen av konflikten ett år etter og for omtalen av den. Et av de viktigste resultatene av krigen er nok at konflikten som har pågått i en årrekke, omsider er blitt satt på den internasjonale agendaen.

Flyktningssituasjonen er et av de største problemene etter krigen. Mens de fleste sørosseterne som flyktet til Nord-Ossetia etter kort tid kunne vende tilbake, er over 30.000 georgiere internt fordrevet uten gode utsikter til å kunne returnere.

Rapporten fra Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia (IIFFMCG) er også i dette kapittelet en av hovedkildene mine. Videre ga Amnesty International ut én rapport om krigen kort tid etter *Civilians in the line of fire: The Georgia-Russia conflict* (Amnesty International, 2008), og en ny rapport ett år etter konflikten *Civilians in the aftermath of war: The Georgia-Russia conflict one year on* (Amnesty International, 2009). Rapportene tar for seg konflikten i lys av menneskerettighetene og brudd på disse som har funnet sted. Jeg har også hatt nytte av boken *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia* av Cornell og Starr (2009) som var tidlig ute med en analyse av krigen. I tillegg har jeg benyttet en del medietekster som kilder for å belyse det som har skjedd etter at krigen offisielt var slutt.

4.1 Krigens etterspill

Etter våpenhvilen ble signert 12. august var det fremdeles uroligheter fram til en tilleggsavtale ble signert 8. september. Da gikk konflikten over i en hovedsakelig diplomatisk fase. Det var imidlertid knapt noen kommunikasjon mellom russiske og georgiske myndigheter. Like etter krigen kalte Medvedjev Saakasjvili et «politisk lik» i et intervju, og sa i mars 2009 at Russland ikke ville forhandle med Georgia før etter et maktskifte (Felgenhauer, 2009, s. 179).

26. august 2008 signerte president Dmitrij Medvedjev en anerkjennelse av Abkhasia og Sør-Ossetias selvstendighet. 17. september møttes Medvedjev, Sør-Ossetias president Eduard Kokojty og Abkhasias president Sergej Bagapsj i Moskva hvor de signerte en avtale om vennskap, samarbeid og gjensidig assistanse, og Medvedjev lovte de to statene fortsatt støtte. 30. april 2009 var Kokojty og Bagapsj igjen i Moskva hvor en samarbeidsavtale med Russland ble signert, blant annet om fortsatt russiskdrevet grensekontroll (Medvedjev, 2009).

Sør-Ossetias president Eduard Kokojty sa etter krigen at Sør-Ossetia ønsket å bli forent med Nord-Ossetia ved å inngå en Føderasjon med Russland. 11. september 2008 gikk Russlands utenriksminister Sergej Lavrov ut og avkreftet at dette var aktuelt, og Kokojty hevdet senere at han var blitt misforstått (Strange, 2008). Sør-Ossetia er nok den av de to republikkene som har tettest bånd til Moskva, og Kokojty har til og med innrømmet at alle statsministerkandidatene var blitt forhåndsgodkjent av russiske myndigheter (Galpin, Esslemont og Abrahamson, 2009). I Abkhasia kan man se en større grad av misnøye med hvor avhengig republikken er blitt av Russland, og i presidentvalget i desember 2009 ble Russlands rolle tonet ned (Skre, 2009).

2. september hevdet Putin at alle russiske soldater var trukket ut av Georgia og at bare «fredsbevarere» var igjen i buffersonene. De såkalte fredsbevarerne sto imidlertid for plyndring av georgiske militærbaser, og hindret heller ikke sørossetisk plyndring av georgisk eiendom (Felgenhauer, 2009, s. 176–177). Med unntak av øvre Kodori, Akhagori-området og landsbyen Perevi, trakk Russland seg innen 9. oktober ut av buffersonene og tilbake til områdene som hadde vært sørossetisk- og abkhasiskkontrollert før krigen (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 307).

Krigen har også fått konsekvenser innad i Georgia. Fra 9. april 2009 gikk store folkemengder til gatene i protest mot Saakasjvili og den sittende regjeringen. Protestene varte i tre måneder, før de ble gradvis oppløst, og kravene deres om nyvalg ble ikke møtt. Men selv om krigen har gjort Saakasjvili mindre populær, har han foreløpig sittet forholdsvis trygt. Som Paul A. Goble (2009, s. 191) argumenterer, så vil Russlands ledere tolke det som en seier om Saakasjvili skulle bli kastet, og det er det få i Georgia som unner dem.

FN vedtok 15. februar 2009 å forlenge FN-mandatet UNOMIG i sikkerhetssonen rundt Abkhasia, men 15. juni brukte Russland vetoretten til å stanse dette mandatet. Russlands spesialutsending til FN, Vitalij Tsjurkin, begrunnet dette med: «There's no sense in extending it since it's built on old realities» og la til at dagens situasjon krever et nytt sikkerhetsregime (UN News Centre, 2009). Innen 30. juni måtte FN-observatørene derfor forlate området.

I forbindelsen med årsdagen for krigen blusset konflikten opp igjen. Georgia og Sør-Ossetia anklaget hverandre for artilleribeskytning, og begge siders styrker ble satt i høyeste beredskap. Situasjonen minnet om situasjonen ett år tidligere, og folk fryktet en ny krig. EUs observatører fant imidlertid ingen bevis på skyting, verken fra den ene eller den andre siden (Vartanyan og Schwartz, 2009). Selve årsdagen for krigen ble markert med minnehøytideligheter preget av propaganda både i Sør-Ossetia og i Georgia. Flere medier, både russiske og vestlige, rapporterte om hatet som innbyggere på begge sider føler overfor den andre.

Flyktninger

En av de langvarige konsekvensene av krigen er store grupper internt fordrevne flyktninger. FNs flyktningkommissær UNHCR opererte med 192.000 flyktninger på det meste like etter konflikten, 127.000 internt fordrevet i selve Georgia, 30.000 internt fordrevet i Sør-Ossetia, og 35.000 fordrevet til Nord-Ossetia (UNHCR, 2008). De fleste flyktningene returnerte i løpet av 2009, men rundt 31.000 vil trolig ikke kunne returnere i løpet av nærmeste framtid. Disse flyktningene kommer i tillegg til Georgias allerede 223.000 flyktninger fra tidligere konflikter, og det totale antall internt fordrevne i Georgia er dermed oppe i 254.000 personer. Amnesty International beskriver hvordan sikkerheten i områdene mellom Georgia og Sør-Ossetia, langs den administrative grenselinjen (ABL), gjør at folk ikke tør gjenreise boligene sine, selv om de har fått inntil 15.000 USD i støtte fra de georgiske myndighetene.

I selve Tskhinvali regnet Amnesty International med at det etter krigen var behov for reparasjoner og gjenoppbygging av husene til rundt 2000 familier som bodde i offentlig eide boliger og 3000 familier som bodde i privateide boliger. Familiene har imidlertid kun fått en beskjeden kompensasjon av russiske myndigheter på maksimum 50.000 rubler, tilsvarende ca 1600 USD, noe som i liten grad dekker gjenoppbygging. Mange offentlige bygg, som skoler, sykehus og jernbanestasjon er imidlertid gjenreist (Amnesty International, 2009, s. 12–13).

4.2 Russlands syn på konflikten

Russland holder fast på sin versjon av krigen: det fantes ikke noen annen utvei enn å «tvinge Georgia til fred». Siden de allerede har anerkjent Sør-Ossetia og Abkhasia som uavhengige stater, regner de den delen av saken som avgjort. Russland har lovet republikkene økonomisk støtte til gjenoppbyggingen, men ett år etter var byggearbeidene bare så vidt i gang.

Det har i ettertid vært mye debatt i Russland om tilstanden til det russiske militæret. Krigen avdekket at mye militært materiell var utdatert. Dessuten innså Russland at deres kommunikasjonsutstyr var for dårlig og at kommandostrukturene mange ganger sviktet (Felgenhauer, 2009, s. 167). Som visesjef for generalstaben Anatolij Nogovitsyn sa på årsdagen for krigen: «Урок для армии такой: конфликт в Закавказье дал толчок к реформированию вооруженных сил России» (Obsjtsjestvennaja komissia, 2009). Allerede 1. september 2008, startet Russland en massiv militærøvelse under navnet «Стабильность-2008» som varte i hele to måneder, og hvor rundt 50.000 soldater deltok. Scenarioet de øvde på var en lokal konflikt som eskalerte til en fullskalakrig mellom Russland og Vesten og endte med en global atomkonflikt med USA (Felgenhauer, 2009, s. 179). De militære har fått økte bevilgninger, og for første gang på 70 år har Russland begynt å importere våpenteknologi fra andre land:

По этой причине были куплены в Израиле беспилотные летательные аппараты типа «Гермес». В Австрии, Англии, Финляндии и Германии закуплены снайперские винтовки – они лучше наших. И, судя по всему, это лишь начало. На очереди – импортные портативные радиостанции, бронежилеты и другие элементы экипировки солдат и офицеров, приборы ночного видения (Baranets, 2009).

Under og etter krigen måtte Russland tåle kritikk for å ha invadert et naboland, men alt i alt slapp de forholdsvis billig unna: «Indeed, Russia has largely escaped responsibility for its actions, challenging not only the future stability of the South Caucasus region but also the upholding of international law» (Popjanevski, 2009, s. 161).

4.3 Reaksjoner fra Vesten

Under krigen i 2008 kom det til dels sterke reaksjoner fra Vesten. Russland ble stemplet som den store aggressoren som invaderte et selvstendig lite land. Plutselig ble retorikk fra den kalde krigen blåst støv av, og Russland ble ensidig framstilt som den uberegnelige bamsen fra øst. Først etter krigen fikk vi et mer nyansert bilde av situasjonen, og vestlige medier gikk til en viss grad tilbake på sin ensidige kritikk.

4.3.1 Kritikk og anerkjennelse

Både Russland og Georgia opplevde et tap av omdømme etter krigen, Russland hovedsakelig fordi de hadde invadert et selvstendig land, Georgia fordi de hadde forsøkt å ta kontroll over utbryterrepublikkene med makt. Rapporten fra IIFFMCG er blitt stående som et dokument alle partene må forholde seg til, selv om den ikke er en dom, men en undersøkelse. Rapporten fordømmer Georgias angrep på Sør-Ossetia og peker på at dette var et brudd på folkeretten.

There is the question of whether the use of force by Georgia in South Ossetia, beginning with the shelling of Tskhinvali during the night of 7/8 August 2008, was justifiable under international law. It was not (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 22).

Men ifølge rapporten var det ikke bare Georgia som brøt internasjonal lov. Alle partene i konflikten har brutt internasjonal lov på ulike punkter.

All sides to the conflict – Georgian forces, Russian forces and South Ossetian forces – committed violations of International Humanitarian Law and Human Rights Law. Numerous violations were committed by South Ossetian irregular armed groups, by volunteers or mercenaries or by armed individuals. It is, however, difficult to identify the responsibilities for and the perpetrators of these crimes (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 26).

IIFFMCG har på den annen side ikke funnet bevis for at russiske styrker gikk inn i Sør-Ossetia før 8. august slik Georgia hevder. Det har imidlertid filmskaperne Olga Konkaya og Andrei Nekrasov (2010) som står bak dokumentarfilmen *Russian lessons*. De intervjuet blant andre innbyggere som bodde i nærheten av Roki-tunnelen, som fortalte at russisk militærmateriell ble fraktet inn allerede et par dager før dette. Rapporten fra IIFFMCG anerkjenner dessuten Russlands rett til å gå inn i Georgia for å beskytte de fredsbevarende styrkene. Men landet kritiseres for å gå langt utover det som var akseptabelt.

There seems to be little doubt that if the Russian peacekeepers were attacked, Russia had the right to defend them using military means proportionate to the attack. Hence the Russian use of force for defensive purposes during the first phase of the conflict would be legal (IIFMCG, 2009, vol. 1, s.23).

Although it should be admitted that it is not easy to decide where the line must be drawn, it seems, however, that much of the Russian military action went far beyond the reasonable limits of defence (IIFMCG 2009 vol.1, s. 24).

I ettertid er det dessuten kommet fram at både russiske og georgiske styrker brukte klasevåpen, men bare Georgia har innrømmet å ha brukt dem, og da kun ved to tilfeller 8. august (Amnesty International, 2008, s. 33). Både russisk og georgisk media har i stor grad valgt å se bort fra kritikken rettet mot deres respektive myndigheter, og har fokusert på kritikken av motstanderen. Ingen av partene har dermed i nevneverdig grad tatt lærdom av kritikken rettet mot dem selv.

4.3.2 Ansvar som okkuperende makt

IIFMCG fant bevis på at de sørossetiske militsgruppene drev etnisk rensing av georgiere:

With regard to allegations of ethnic cleansing committed by South Ossetian forces or irregular armed groups, however, the Mission found patterns of forced displacements of ethnic Georgians who had remained in their homes after the onset of hostilities. In addition, there was evidence of systematic looting and destruction of ethnic Georgian villages in South Ossetia. Consequently, several elements suggest the conclusion that ethnic cleansing was indeed practised against ethnic Georgians in South Ossetia both during and after the August 2008 conflict (IIFMCG, 2009, vol. 1, s. 27).

Amnesty International beskriver i rapporten *Civilians in the line of fire: The Georgia Russia conflict* (2008) hvordan mange av flyktningene som vendte tilbake, fant husene sine plyndret og nedbrent av sørossetiske militsgrupper etter at våpenhvilen var signert: «Amnesty International documented unlawful killings, beatings, threats, arson and looting perpetrated by armed groups associated with the South Ossetian side and acting with the apparent acquiescence of Russian armed forces» (Amnesty International, 2008, s. 39). Som okkuperende makt var det Russlands plikt å sørge for at militsgrupper og andre ikke utførte krigsforbrytelser under deres okkupasjon:

As the occupying power Russian armed forces had overall responsibility for maintaining security, for law and order and for ensuring the welfare of the populations living in areas under their control. The Russian authorities therefore share, with the *de facto* South Ossetian authority controlling them, accountability for human rights abuses committed by South Ossetian militias engaged in looting, arson and other attacks, whether within the 1990 boundaries of South Ossetia or in Georgia proper (Amnesty International, 2008, s. 39).

4.3.3 «Folkemord»

Allerede 9. august 2008 ble det hevdet at 2000 sivile ossetere var drept av georgisk bombing av Tskhinvali. Amnesty International har gått gjennom tallene på drepte som ble hevdet:

Following the Georgian assault on Tskhinvali on the night of 7 August Russian media sources, some of them citing Russia's ambassador to Georgia, were reporting that 2,000 civilians had been killed during the attack; the *de facto* authorities in Tskhinvali reported 1,492 deaths on 20 August. Russian sources on 21 August dramatically reduced the number of casualties to 133 civilians and 64 combatants killed (Amnesty International, 2008, s. 10).

Det var store menneskelige tap på alle sider, men ikke i den størrelsesorden som først ble hevdet. IIFFMCG har gått gjennom alle tallene de ulike partene har oppgitt i ettertid, og kommet fram til at totalt rundt 850 personer ble drept i løpet av krigen og perioden etter, og at 2300–3000 personer ble såret. Georgia oppgir 412 drepte, av disse er 228 sivile, og 1747 sårede. Russland oppgir 67 drepte militære og 283 sårede. Sør-Ossetia opplyser om 365 drepte, både sivile og militære. Hvor mange sårede det er på sør-ossetisk side er imidlertid noe uvisst, og tallene som oppgis varierer fra 255 til ca. ett tusen (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 223–224). Med andre ord var de totale tapstallene langt lavere på alle sider enn først oppgitt.

Russland brukte tallet på over 2000 drepte sivile for å legitimere den militære intervensjonen. De argumenterte med behovet for å stanse et «folkemord» på osseterne og beskytte russiske statsborgere, både de fredsbevarende styrkene og ossetere som i nyere tid ble russiske statsborgere under den nevnte passpolitikken. IIFFMCG bestrider imidlertid gyldigheten av slike argumenter. De mener osseterne ifølge internasjonal lov fremdeles var å regne som georgiske borgere: «The persons living in South Ossetia and Abkhazia who had first become Georgian citizens after the dissolution of the Soviet Union continue to remain so irrespective of 'passportisation' policies» (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 18). Rapporten kritiserer Russlands passpolitikk for å stride imot prinsippene for et godt naboskap, for å være en utfordring av Georgias suverenitet og en innblanding i landets interne affærer.

Rapporten påpeker dessuten at det ikke fant sted noe folkemord på verken ossetere eller abkhasere: «The Mission concludes that to the best of its knowledge allegations of genocide committed by the Georgian side in the context of the August 2008 conflict and its aftermath are neither founded in law nor substantiated by factual evidence» (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 26–27). Dermed har ikke Sør-Ossetia eller Abkhasia rett til å erklære seg selvstendig.

Both South Ossetians and Abkhaz consider their right to self-determination as the legal basis for their quest for sovereignty and independence of the respective territories. However, international law does not recognise a right to unilaterally create a new state based on the principle of self-determination outside the colonial context and apartheid (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 17).

4.3.4 Internasjonalisering av konflikten

Georgia har en årrekke forsøkt å internasjonalisere konflikten med Sør-Ossetia og Abkhasia, men tidligere til ingen nytte.

Georgia's demand to internationalise the peacekeeping formats in Abkhazia and South Ossetia met with restraint in the West. International organisations and Georgia's Western partners conceded the peacekeeping and mediator role to Russia reasoning that Russia recognised Georgian sovereignty at least formally (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 17).

For en del europeiske land har forholdet til Russland vært viktigere enn forholdet til Georgia. Land som Frankrike, Tyskland og Belgia har vært imot Nato- og EU-medlemskap for Georgia. Etter krigen i august 2008 fikk imidlertid det internasjonale samfunnet for alvor opp øynene for konflikten som har pågått i en årrekke (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 18). EU vedtok 15. september 2008 å sende sivile observatører til Georgia, og 1. oktober var 200 observatører på plass for å følge med på implementeringen av våpenhvilen som ble framforhandlet av EU (EUMM, 2010).

4.3.5 Ikke anerkjent av verdenssamfunnet

Allerede 26. august signerte president Dmitrij Medvedjev en anerkjennelse av Abkhasia og Sør-Ossetias selvstendighet. Men nå, snart to år etter konflikten, er det fremdeles bare Russland, Nicaragua, Venezuela og Nauru som har anerkjent Sør-Ossetia og Abkhasias selvstendighet. Ifølge Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia er det et brudd på internasjonal lov å anerkjenne republikkene.

South Ossetia did not have a right to secede from Georgia, and the same holds true for Abkhazia for much of the same reasons. Recognition of breakaway entities such as Abkhazia and South Ossetia by a third country is consequently contrary to international law in terms of an unlawful interference in the sovereignty and territorial integrity of the affected country, which is Georgia (IIFFMCG, 2009, vol. 1, s. 17).

Russlands anerkjennelse av Abkhasia og Sør-Ossetia kom overraskende på både georgiske og vestlige eksperter. I februar 2008 sa Putin at anerkjennelsen av Kosovos uavhengighet stred imot internasjonal lov, og han beskyldte Vesten for dobbeltmoral siden de ikke anerkjente andre separatistområder, og for å stimulere separatisme ved å anerkjenne utbryterrepublikker. Videre bedyret Putin at Russland ikke ville gjøre samme feil som Vesten:

Как мы себя поведём, если начнётся признание одностороннего объявления Косово своей независимости, не будем ли мы делать то же самое? Да мы вообще не собираемся обезьянничать. Если кто-то принимает дурное, неправовое решение, это не значит, что мы должны так же действовать. Но, конечно, для нас это сигнал, и мы будем реагировать на поведение наших партнёров, с тем чтобы обеспечить наши интересы (Putin, 2008).

Nettopp denne kritikken av Vestens anerkjennelse av Kosovo slo tilbake på Russland da de selv anerkjente Sør-Ossetia og Abkhasia.

On the international stage and especially in Eurasian regional organisations like the Shanghai Cooperation Organisation (SCO), Russia strongly opposed separatism and assessed it (together with China) as one of the «evil forces»' challenging global security. Russia had suppressed its own case of separatism in Chechnya with a maximum of military violence and had refused external criticism in regard to massive human rights violations during the Chechen wars as interference in its sovereignty. For over a decade Russia has ascribed to UN Security Council resolutions affirming the territorial integrity of Georgia. In this context official recognition of secessionist entities by the Kremlin would appear as a dramatic case of «double standard» – precisely the behaviour of which Russia accused the West (IIFFMCG, 2009, vol. 2, s. 28).

Denne kritikken mot Russland var også med på å danne bakteppet for mediedekningen ett år etter konflikten.

5 Intervju med journalister – ett år etter

I dette kapittelet tar jeg for meg de samme temaene som i kapittel 3, men nå hvordan journalistene omtalte dem ett år etter krigen. Kildematerialet mitt her er intervjuer med syv av journalistene fra de tre avisene, og i enkelte av kapitlene supplerer jeg med avistekstene som ble publisert de første to ukene i august 2009.

5.1 Journalistrollen

I dette kapittelet vil jeg se hvordan journalistene omtaler, og dermed også skaper, egen identitet og hva slags forhold journalistene har til kildene sine og til kildekritikk. Dette er aspekter som danner bakteppet for alt journalistisk arbeid og som er avgjørende for hvordan artikler blir til og utformes, også i dekingen av krigen i Georgia.

5.1.1 Identitet som journalist

Jeg vil her se på hvordan journalistene definerer seg selv og kommer da også inn på hvordan de definerer seg selv i forhold til andre. Verken Aleksandr Kots eller Dmitrij Stesjin i KP har utdannelse som journalist, og for dem var det et poeng å understreke at journalistikk ikke kan læres på skolen, men er en blanding av intuisjon, erfaring og flaks. Som Stesjin sa: «Я считаю, что журналистике человека нельзя научить. Если у него есть для этого задатки, то он будет журналистом» (Kots og Stesjin, 2009, 1.17.24). Av de øvrige intervjuobjektene er det kun Arkadij Babtsjenko i Novaja gazeta som ikke er utdannet journalist. Timofej Borisov i RG og Olga Bobrova i Novaja er utdannet journalister sivilt ved universiteter i Moskva, mens Mikhail Falalejev i RG og Andrej Rjabtsev i KP er utdannet journalister i militæret og er dermed også offiserer av grad. Spesielt Falalejev gjorde et poeng av sin militære bakgrunn, og han beskrev den utelukkende som en fordel i arbeidet i en konfliktsone:

Смысл в том, чтобы журналист, если он попадает на войну, понимал, что происходит. Во первых – чтобы он выжил... Я знаю куда бежать, что делать и так далее. И я понимаю, что происходит. Гражданскому человеку сложнее. Если происходит какое-то военное преступление, то гражданский человек может и не понять, что офицер или солдат совершает преступление. А мне сразу понятно, что он делает не так (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 02.39).

Flere ganger i løpet av intervjuet kom han tilbake til dette, at han som militær (военный человек) forstår situasjonen bedre enn sivile journalister, kan lese militære kart og vet hvordan han skal snakke med militære kilder. Dette kan tyde på at hans militære bakgrunn er en viktig del av hans identitet som journalist.

Samtlige av journalistene jeg intervjuet sa at deres avis hadde dekket konflikten i august 2008 grundig, og de var fornøyd med sin egen avis' deking. De fleste sa det kun var forbedringspotensial på et teknisk plan, i forbindelse med oversending av stoff hjem til

redaksjonen. Flere tok klart avstand fra andre avisers dekning og omtalte den som tendensiøs. Alle journalistene bekreftet at de vet om at journalister betaler for informasjon i noen tilfeller, men alle benektet at de har, eller ville, betalt selv. De fleste intervjuobjektene sa at deres egen dekning var balansert og nyansert. Kots i KP formulerte det imidlertid ganske treffende:

Я бы не сказал, что сбалансировано. Конечно мы всё-таки, опять же, как страна, вовлечённая в конфликт, принимали сторону российскую, но при этом мы давали платформу для высказываний и с грузинской стороны, чего не было в грузинских СМИ и чего не было в СМИ западных (Kots og Stesjin, 2009, 1.01.14).

Samtlige journalister sa at de ikke hadde noen begrensninger, fra redaksjonen eller utenfra, angående hva de fikk lov til å skrive eller ikke³⁷, og at det ikke fant sted noen direkte sensur. Mikhail Falalejev og Timofej Borisov i RG beskrev det slik:

МФ: Мне никто не говорил, что нужно писать, и что я должен занимать только такую позицию...

ТБ: Цензуры нету...

МФ: Да. Если я вдруг захотел сказать, что грузины молодцы, правильно сделали, то мне бы не запретили этого говорить. Если бы я хотел, я бы сказал об этом. И, конечно, такого, что не дай Бог ты скажешь про грузин какое-то доброе слово – нет, этого не было (Falalejev og Borisov, 2009, del 3, 00.44).

Men som Arkadij Babtsjenko i Novaja gazeta formulerte det:

Такой цензуры которая точно говорит, что вот это писать нельзя, её нету сейчас в России. Просто все понимают, за что они получают деньги, и все понимают, что от них хотят услышать, то есть это внутренняя цензура. Скажем так, была не цензура, а одностороннее освещение события. (Babtsjenko, 2009, 31.12).

Med andre ord forekom det en slags indre justis, eller selvsensur, som på mange måter er vanskeligere å identifisere enn direkte sensur, fordi den er innebygget i journalistens og redaksjonens praksis. Jeg forstår det dessuten slik at deres syn på konflikten ikke er påtvunget dem av noen utenfra, verken fra redaksjonen eller utenfor, men er deres egen overbevisning.

Dette er alle spørsmål som går på den journalistiske integritet og selvfølelse. Journalister søker også i hovedsak jobb i aviser de mener arbeider i tråd med deres egen verdensanskuelse og etiske normer. Likevel er det en reell mulighet for at dette er eksempler på det som Jake Lynch (2002, s. 20) omtaler som at de «perform their 'perfect selves'», at de i en intervjusituasjon svarer slik de «bør» svare, i tråd med avishusets retningslinjer.

Identitet som krigskorrespondent

Flere av journalistene beskrev hvor vanskelig det er å forholde seg til det journalistiske kravet om objektivitet og en nyansert og balansert dekning av en konflikt. Aleksandr Kots i KP påpekte hvor vanskelig dette kan være i en journalistpool blant soldater:

³⁷ Det eneste journalister fra alle avisene påpeker, var at de ikke publiserte de verste bildene av avrevne kroppsdeler, lik o.l. av etiske og estetiske hensyn. Dette er i tråd med de etiske retningslinjer som enhver seriøs avis følger, både i Norge og verden forøvrig.

Конечно, когда ты на месте события находишься, надо абстрагироваться от эмоций, потому что тебе надо максимально объективно осветить эти события. При этом ты понимаешь, что до конца объективным ты здесь быть всё равно не можешь, потому что всё-таки твоя страна – это твоя страна, она вовлечена вот в этот конфликт, и ты всё равно вольно или невольно придерживаешься со своей стороны. Тем более, когда ты ходишь с российскими военными, которые тебя охраняют, и там сигаретами угощают, и суп поесть дают, и при этом, когда ты понимаешь, что для тебя очевидно, кто развязал эту войну (Kots og Stesjin, 2009, 28.02).

Det han fortalte her, at det er lett å identifisere seg med soldatene en lærer å kjenne, har lite med politikk å gjøre, men går på menneskelige relasjoner og følelsen av å være i samme situasjon. Samtlige journalister sa de blir påvirket av det de er vitne til i en konfliktsituasjon i ulik grad, men påpekte samtidig at det er jobben deres som krigskorrespondent. De beskrev seg selv som herdede, at de er vant til det, at dette er en del av deres profesjonalitet. Samtidig innrømmet de at det går inn på dem. Alle, med unntak av Olga Bobrova, innrømmet at det hendte de fryktet for egen sikkerhet i konfliktsituasjoner. Som Falalejev uttalte:

Бояться все, всегда страшно на войне. Но это моя работа. Конечно понимаешь, что едешь на войну. Опасно, да. Но если боялся бы, не поехал бы совсем. Конечно, страшно везде всегда бывает, слов нет. Ничего не страшно только для идиотов, дураков (Falalejev og Borisov, 2009, del 3, 14.33).

Kots i KP, som selv ble såret i kampene, fortalte at også han var redd:

У меня, безусловно, страх присутствовал, как у любого нормального человека, потому что если страха нету, это значит, что у тебя с головой что-то не в порядке. Конечно, страх присутствовал, и мысли были тяжёлые потому, что когда мы лежали там, у меня были перебитые артерии, то есть ранение было классифицировано потом врачами как тяжёлое. Большая потеря крови была. Конечно, мысли были тёмные. В определённый момент там даже и хотелось, чтобы это поскорее настало (Kots og Stesjin, 2009, 21.47).

Bobrova fortalte derimot at hun overhodet ikke var redd under konflikten i Georgia, selv om hun opplevde potensielt farlige situasjoner. Hun forklarte dette med at hun er vant til å være i konfliktområder, og at kroppen dermed ikke reagerer med å produsere adrenalin. Hun vurderte å oppsøke lege for å undersøke om noe var galt, helt til hun ble livredd da hun red på hest for første gang, og skjønnte at alt var normalt.

Måten intervjuobjektene identifiserer seg som journalist og som krigskorrespondent kommer til uttrykk, taler for at de opererer innen samme diskursorden, journalistdiskursordenen. De setter alle etiske retningslinjer og integritet høyt. Samtidig er det forskjeller mellom de ulike redaksjonene, og jeg har derfor valgt å se på dem hver for seg.

Rossijskaja gazeta

Som journalist i en statseid avis forventes det at man er lojal til statsmakten og at det offisielle synet kommer til uttrykk. Likevel er det ifølge Falalejev ikke bare det statlige synet som kommer fram i spaltene i Rossijskaja gazeta:

Ну мы не только официальное даём. Мы даём, как любая газета, помимо официального, еще и личное мнение. Мы предоставляем право высказать своё мнение. Правозащитник или адвокат, –

кто-то может спорить с официальным мнением. Пожалуйста, он это озвучивает. Это прямая речь (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 07.58).

Likevel er det ingen tvil om avisens offisielle posisjon og hvem som er målgruppen:

Если читатель оппозиционно настроен к действующей власти, то он в первую очередь читает издания оппозиционные. Если его интересует официальная точка зрения, он, конечно, в первую очередь обращается к нам (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 09.01).

Komsomolskaja pravda

Journalistene jeg intervjuet i KP ville ikke beskrive avisen som tabloid, eller жёлтая пресса, men beskrev den som en populær samfunnspolitisk avis, som Andrej Rjabtsev sa:

Я считаю, что мы популярная газета. «Жёлтая» – это оценка непрофессионалов. Это – оценка не журналистов. Так считают те звёзды, может быть, о которых мы пишем, или политики, которые обижены на нас. Они считают, что мы «жёлтые» (Rjabtsev, 2009, 04.00).

Kots beskrev avisens profil på denne måten:

У нас газета всё-таки занимает нишу общественной политической газеты. Есть какие-то развлекательные материалы, но есть и серьёзные аналитические материалы, серьёзные политические материалы, то есть... Конечно, бывают у нас и передёргивания и т.д. Но «жёлтой» её в полном смысле понимания этого слова не считаю (Kots og Stesjin, 2009, 02.45).

Likevel innrømmet Kots at avisen har «gule» elementer da han ble konfrontert med artikkelen «Саакашвили вымещает свои сексуальные комплексы» (Redaksjonen, 11.08.2008).³⁸ På spørsmål om hvordan avisen forholder seg til myndighetenes offisielle syn svarte Kots:

Наша газета публикует взвешенные материалы о работе и правительства и администрации президента. То есть, дается изложение их заявлений, и к ним даются комментарии различных политологов совершенно разных уклонов, различных экспертов. То есть, стараемся со всех сторон освещать работу правительства (Kots og Stesjin, 2009, 03.53).

På spørsmål om hvordan KP forholder seg til konflikten med Georgia kom det kontant fra Rjabtsev (2009, 1.00.43): «Мы поддерживаем российское правительство. Поддерживаем их действия абсолютно.»

Novaja gazeta

Journalistene i Novaja gazeta er stolte av det faktum at deres avis er uavhengig, og at de går egne veier, og det er en viktig del av deres identitet. Som Arkadij Babtsjenko fortalte:

Новая Газета – это единственное место, где я могу вообще работать, и я чувствую себя полностью легко потому, что я пишу то, что я хочу писать, то, что я думаю. Здесь нет никакой цензуры, нет никакой связанной точки зрения. Полностью и абсолютно свободные мысли (Babtsjenko, 2009, 02.56).

Bobrova ga uttrykk for det samme og fortalte at deres lesere ikke er helt som gjennomsnittet:

Группа, чьи интересы отражают в Новой Газете, настолько обширна, что я надеюсь её можно идентифицировать пускай не со всем российским обществом, но с мыслящей частью российского общества. Это даёт нам значительную свободу (Bobrova, 2009, del 1, 04.48).

³⁸ Se kapittel 3.5 og 5.5 for mer om denne artikkelen.

Både Bobrova og Babtsjenko var imidlertid påpasselige med å spesifisere at det også finnes andre uavhengige aviser, da spesielt i regioner utenfor Moskva.

Begge journalistene la vekt på at de gikk egne veier. Babtsjenko var ikke en del av journalistpoolen, men kom seg til Sør-Ossetia på egenhånd ved å la seg innrullere som frivillig soldat, og ikke som journalist. I Tskhinvali oppsøkte han staben til de russiske fredsbevarende styrkene og sa han var journalist, og overnattet der sammen med andre journalister. Så fikk han bli med den tsjetsjenske bataljonen til Sulim Jamadajev inn i selve Georgia og til Gori. Bobrova sa mange av hennes russiske kolleger lot være å dekke krigen fra Georgias side fordi de så på den som Sør-Ossetias frigjøringskamp og syntes det var for stor risiko forbundet med å dra til Georgia. For Novaja var konflikten kun én av mange grusomme kriger hvor alle sider skulle dekkes. Her kommer det tydelig fram hvordan hun definerer egen identitet ved å definere hva den ikke er, som kontrast til andre.

Olga Bobrova kom dessuten inn på hvordan hennes identitet som russer måtte vike for identiteten som journalist. I artikkelen «Город одевают в хаки» fra 11. august 2008 skrev hun om en gutt som ropte: «Бог воюет на стороне Грузии», og på spørsmål om hva hun selv som russer følte i en slik situasjon svarte hun følgende:

Я там не русская, я там наблюдатель. У меня есть подруга, которая работает в другой газете, такой, скажем, более ангажированной, чем Новая Газета... Но, всё равно, она нормальный хороший адекватный человек. Она всё понимает прекрасно, вот у нас были там разговоры по поводу всей этой истории... и она мне в СМС-ках, как и по телефону, звонила: «как ты можешь так писать, это же твоя родина». И я говорю: «я же не делала ничего против России. Я вот, что вижу, о том и пою». Я же не даю никаких оценок. Я не говорю, хорошо поступает родина, или плохо поступает. Я говорю о том, как она поступает... вот, что она делает. Я просто констататор (Bobrova, 2009, del 2, 20.16).

Man kan si det her forekommer en antagonisme ved at to ulike identiteter, og diskurser, kommer i konflikt med hverandre. Den ene diskursen blokkeres av den andre, og antagonismen oppløses gjennom den hegemoniske intervensjonen, eller artikulasjonen «der er jeg ikke russer, jeg er observatør» (Jørgensen og Phillips, 1999, s.60–62).

Konkurranse mellom journalister i konfliktsonen

Både journalistene i RG og i KP fortalte at det ikke var noen stor konkurranse mellom journalistene i poolen, snarere samarbeid hvor de utvekslet erfaringer og til dels også materiale, som Kots i KP sa: «Делились своей информацией потому, что мы понимали, что идёт работа уже не на сами издания, а на страну. То есть, фактически, надо страну максимально полно информировать о происходящем в Южной Осетии» (Kots og Stesjin, 2009, 26.04). Journalistene i Novaja gazeta følte heller ikke at konkurranse med andre medier

var noe problem, men årsaken var en annen. De beskrev seg selv som outsiders blant russiske journalister, som kun i liten grad hadde kontakt med andre journalister i konfliktsonen:

Ну, поскольку Новая Газета – всё-таки это такое отдельное СМИ у нас в России, Новую Газету не очень любят другие СМИ, поэтому я контактов не налаживал. Там Первый Канал, РТР там, ТВЦ – это всё про-правительственные такие каналы, которые... мы с ними, в общем, друг друга не очень любим (Babtsjenko, 2009, 07.28).

Både Dmitrij Stesjin fra KP og Olga Bobrova fra Novaja dekket konflikten fra den georgiske siden. Felles for dem var at de ikke møtte andre russiske journalister der, men mens Stesjin ble overrasket over at hans georgiske journalistkolleger så på ham som en fiende, fortalte Bobrova at hun samarbeidet med enkelte georgiske journalister. Dette viser at journalister i de ulike avisene også blir oppfattet og behandlet forskjellig.

Identitet som soldat i informasjonskrig

Aleksandr Kots i KP fortalte at han lånte bort sin satellittelefon til øverstkommanderende for den 58. armé³⁹ så han kunne ringe og gi artilleriet ordre om å skyte mot georgiske posisjoner. Kots kom med dette eksempelet for å illustrere hvor dårlig forberedt de russiske styrkene var til krigen og at de dermed umulig kunne ha planlagt dette angrepet slik enkelte georgiske og vestlige kilder har hevdet (Whitmore, 2008). Han regner seg likevel ikke som en deltaker i informasjonskrigen: «Вот если Вы говорите об информационной войне, участником которой я себя не считаю, то информационную войну, конечно, Россия проиграла» (Kots og Stesjin, 2009, 1.02.20). Dette gjentok han flere ganger under intervjuet. Slike uoppfordrede gjentakelser og understrekede poenger kan tyde på at det er noe som er viktig for intervjuobjektet, og trolig er dette en viktig del av Kots identitet. Rjabtsev (2009, 56.15), også fra KP, erkjente imidlertid sin rolle i informasjonskrigen da han ble spurt om hvilken rolle vestlig media spilte i konflikten: «Такая же роль, как у нас. Мы – участники информационной войны.»

Sammenlikning

Greg Simons (2010, s. 101–102) skriver hvordan russiske politikere den siste tiden ikke har tatt til orde for å begrense pressefriheten direkte, men legger til: «However, it is also evident, reading between the lines, that there is a desire to see a regime of self-censorship imposed within the mass media industry.» Dette stemmer med det journalistene selv påpekte, at det ikke fant sted direkte sensur under krigen, men en slags selvsensur.

For journalistene i RG er den viktigste delen av identiteten deres lojaliteten til myndighetene. Som utdannet offiser identifiserer Falalejev seg i stor grad med de militære. Journalistene i KP

³⁹ Den 58. armé var den første som rykket inn i Sør-Ossetia.

befinner seg i en mellomposisjon. De identifiserer seg til en viss grad med den offisielle russiske politikken, men evner å beholde en kritisk distanse. De vil ikke selv beskrive KP som tabloid, men innrømmer likevel til en viss grad at den er det. Kots motsa seg selv da han sa han på en måte sluttet å arbeide for sin redaksjon, og i stedet jobbet for landet, og han lånte bort satellittelefonen sin til de militære, og samtidig understreket han at han ikke regner seg som en deltaker i informasjonskrigen. For journalistene i Novaja er det deres uavhengige posisjon som er den viktigste delen av identiteten, og de er stolte av å gå egne veier.

I de følgende kapitlene vil jeg vise hvordan journalistenes identitet også kommer til uttrykk i deres formuleringer, holdninger og synspunkter, og argumentere for at de tilhører tre ulike mediediskurser, men som alle tilhører den overordnede russiske mediediskursorden.

5.1.2 Kildebruk

Jeg har tallet hvor ofte ulike kilder forekommer i artiklene fra 2009, året etter krigen. Videre spurte jeg journalistene hvilke kilder de hadde brukt, og hvilke de mener var de nyttigste. Samtlige trakk fram egne observasjoner som det viktigste, med øyenvitner på en andre plass.

Rossijskaja gazeta

Totalt oppgir RG 44 kilder i de 19 artiklene fra august 2009, det vil si 2,32 kilder i snitt pr. artikkel. 25 av dem er russiske, seks ossetiske og 13 abkhasiske. Hele 33 av kildene er profesjonelle og 11 er øyenvitner, totalt åtte er anonyme. Visestatsminister for den russiske generalstaben, generaloberst Anatolij Nogovitsyn, var en av Falalejevs hovedkilder, både under krigen og ett år etter. Han var de russiske væpnede styrkenes offisielle talsperson og holdt hver dag en pressekonferanse om utviklingen av krigen. Falalejev hadde ingen kildekritiske forbehold: «Ноговицын он давал информацию такую чистую, такую общую, военную, политическую» (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 16.52). Av andre kilder trakk han fram egne observasjoner og øyenvitner: «А люди, которые там всё рассказывают, по их оценкам можно было понять, правду ли нам говорит тот же Ноговицын и все остальные» (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 15.15). Jeg spurte om de møtte noen kilder som åpenbart løy før dem, og Falalejev svarte umiddelbart at han ikke hadde opplevd noe slikt. Men så skjøt Borisov inn: «Из того, что говорил Ноговицын, единственная неправда была по сбитым самолётам. Единственное, в чём он сказал неправду» (Falalejev og Borisov, 2009, 18.26).⁴⁰

Falalejev og Borisov forklarte at de av og til bruker anonyme kilder for å få fram et annet syn enn det den offisielle talspersonen legger fram. Det hender for eksempel at ansatte i

⁴⁰ Flyene som ble skutt ned omtales også i kapittel 3.1.2.

forsvarsdepartementet forteller noe interessant, uten at de har myndighet til å uttale seg til pressen. Disse får da uttale seg anonymt for at det ikke skal komme ut hvem som har brutt taushetsplikten. Men som Falalejev innrømmet: «Это, в принципе, не самый, конечно, лучший вариант» (Falalejev og Borisov, 2009, 21.25).

Komsomolskaja pravda

Til sammen oppgir KP 55 kilder i de 15 artiklene fra 2009, det vil si 3,67 kilder i snitt pr. artikkel. 26 av kildene er russiske, 17 ossetiske, fire georgiske, to vestlige og seks abkhasiske. 19 av kildene er profesjonelle kilder, mens hele 36 er øyenvitner. Syv kilder er anonyme. Aleksandr Kots befant seg ved Tskhinvali i starten av krigen og fortalte at kildetilgangen var forholdsvis begrenset og at det var nærmest umulig å komme i kontakt med offisielle kilder. I tillegg til å kommunisere personlig med offiserene som var der, brukte han kun egne observasjoner. Men som han sa: «В принципе, это и есть работа репортёра – передавать только то, что ты видишь своими глазами» (Kots og Stesjin, 2009, 33.25).

Kots fortalte hvordan han selv oppdaget flere av myndighetenes feilopplysninger og løgner: «Я выходил с мобильного телефона в интернет и читал новости информагентств, и читал там абсолютную ложь. То есть там сообщалось о том, чего не было впопыхах» (Kots og Stesjin, 2009, 14.24). Han fortalte et eksempel da han morgenen 9. august leste at russiske styrker kontrollerte Tskhinvali, mens faktum var at byen var under kryssild. Han ringte derfor selv til Moskva og videreformidlet på internett og radio hva som var sant. Noe tilsvarende opplevde han også en gang til, og han har derfor mistet troen på pressetjenesten til det russiske forsvarsdepartementet:

С первых минут войны совершенно какую-то полную ахинею несла пресс-служба министерства обороны Российской Федерации. Полную ахинею. Допустим, когда мы уже въезжали колонной через перевал уже в сам Цхинвал, я успел ещё раз посмотреть на телефоне новости, а по новостям, значит, Министерство обороны передавало, что в Цхинвал уже вошли десантники Псковской дивизии. Десантники Псковской дивизии в тот момент только приземлились в Беслане. То есть, им ещё на марше там 12 часов идти до этого Цхинвала, а мы были первое подразделение российских войск, которое входит. То есть пресс-службе Министерства обороны в принципе я бы не стал доверять. То есть исключительно участникам событий, которые своими глазами что-то видели, вот им я бы доверял, а так – нет (Kots og Stesjin, 2009, 34.34).

Stesjin befant seg derimot på den andre siden av konflikten. Han ble overrasket av hvor tilgjengelige de georgiske offisielle kildene var. Han fikk blant annet snakke med Temuri Jakobasjvili, Georgias minister for håndtering av konfliktområder. Han mener imidlertid at han fikk servert mye propaganda og løgner:

То, что выдавалось официальной пресс-службой Грузии, уже, извините, годилось для западной прессы. По данным пресс-служб грузинского Министерства обороны, там уже к вечеру восьмого числа вся Российская армия была разбита, все самолёты сбиты, танки сожжены, но я с своими

ушами слышал, как в десяти километрах от меня гремит, и грохот только нарастает (Kots og Stesjin, 2009, 1.39.02).

Videre fortalte han at han traff en rekke personer som åpenbart løy: «Якобашвили, правительство Санакоева, сам Санакоев, вообще все грузинские официальные лица, вводили меня в заблуждение, я был поражен, я с таким никогда не сталкивался» (Kots og Stesjin, 2009, 1.41.44). I stedet valgte han, i likhet med Kots, å stole på vanlige soldater som deltok i kamphandlingene, og som ikke hadde desinformasjon som en egen agenda.

Novaja gazeta

Novaja oppgir totalt 25 kilder i de fem artiklene fra 2009, noe som tilsvarer fem kilder i snitt pr. artikkel. Av dem er ni russiske kilder, ti ossetiske, tre georgiske fremdeles bosatt i Sør-Ossetia og tre vestlige. 16 av kildene er profesjonelle kilder, og ni øyenvitner. Én av kildene er anonym. Babtsjenko var den som gikk lengst i vurderingen av egne øyne som en reporters hovedkilde og sa at han ikke var interessert i å snakke med offisielle militære kilder:

Мне лично источники информации не нужны, потому что мне не интересно, что какой-то там генерал сказал то-то и то-то. Я отлично знаю всё, что они скажут, я отлично знаю, как они это скажут, меняется только фамилия. Мне это неинтересно. Мне интересно самому поехать и самому посмотреть. Для меня единственный источник информации это мои глаза, то, что я вижу (Babtsjenko, 2009, 12.56).

Babtsjenko fortalte likevel at det i krig ofte er lett å komme i kontakt med kilder fordi folk gjerne vil fortelle hva de har opplevd. Men når lokalbefolkningen leser hva avisene skriver, ser de at deres bilde av konflikten ikke stemmer med bildet journalistene gir. Etter hvert nekter derfor mange å snakke med journalister.

Bobrova befant seg i Georgia under krigen og ønsket å vise russere den andre siden av saken:

Моя задача там была показать всё это, как это видится с грузинской стороны, поэтому я обратилась в МВД, я говорила с министерством здравоохранения, министерством по беженцам, ну и всякими там людьми, которые в большей или меньшей степени могут быть экспертами в этом случае. Эксперты – это люди, которые включены в войну и понимают в ней уже несколько больше, чем человек, который в Москве сидит (Bobrova, 2009, del 1, 08.59).

Videre fortalte hun at de georgiske kildene var langt mer åpne og tilgjengelige enn det russiske ville vært i en tilsvarende situasjon, samtidig som mye av det kildene sa var ren propaganda, men som hun sa: «Главное – дать возможность высказаться абсолютно всем сторонам конфликта. И, в конце концов, люди же читают с головой, они же представляют тоже, кто чего хочет» (Bobrova, 2009, del 1, 11.27).

Sammenlikning

Det er generelt få endringer i kildebruken i artiklene fra 2008 til 2009. Den største forskjellen er i KP, hvor hele 65 prosent av kildene i 2009 er øyenvitner, mot 26 prosent året før. Alle journalistene trakk i intervjuene fram egne observasjoner som den aller viktigste kilden. For en

reporter er det å være tilstede i begivenhetenes sentrum helt essensielt. Videre sa de fleste at lokale kilder og øyenvitner var de mest interessante kildene. Falalejev framstår som litt naiv når han hevder Nogovitsyn er en kilde til «ren og generell» informasjon om krigen. Som offisiell talsperson for generalstabens bør hans uttalelser anses som propaganda, som den ene partens tolkning av hendelsene, noe en journalist, selv i en statlig avis, bør være mer kritisk til. Alle de andre journalistene gir uttrykk for en mer kildekritisk holdning til informasjonen fra myndighetene. Blant annet er uttalelsene fra Kots om løgnene fra det russiske forsvarsdepartementets pressetjeneste, påfallende. Både Stesjin og Bobrova som var i Georgia under krigen, påpekte at de georgiske offisielle kildene var lettere tilgjengelige enn de hadde regnet med. Begge var imidlertid kritiske til informasjonen som ble gitt.

5.2 «Vi» – omtale av Russland og russere

I dette kapittelet ser jeg på hvordan journalistene omtaler Russland og russere. I intervjuene har jeg tallet hvor mange ganger *vi* og *våre* ble brukt i betydningen *Russland*, *russere* og *russiske*, og jeg har plukket ut noen eksempler. Jeg har også plukket ut sekvenser fra intervjuene hvor journalistene omtaler russisk politikk overfor Sør-Ossetia og Georgia.

Rossijskaja gazeta

Journalistene i Rossijskaja gazeta var de som hyppigst omtalte Russland og russiske soldater som *vi* og *våre*, hele 99 ganger i løpet av intervjuet. RG skiller seg ut i måten de omtalte «oss» på. De snakket om *våre soldater* som ble drept, og *vi* som måtte forsvare oss. Som Falalejev sa i dette eksempelet: «А если *наших* людей убивают в Осетии, значит надо идти в Осетию, идти защищаться» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 11.52). Journalistene i RG forsvarte russisk politikk overfor konflikten i Sør-Ossetia og gjorde den nærmest til sin egen. På spørsmål om hva han mente var hovedgrunnen til at Russland gikk inn i Georgia svarte Falalejev:

Во-первых, нарушение международного соглашения со страной, с которой у нас есть договоры о поддержании мира. Страна нарушила это соглашение, то есть Россия, как гарант этого мира, действительно принуждает Грузию к миру, всё правильно. И, понятно, – защита мирного населения, которое убивали. Ну и то, что погибли наши миротворцы (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 09.51).

Falalejev og Borisov mente dessuten Russland gjorde rett i å krysse den administrative grensen mellom Sør-Ossetia og Georgia og fortsette til Gori fordi Tskhinvali ble beskyttet nettopp fra Gori. Som Borisov sa: «Война имеет свои законы. Если началась война, надо отсекай военные порядки. Нужно ликвидировать военные базы, откуда по тебе стреляют» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 19.50). Falalejev sa også at han støttet Russlands inntog i Georgia i 2008: «Конечно, меня порадовало, что наши вошли и защищают мирных жителей» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 00.06).

Komsomolskaja pravda

De tre journalistene i KP brukte også *vi* og *våre* om Russland og russiske soldater, men i noe mindre grad enn journalistene i RG. I løpet av de tre intervjuene brukte de denne uttrykksmåten 70 ganger, som i dette eksempelet fra Stesjin: «Ну страшно было когда *наши* бомбили в городе Гори» (Kots og Stesjin, 2009, 1.37.22). Kots snakket mye om den russiske politikken, og han gjorde den på mange måter mer personlig ved å bruke *våre* og *oss*. Han mener Russland gjorde alt som sto i landets makt for å unngå krig, men når det først ble krig, mener han avgjørelsen var riktig:

Это была война между Россией и Грузией. Постольку, поскольку были затронуты наши интересы, постольку, поскольку в Южной Осетии проживают граждане России. Конечно, был необходим какой-то адекватный ответ, который, в принципе, был продемонстрирован. Ответ на гибель наших граждан и гибель российских миротворцев. Даже, в первую очередь, российских миротворцев, потому что это – нарушение вообще всех мандатов ООН (Kots og Stesjin, 2009, 37.38).

Både Kots og Rjabtsev avviste at Russland hadde planlagt krigen og begrunnet dette med at de russiske styrkene manglet kommunikasjonsutstyr og var generelt dårlig forberedt. Kots mener kravet om militærreformer og bedre utrustning var et av de viktigste resultatene:

Для России самое важное, что эта война показала не самое лучшее состояние наших вооружённых сил. Не самое лучшее и по оснащённости, и по экипировке, и по техническим средствам связи. И тут есть ещё на чем работать. Это – основные выводы вот этой войны в военном плане (Kots og Stesjin, 2009, 58.44).

Kots brukte i dette eksempelet uttrykket *våre væpnede styrker*, men han sa også *for Russland* innledningsvis, hvor han kunne sagt *for oss*. Både Kots og Stesjin mener de russiske styrkene burde gått hele veien til Tbilisi og kastet Saakasjvili. Som Stesjin sa: «Я думаю, что нужно было дойти до Тбилиси всё-таки. Но Россия бы получила при этом, я думаю, серьёзные геополитические проблемы. И это слишком. Поэтому такой вопрос рассматривался, но решили этого не делать» (Kots og Stesjin, 2009, 1.52.48). Han mener dessuten det var riktig å anerkjenne Abkhasia og Sør-Ossetias uavhengighet: «Иначе бы мы, действительно, может быть увидели бы то же самое, значит, геноцид на Кавказе» (Kots og Stesjin, 2009, 1.55.48).

Novaja gazeta

Journalistene i Novaja var de som i minst grad omtalte Russland og russiske soldater som *vi* og *våre*. Dette forekom likevel 20 ganger i de to intervjuene, og da ofte med en ironisk distanse eller i gjengivelse av det andre har sagt. Som i dette tilfellet hvor Bobrova beskrev hvordan informasjonen om at 2000 ossetere var drept kan ha påvirket krigen:

Ну, это, может быть, как моральное оправдание, – своему народу показать, что *мы* не просто так, Россия я имею ввиду, что *мы* не просто так воюем, а там *наших* братьев убивают. И всей Европе показать, что у *нас* есть моральное право туда вторгнуться (Bobrova, 2009, 23.29).

Også Babtsjenko brukte *vi* med en slags ironisk distanse, som i dette tilfellet: «Это делалось также и в пику, в пику Евросоюзу тоже. Вы признали Косово, *мы* признаем Южную Осетию» (Babtsjenko, 2009, 26.10). Journalistene i Novaja tar på mange måter avstand til myndighetenes politikk og syn på konflikten med Georgia. Babtsjenko sa Russland bare ventet på en mulighet til å gå inn i Georgia, og han distanserte seg enda mer ved å bruke *Moskva* i stedet for *vi*: «*Москва* только сидела и ждала повода чтобы ввести войска в Абхазию и в Южную Осетию. И Грузия такой повод, замечательный повод, дала» (Babtsjenko, 2009, 24.29). Bobrova distanserte seg fra myndighetenes politikk ved å bruke *Российская Федерация* i stedet for det mer muntlige *Россия* ved flere anledninger.

Babtsjenko fortalte hvordan krigen var på nippet til å blusse opp igjen før ettårsmarkeringen:

Она чуть ли не началась вот в этом августе, в 2009-ом году, когда вот чуть-чуть, буквально на волосок, *мы* были от новой войны. Когда начались *наши* учения, когда начались учения в Грузии, когда всё это опять начинало закипать, чуть-чуть остановились (Babtsjenko, 2009, 27.45).

Her kan *vi* tolkes som *Russland*, men det kan også tolkes som *begge sider* i konflikten, noe som gir et mer distansert syn. *Vår øvelse* må imidlertid forstås som *russisk militærøvelse*, noe som er mer i tråd med hvordan de andre redaksjonene benytter personlige former for omtale.

Babtsjenko mener Russland gjorde rett i å gå inn i Sør-Ossetia, og understreket dette med formen *du*: «Когда начинают стрелять в твоих миротворцев, *ты* не можешь оставаться в стороне. Войска надо было вводить, безусловно» (Babtsjenko, 2009, 21.10). Han mener imidlertid Russland gjorde en stor feil ved ikke å stanse ved den administrative grenselinjen:

Надо было ввести войска, дойти до этих границ, и ровно на них остановиться. Когда начали бомбить Гори, когда вообще начали бомбить Грузию, когда ввели войска в Гори, на территорию Грузии, это однозначно оккупация, и то же вторжение – оккупация на территорию суверенного государства (Babtsjenko, 2009, 21.38).

Sammenlikning

Det er lite som skiller omtalen av Russland og russere i 2009 fra omtalen ett år tidligere.

Journalistene i RG er de som muntlig omtaler Russland og russiske soldater som *vi* og *våre* i størst grad. Falalejev og Borisov stiller seg dessuten bak Russlands inntog i Georgia, og gjør nærmest den russiske offisielle politikken til sin egen. Journalistene i KP er også lojale mot den offisielle politikken, og mener sågar at russiske styrker burde rykket fram helt til Tbilisi og kastet Saakasjvili. Også Babtsjenko i Novaja mener Russland gjorde rett i å gå inn i Sør-Ossetia, men kritiserer Russland for ikke å stanse ved den administrative grenselinjen.

5.3 De andre «vi» – omtale av Sør-Ossetia og ossetere

Sør-ossetere og frivillige krigere fra andre deler av Kaukasus kjempet på samme side som de russiske styrkene, men de omtales likevel på en annen måte. I dette kapittelet vil jeg ta for meg

hvordan journalistene omtaler Sør-Ossetia og sørosseterne generelt, og jeg kommer også inn på journalistenes syn på Russlands passpolitikk.

Rossijskaja gazeta

På spørsmål om hva slags forhold han har til osseterne svarte Falalejev (2009, del 1, 32.39): «Да нет, никакого. Люди, как люди.» Falalejev og Borisov ga uttrykk for få motforestillinger mot Russlands passpolitikk overfor osseterne. De forklarte hvordan de mener dette er praktisert: En person fra Sør-Ossetia oppsøker sin slektning i Nord-Ossetia og blir registrert som om han bor der. Da kan han fritt bytte sitt gamle sovjetiske pass inn i et nytt russisk pass. Journalistene mener det ville vært forskjellsbehandling å nekte osseterne pass.

Komsomolskaja pravda

Rjabtsev fortalte at han har et helt normalt forhold til osseterne og at hans syn ikke har endret seg etter krigen. Kots påpekte at osseterne tross alt er russiske statsborgere, men han kommenterte at det finnes forskjellige slags ossetere. Spesielt overfor ledelsen i Sør-Ossetia er Kots ikke udelt positiv, og han mener de utnyttet russiske soldater for å oppnå selvstyre:

Но есть некое ощущение того, что высшие эшелоны власти Южной Осетии через кровь российских солдат сделали то, что им было надо. Потому, что отрицать то, что осетины тоже провоцировали грузин, нельзя. Это тоже было. А вот так, к самым обычным осетинам, у меня всегда было тёплое отношение, и оно такое же и осталось (Kots og Stesjin, 2009, 45.23).

Verken Rjabtsev eller Stesjin hadde noen betenkeligheter med den russiske passpolitikken overfor sørossetere og abkhasere. Kots er imidlertid kritisk fordi han mener andre nasjonaliteter fra SUS-land blir diskriminert når de ikke får samme mulighet til å skaffe seg russiske statsborgerskap, og han beskrev passpolitikken som en tikkende bombe:

Конечно, был такой элемент заложенной бомбы замедленного действия. Рано или поздно должно было сработать, ну и в итоге, опять же, эти паспорта были ещё одним аргументом для того, чтобы Россия ответила на агрессию Грузии. Но даже если бы там не было российских паспортов, там были российские миротворцы, то есть Россия бы всё равно ответила (Kots og Stesjin, 2009, 46.50).

Rjabtsev trakk fram osseternes og abkhasernes uavhengighet som ett av de viktigste resultatene av krigen. Samtidig påpekte han at Sør-Ossetia har gått bort fra ønsket om å bli forent med Russland fordi det gir høyere status å være selvstendig:

Ну лучше быть наверно формально независимым. Это статус другой для руководителя. То есть, он сейчас президент в независимом государстве, а так бы он был на уровне губернатора. И было бы неправильно России включать их в свой состав, потому что... и так говорят, что вот Россия вторглась и кусок себе отхватила. Да, это было бы неправильно (Rjabtsev, 2009, 37.14).

Novaja gazeta

Journalistene i Novaja gazeta har nok den mest kritiske holdningen til osseterne. Arkadij Babtsjenko fortalte at hans inntrykk av osseterne er blitt dårligere etter krigen:

Потому что начался беспредел... Они [осетины] сожгли все сёла, они разграбили всё абсолютно. Всё, что не могли разграбить, сожгли. Туда хлынул просто какой-то огромный поток мародёров, там была вакханалия мародёрства. Вот это, конечно, плюсов не прибавляет (Babtsjenko, 2009, 18.05).

Både Babtsjenko og Bobrova er svært kritiske til Russlands passpolitikk i Sør-Ossetia, som Babtsjenko sa: «Это нарушение закона, нарушение конституции. Это безусловно было сделано в пику Грузии. Одно из форм провокации (Babtsjenko, 2009, 20.06).

Året etter krigen var Olga Bobrova i Sør-Ossetia. Hun fortalte hvordan osseterne der snakket med glede om at de har oppnådd det de lenge har ønsket, nemlig *de facto* uavhengighet. Derfor mener hun det er problematisk at de samtidig omtalte krigen som en tragedie for det ossetiske folk (Bobrova, 2009, del 2, 26.25). Bobrova fortalte at gjenoppbyggingen av Tskhinvali knapt var begynt i august 2009, noe hun forklarte med korrupsjon:

Южная Осетия – это дико коррумпированный край без государственности, институтов. Государства там нет. Любые деньги, которые туда поступают, рассасываются по карманам. Надо понимать, я думаю, что в значительной мере это произошло с теми российскими деньгами, которые должны туда поступить на строительство, но никто не торопится отстраивать. И не только потому, что разрушенные кварталы – это слишком такая красивая картинка минувшей войны. Нет, просто это хорошие деньги, с которыми можно уехать жить там в Россию или в Европу (Bobrova, 2009, del 2, 35.40).

Babtsjenko mener Georgia har mistet Sør-Ossetia for alltid, men han tror heller aldri Sør-Ossetia vil bli en del av Russland, fordi Kokojty ikke lenger ønsker det:

Сами осетины хотят в Россию, но Эдуарду Кокойты это совершенно не надо. Он хочет быть князем в своём маленьком княжестве. Если Южная Осетия войдёт сейчас в Россию, Россия тогда никогда не сможет наладить отношение с Евросоюзом (Babtsjenko, 2009, 28.33).

Sammenlikning

Det var kun Babtsjenko som sa han har fått et mer negativt inntrykk av osseterne etter krigen på grunn av deres omfattende plyndring av georgisk eiendom.

Journalistene i RG omtaler Russlands passpolitikk som noe helt naturlig og fullstendig uunngåelig. Den samme holdningen ser vi hos Stesjin og Rjabtsev i Komsomolskaja pravda, mens Kots i KP ser det problematiske med det, og beskrev det som en tikkende bombe. Journalistene i Novaja gazeta går enda lenger i sin kritikk, og kalte det en provokasjon.

Rjabtsev og Babtsjenko ga omtrent samme forklaringer på hvorfor de tror Sør-Ossetia aldri vil bli en del av Russland: Kokojty foretrekker å være president i en selvstendig stat og Russland blir utstøtt av verdenssamfunnet om de tar Sør-Ossetia til seg.

5.4 «De andre» – omtale av Georgia og georgiere

Jeg vil her se på hvordan journalistene omtaler Russlands motstander ett år etter krigen. I intervjuene med journalistene spurte jeg samtlige om hvilket forhold de selv har til georgiere, og

om de regner dem som et «brødrefolk», «братский народ», noe alle svarte bekreftende på, med unntak av Kots.

Rossijskaja gazeta

I artiklene fra august 2009 omtaler RG nye georgiske provokasjoner⁴¹, og den georgiske siden ble fortsatt beskrevet som den eneste provokatøren og aggressoren under krigen året før.

Fiendebildene av den georgiske siden er imidlertid tonet noe ned. Journalistene i Rossijskaja gazeta ga uttrykk for det mest negative synet på georgiere. Mikhail Falalejev sa at selv om det var de georgiske myndighetene som ga ordre om å skyte mot Tskhinvali, så var det den vanlige georgiske soldaten som trykket på avtrekkeren:

Ну к грузинам после этого, что произошло, конечно, меняется отношение... когда я посмотрелся на эти зверства, то я... Ну если быть толерантным и политкорректно высказаться, то сам народ не виноват. Это виновато руководство, которое захотело эту войну. Но заражали пушки простые грузины, а не Саакашвили. И грузинский солдат простой, и офицер, который сидел в танке и стрелял в мирный дом – это же грузин, а не Саакашвили... Это простой грузин. Вот как к ним относиться после этого? (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 32.52).

Videre fortalte Falalejev at han endret syn på georgiere allerede i 2003 da han kom over en georgisk lærebok som beskrev Russland som okkupant. Det sto at Tsar-Russland hadde erobret Georgia, samtidig som den samme boken fortalte at det var den georgiske tsaren som henvendte seg til den russiske tsaren for beskyttelse mot Tyrkia og Persia.

Они пишут, что Россия всегда была захватчиком, оккупантом. И вот когда я это прочитал, мне так стало обидно. Я понял, что в Грузии растёт поколение, которое будет ненавидеть Россию просто по учебникам. Они всегда будут считать нас врагами. А потом я получаю подтверждение этого: вот смотри, что они делают. То есть учебник свой уже возымел своё действие. То есть уже воспитывается поколение, которое настроено на геноцид, на убийство, на уничтожения, в убийц мирного спящего города (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 37.00).

Dette går direkte på det Stuart Kaufman (2001, s. 24–25) drøfter i sin bok *Modern hatreds* om hvordan deltakere i en etnisk konflikt benytter historiske myter i sin propaganda for å legitimere nasjonalisme. Georgiske nasjonalister har brukt denne historien for alt den er verdt. Motsatt vil det bli stående i russiske historiebøker hvordan Georgia gikk til angrep på den «sivile sovende byen» som Falalejev sa det i dette utdraget, en formulering som brukes av journalister og andre i legitimeringen av krigen (Fedorov, 14.08.2008; Baranets, 06.08.2009). Begrepet er imidlertid omstridt fordi byen på dette tidspunktet etter flere dager med stadig hyppigere skyting, var i krigsberedskap, og mesteparten av sivilbefolkningen var evakuert (Illarionov, 2009, s. 73), noe de endelige tapstallene også vitner om. Dette viser hvordan den som har definisjonsmakten, skriver sin versjon av historien.

⁴¹ Som nevnt fant ikke EUs observatører tegn til nye skyteepisoder til tross for gjensidige beskyldninger fra den georgiske og sørøstetisk/russiske siden. Se kapittel 4.1.

Falalejev og Borisov kritiserte den georgiske nasjonalismen og slagordet «Georgia for georgiere» for å være årsak til konflikten: «Это на Кавказе, где на маленькой территории 200 народов живут. Как можно говорить, что Грузия – для грузин. Давайте мы объявим, что Россия для русских» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 06.43).

Komsomolskaja pravda

I artiklene fra 2009 holder også KP fast på sin versjon av krigen, hvor den georgiske siden var eneste aggressor. De bruker dessuten generaliseringen *georgiere* i enda større grad om den georgiske siden enn i 2008. Fiendebildene av georgierne er likevel noe mindre framtreddende. Journalistene i KP ga uttrykk for et forholdsvis positivt syn på georgiere generelt, og ingen av dem hadde endret syn etter krigen. Rjabtsev sa at han har et helt normalt forhold til georgiere, som han regner som et brødrefolk, og fortalte: «У меня нет к ним никакой ненависти. Нету абсолютно. Грузины – хорошие люди, но не те грузины, которые стреляли в то время, в начале августа 2008-ого года» (Rjabtsev, 2009, 26.16). Kots beskrev også sitt forhold til georgiere som helt normalt, men sa at han ikke ser på georgiere som et brødrefolk, det mener han snarere serberne er, men han omtalte likevel Georgia som *pravoslavnaja*. Kots ble såret av en georgisk soldat under kampene i Tskhinvali, men bærer likevel ikke nag til georgierne:

На меня выскочил грузинский военнослужащий. Я успел крикнуть: «Мы журналисты, не стреляйте, мы журналисты». Но он не обратил на это внимание и выстрелил... Ну так, положи руку на сердце, я прекрасно понимаю этого грузинского солдата, потому что бежит в кустах густых, да, в густые кусты бегут люди: кто с оружием, ну солдаты, кто без оружия. Но понятно, что этому грузинскому солдату тоже хочется жить, поэтому он первый открывает огонь на поражение. Я думаю – это был чистый рефлекс. Я не думаю, что он специально прямо стрелял в журналиста. Не думаю так. Просто он тоже хотел жить и стрелял в толпу людей, среди которых были и солдаты... (Kots og Stesjin, 2009, 19.50).

Kots besøkte Georgia for første gang et halvt år etter krigen og fortalte at han ikke merket negative holdninger fra georgiernes side. Den eneste Kots traff som mislikte russere, var en soldat i begynnelsen av 20-årene som ble såret i de samme kampene som ham selv: «Он считает меня в чём-то виноватым. Это его право, его точка зрения. Но больше вот такого неадекватного к себе я не встречал» (Kots og Stesjin, 2009, 41.53). Kots tror likevel ikke georgiere flest bærer nag til Russland.

Stesjin befant seg i Georgia da selve krigen startet, og han fortalte at han hadde medfølelse med dem. Han ble dessuten overrasket over hvor lett det var å komme i kontakt med georgiske offisielle kilder, men også med befolkningen generelt:

Примерно 20 процентов людей, с которыми я общался, Россию от «не любили» – до «ненавидели». А 80 процентов – абсолютно нормальные люди. Хорошие, добрые. Они как-то понимали, что мне тут очень тяжело, да. Вот... и они разочаровались в Грузии (Kots og Stesjin, 2009, 1.35.34).

Samtidig fortalte han at han ble overrasket over hvor planlagt det georgiske angrepet på Sør-Ossetia virket. Bare timer før angrepet startet var han på georgisk side av konfliktsonen og så hvordan georgiske administrative bygninger sto klar til bruk etter Georgia hadde tatt kontroll over Sør-Ossetia: «Меня поразило грузинское лукавство. Все только ждали вторжение в Южной Осетии» (Kots og Stesjin, 2009, 1.25.23). Etter krigen startet ble han møtt med en helt annen holdning enn før: «В Гори я увидел, что там ко мне стало меняться отношение людей. В Гори меня не захотели селить в гостинице, сказали, что мест нет» (Kots og Stesjin, 2009, 1.28.28). Stesjin fortalte videre at han ved et par anledninger til og med fryktet for egen sikkerhet i Gori fordi han var russer:

Страшно было, когда вот я остался по сути один, значит, журналист вражеской стороны. А на улицах в Гори только деморализованные вот этой грузинской армии, то есть там вероятность, что меня просто примут за шпиона и расстреляют у первой стены – почти 99 процентов. Но у меня же был конфликт. Меня же возле госпиталя хотели расстрелять, когда я спросил в списках, на грузинском языке, «кто это – погибшие или раненные» (Kots og Stesjin, 2009, 1.37.38).

Novaja gazeta

Artiklene fra 2009 viser at også Novaja holder fast på sin versjon av krigen, at den startet etter provokasjoner fra både georgisk, sør-ossetisk og russisk side. Journalistene i Novaja gazeta ga uttrykk for det mest positive synet på georgiere. Olga Bobrova svarte at hun uten tvil anså georgierne som et brødrefolk og sa videre:

Я люблю Грузию, я грузин люблю. Я не знаю, что было бы с русской культурой без Грузии. И не знаю, что было бы с грузинской культурой без России. Мне почему-то кажется, что они из тех народов, которые вокруг нас, несмотря на то, что у нас этнический раствор известно там с какими народами. Но по духу грузины нам самый близкий народ (Bobrova, 2009, del 2, 44.11).

Hun fortalte at hun ikke har endret oppfatning av georgierne etter at krigen startet, og hun tilføyde: «Да, это всё время все пытаются уравнивать, что воюют русские и грузины. Нет, воюют Россия и Грузия» (Bobrova, 2009, del 2, 45.38). Arkadij Babtsjenko sa at han har et helt normalt forhold til georgiere, og uten tvil regner dem som et brødrefolk. Det eneste som har endret seg i hans forhold til georgierne, er synet på deres militære kapasitet:

Я думал, честно говоря, что они будут лучше воевать. Я думал, что они были гораздо более серьёзные бойцы. Я думал, что всё было жёстче. Я не думал, что грузинская армия будет отступать так поспешно, честно скажу (Babtsjenko, 2009, 44.11).

Han mener hovedgrunnen til at Georgia gikk inn i Sør-Ossetia, var for å ta kontrollen over Sør-Ossetia som *de jure* har vært Georgias territorium, og innføre konstitusjonell orden. Samtidig påpekte han at resultatet ble det motsatte, at Sør-Ossetia er tapt for alltid, og at forholdet mellom Georgia og Russland er ødelagt for en lang periode. Videre fortalte han at han før krigen hadde et håp om at forholdet mellom Georgia og Sør-Ossetia kunne normaliseres, men at han ikke lenger tror det er mulig.

Babtsjenko påpekte hvordan Georgia vant Vestens sympati: «Сейчас Грузия выиграла информационную войну, и поэтому симпатии Запада. Они несут абсолютно точно такую же ответственность, как и Осетия, и Россия, но в глазах Запада они сейчас считаются жертвами» (Babtsjenko, 2009, 33.22).

Sammenlikning

Alle de tre avisene holder fast på sin omtale av den georgiske siden ett år etter krigen. Fiendebildene er tonet noe ned, men synet på konflikten er det samme. Journalistene i RG var de som omtalte Georgia og georgiere mest negativt, og Falalejev hadde også før krigen en ganske negativ oppfatning av georgiere. Journalistene i KP tegnet et mer positivt bilde av georgiere. Aleksandr Kots i KP skiller seg likevel ut som den eneste av journalistene som ikke ser på georgierne som et brødrefolk. Han ga ingen forklaring på dette. Novajas journalister var klart de som omtalte Georgia og georgiere på den mest positive måten.

5.5 Omtale av Saakasjvili

Her vil jeg se på omtalen av Georgias president Mikhail Saakasjvili. Som vi så i artiklene fra 2008 fant det sted en demonisering av Saakasjvili, og jeg ønsker å se i hvilken grad denne personifiseringen av konflikten var gjeldende også ett år etter krigen.

Rossijskaja gazeta

I artiklene fra 2009 er de krasse karakteristikkenes av Saakasjvili tonet noe ned, men han omtales fremdeles som provokatør, aggressor og krigsforbryter, blant annet i artikkelen «Саакашвили зовут в суд» (Kozlova, 06.08.2009). Journalistene i RG var de som ga sterkest uttrykk for negative holdninger til Saakasjvili. I løpet av intervjuet nevnte de ham med navn hele 18 ganger. På spørsmål om hva de synes om Saakasjvili kom det kontant fra Falalejev og Borisov:

ТБ: Больной...

МФ: Больной человек. Хотя я не буду судить о том, как живут там грузины. Может им при нём стало очень хорошо. Он, там говорят, порядок навёл, коррупцию победил. Стали ли грузины, жить богаче, лучше – я не могу судить. Да мне это в принципе всё равно (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 42.00).

Falalejev og Borisov ga her en patologiserende beskrivelse av Saakasjvili. Falalejev la likevel inn et forbehold om at det er mulig georgierne har fått det bedre under Saakasjvili. Videre fortalte de at deres mening om Saakasjvili har endret seg etter krigen startet:

МФ: Оно стало хуже потому, что я увидел, что какой он дал приказ. Когда президент отдаёт приказ уничтожить *мирный спящий город*, начать бомбардировку – как к нему относиться?

ТБ: Саакашвили надо судить. Засадить его под трибунал.

МФ: Это преступник, да.

ТБ: Этот преступник отдал приказ стрелять по мирному спящему городу.

МФ: Милошевича судят, почему не судят Саакашвили? (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 42.39).

Her ga de i stedet en kriminologisk forklaring, og omtalte Saakasjvili som en forbryter. De to forklaringene strider på en måte litt imot hverandre. En psykisk syk person kan ikke dømmes for forbrytelser på samme måte som en frisk person.

Journalistene var samstemte om hvem som har hovedansvaret for krigen. Som Borisov sa: «У войны свои законы. Но есть очень простая формула: кто первый начал, тот и агрессор. Вот первый начал Саакашвили. Всё» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 04.24). Falalejev mener verdenssamfunnet nå har fått opp øynene for hvem som startet krigen. Han er heller ingen optimist med tanke på framtida i Sør-Ossetia og Georgia: «Я думаю, что пока у власти стоит сумасшедший Саакашвили, там возможно всё. Он опять же может начать стрелять» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 20.58).

Komsomolskaja pravda

Også i KP er karakteristikken av Saakasjvili tonet ned i artiklene fra 2009, men han nevnes like hyppig, 2,87 ganger i snitt pr. artikkel. Journalistene i KP ga uttrykk for et negativt, men noe ambivalent, syn på Saakasjvili. Under intervjuene nevnte journalistene ham med navn 26 ganger. På det direkte spørsmålet om hva han mener om Saakasjvili, svarte Rjabtsev:

Я считаю, что они действовали неадекватно. Да, конечно были созданы все условия для того, чтобы он развязал войну. Но тут ключевое не условие, да. А здесь ключевое – кто начал. А начал Саакашвили. У него не выдержали нервы (Rjabtsev, 2009, 27.11).

På samme spørsmål svarte Kots og Stesjin:

АК: Считаю, что это совершенно неадекватное правительство, Саакашвили совершенно неадекватный человек.

ДС: Но не во всех вопросах неадекватный.

АК: Да, есть и там какие-то положительные реформы. Но при этом все мы понимаем, на какие деньги это было сделано, всё на огромные транши из-за океана – из США. Он марионеточный человек в принципе (Kots og Stesjin, 2009, 46.03).

Mens Rjabtsev her kritiserer Saakasjvilis handlinger, går Kots på ham som person. Stesjin derimot nyanserer bildet, og skiller faktisk mellom ulike sider ved Saakasjvili. Da Stesjin dro til Georgia 6. august 2008, uten å vite at det skulle utløses en krig dagen etter, var ett av oppdragene hans nettopp å finne ut hvorfor georgierne var så glade i Saakasjvili, og han fant ut hvorfor: «Из-за того, что он навёл управленческий порядок, вот искоренение коррупцию, извёл мелкий криминал» (Kots og Stesjin, 2009, 1.23.18). Som Stesjin sa:

Мне показалось, что Саакашвили очень грамотно реализовал весь западный управленческий опыт в плане строительства государства. Действительно всё, что ему советовали западные советники, он смог применить. Западным советникам, которые работали с Саакашвили, нужно было в максимальную опасность превратить Грузию в сильную страну региона. И это им удалось. Да, это действительно страна без приставки «квази», это реально возникшее государство на Кавказе. Саакашвили сделал то, что получилось (Kots og Stesjin, 2009, 1.49.52).

Både Rjabtsev og Stesjin sa de har endret syn på Saakasjvili etter krigen startet, og som Stesjin sa: «Да, я посмотрел на то, что он натворил в Южной Осетии. Бог накажет этого человека» (Kots og Stesjin, 2009, 1.51.29). Kots er ingen optimist med tanke på framtida for Sør-Ossetia: «Если у власти будет оставаться Саакашвили, то война не исключена» (Kots og Stesjin, 2009, 59.30).

Jeg ba Kots og Stesjin kommentere artikkelen «Саакашвили вымещает свои сексуальные комплексы» som sto på trykk 11. august 2008. Ingen av dem hadde hatt noe med publiseringen av den å gjøre, men husket å ha sett den. Kots uttalte følgende:

Это вот как раз элемент пропаганды. Это элемент с чего мы начали разговор, считаю ли я свою газету «жёлтую». Вот это элемент такой «желтинки», чтобы заинтересовать читателя, чем-то отличаться от других газет. Просто ещё больше человек прочитает мой материал благодаря вот этой вот ерунде (Kots og Stesjin, 2009, 1.14.28).

Jeg spurte også hvorfor ikke navnet på journalisten som har skrevet den ble oppgitt. De svarte da først noe unnnvikende, at det hendte slike ekspertkommentarer ble trykket uten byline, men avvæpnet spørsmålet til en viss grad ved å avslutte med å le og si:

AK: Ну может быть стыдно было фамилию поставить...
ДС: Зато мы даём весь спектр мнений ... от идиотских, да.

Dette viser i hvilken grad det hersker ulike meninger i et avishus, og at det innad i én bedrift forekommer ulike kulturer for journalistisk etikk og kvalitet, ulike diskurser om man vil.

Novaja gazeta

I artiklene fra Novaja i 2009 nevnes Saakasjvili kun to ganger. Journalistene i Novaja gazeta snakket også mindre om Saakasjvili enn de andre, og nevnte ham bare til sammen tre ganger, og da ble de spurt direkte. På spørsmål om hva hun synes om Saakasjvilis regime, svarte Bobrova: «Смешной политолог. Саакашвили – странный человек. В непростой ситуации оказался. Нет у меня какого-то такого сильного мнения об их правительстве» (Bobrova, 2009, del 2, 45.46). Babtsjenko liker det Saakasjvili har gjort for Georgia, men sa det var galt å trappe opp beskytningen av Tskhinvali:

Мне нравится то, что делает Саакашвили. Мне кажется это вполне себе европейский президент, вполне себе европейский политик. Мне кажется, он делает правильные шаги, делал все, за исключением, конечно же, начала вот этой войны. Это безусловно ошибка... преступление. Не ошибка, а преступление. Потому что я понимаю, да, были перестрелки, я понимаю, что и Осетия и Россия всячески нарушали право территориальной суверенности Грузии, и стреляли, и самолёты наши туда залетали, но всё равно в моём представлении это не повод, чтобы начать обстрел города (Babtsjenko, 2009, 18.55).

Det er interessant at Babtsjenko sa han ser på Saakasjvili som en europeisk politiker. Babtsjenko har ikke endret synet på Saakasjvili etter krigen, men han fordømmer beslutningen om å gå til krig mot Sør-Ossetia og sa det var like galt som det var av Russland å gå til krig mot Tsjetsjenia.

Sammenlikning

Generelt har alle redaksjonene tonet ned karakteristikkene av Saakasjvili, og fiendebildene er ikke like framtreddende i artiklene fra 2009 som i 2008. Samtlige av journalistene omtaler starten på krigen som en forbrytelse, men Kots i KP og journalistene i RG personifiserer konflikten i stor grad og omtaler også Saakasjvili som en forbryter. Kun journalistene i RG beskriver Saakasjvili som en syk mann, men som vi har sett, gjorde også KP det i sin dekning mens krigen pågikk. Stesjin i KP er den som i størst grad trakk fram Saakasjvilis vellykkede reformer innenriks, noe han også omtalte i artiklene fra Georgia i 2008. Journalistene i Novaja har ikke samme tilbøyelighet til forenkling og personifisering av konflikten og er de som snakker minst om Saakasjvili. Mens de andre journalistene i stor grad skylder på Georgias president personlig, oppgir journalistene i Novaja andre årsaker til at det ble krig.

5.6 De andre «andre» – referanser til Vesten

Russland har gjennom historien sammenliknet seg med og definert seg selv som motsats til Vesten. Under Den kalde krigen var Vesten den store fienden. Dette synet henger til en viss grad igjen også i dag. Her vil jeg vise hvordan journalistene omtaler Vesten generelt, Nato, Europa og USA. Jeg kommer også inn på i hvilken grad Vestens anerkjennelse av Kosovo hadde betydning for Russlands anerkjennelse av Sør-Ossetia og Abkhasia.

Rossijskaja gazeta

Timofej Borisov mener USAs samtykke var avgjørende for at Georgia gikk inn i Sør-Ossetia:

Я думаю, что это всё была воля Кондолизы Райс и консерваторов. Воля США. А если бы они не разрешили, не сказали бы ему фас, никуда бы он не полез. Он [Саакашвили] полностью кормится на их деньги, и он их абсолютный сатрап и вассал. Если бы не было разрешения США, никуда бы он не дёрнул (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 07.27).

Han tviler på at Georgias ønske om Nato-medlemskap hadde noe å si for Russlands inntog i Georgia: «Да если бы она даже была членом Нато, мы всё равно бы, я думаю, ответили. Ну наших людей убивают...» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 11.52). Falalejev anklager det internasjonale samfunnet for dobbeltmoral: «У международных обществ политика двойных стандартов. То что делает Россия – всегда плохо. А что делает Америка в Ираке? Там с кем воюют и зачем?» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 20.03).

Falalejev og Borisov mener Sør-Ossetia bare til en viss grad kan sammenliknes med Kosovo, men at Vesten har åpnet Pandoras eske ved å anerkjenne én utbryterrepublikk. Falalejev sa det er prinsipielle grunner til at de ikke vil anerkjenne Kosovo: «Косово мы не хотим признавать по принципиальным причинам, потому что мы считаем, что это насильственно отторгнутая территория от сербов» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 13.54). Hvordan dette

prinsippet lar seg forene med å anerkjenne Sør-Ossetia og Abkhasia mot Georgias vilje, svarte han imidlertid ikke på. Denne noe selvmotsigende «prinsipielle grunnen», er i tråd med det Putin (2008) uttrykket i samme forbindelse. Den doble standarden Putin beskyldte Vesten for, rammer nå i høyeste grad Russland selv. Borisov kom med et interessant hypotetisk spørsmål: «Ты подумывай на такой вопрос: если бы не было одностороннего признания Косово год назад, вот признали бы мы Абхазию? Я думаю, что нет» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 15.04). Falalejev var imidlertid ikke enig, og mente Russland uansett ville anerkjent Abkhasia og Sør-Ossetia, og sa det ikke ville vært en mulighet å vende tilbake til status quo.

Falalejev har lest utdrag fra IFFMCGs rapport om krigen og sa han langt på vei var fornøyd med konklusjonen: «Они признали, что Грузия – агрессор. И это самое главное» (Falalejev og Borisov, 2009, del 3, 19.30).

Komsomolskaja pravda

Både under og etter krigen florerte det med rykter og konspirasjonsteorier i Russland, hvorav de fleste gikk ut på at Vesten sto bak hele krigen på en eller annen måte. Ifølge disse teoriene er Saakasjvili i stor grad redusert til en marionett for Vestens ledere som bare er ute etter å skade Russland. Flere av disse teoriene ble gjengitt i KP. Kots mener Vesten lot Georgia gå inn i Sør-Ossetia fordi de var interessert i å se hvordan det sto til med det russiske militæret:

Я думаю, что за этой войной очень пристально наблюдали наши, не знаю сейчас называют друзья, наши партнёры по НАТО, и я думаю, что эта война – она в принципе преследовала одну из целей, чтобы проверить оборонную способность России. И я думаю, что довольно много и полезной для себя информации Соединённые Штаты Америки получили о состоянии наших войск в этой войне (Kots og Stesjin, 2009, 48.27).

Ett av ryktene som florerte under og etter krigen, var at det deltok en rekke svarte soldater på georgisk side, angivelig fra USA. Dette omtalte blant annet Rjabtsev i en av sine artikler, og skrev til og med at han hadde sett liket av en av dem selv (Rjabtsev, 14.08.2008). Da han ble spurt ut, gikk han i stor grad tilbake på dette og bekreftet langt på vei at det bare var et rykte:

Он может быть был обгоревший. Просто может быть был обгоревший так, но выглядел он как негр. Я не делал анализ его ДНК, я не знаю – это негр или нет. Мне показалось, что это негр. Он был очень похож, он был очень похож на негра. Шёл слух, да (Rjabtsev, 2009, 44.29).

På spørsmål om hva han mener var hovedgrunnen til at Georgia gikk inn i Sør-Ossetia, kom også Kots med konspirasjonsteorier, noe han også vedkjente selv. Han er overbevist om at den væpnede konflikten startet etter tillatelse fra USA. Videre mener han den var et ledd i John McCain sin valgkamp, for da McCain uttalte «i dag er vi alle georgiere», styrket han sin posisjon på meningsmålingene. Kots begrunnet dette synet med at Georgia ut fra militærtekniske hensyn burde ventet til vinteren, når store snømengder kunne hindret russiske

soldater i å ta seg gjennom Roki-tunnelen, men de valgte å gå inn i august, angivelig etter påtrykk fra republikanerne (Kots og Stesjin, 2009, 51.26).

Journalistene i KP var ikke enige om i hvilken grad det spilte noen rolle at Georgia ønsket å bli medlem av Nato. Stesjin svarte kontant ja, at det spilte en viktig rolle, mens Rjabtsev og Kots sa at Russland ikke liker det, men at det ikke var årsaken til konflikten. Som Kots sa:

Ну Грузия – свободная страна. Она куда хочет, туда пусть и вступает. Но мы же с Украиной не воюем за то, что она хочет вступить в НАТО. Пожалуйста, ради Бога, нам это не нравится конечно, но мы же не можем диктовать условия суверенному государству (Kots og Stesjin, 2009, 53.08).

Rjabtsev (2009, 32.16) var helt klar på at man kan sammenlikne Sør-Ossetia med Kosovo:

«Конечно можно сравнить. Вне зависимости от того, какая бы была судьба Косова, Россия признала бы, я думаю, Южную Осетию.» Mens Kots mener at det bare til en viss grad går an å sammenlikne Sør-Ossetia med Kosovo:

В какой-то мере, да. Единственное, что в Косово действительно присутствовал геноцид сербов. В Южной Осетии нет. Но при том, что, как бы, Запад сам создал прецедент, признав фактически бандитский край Косово. Да, крупнейший центр наркотрафика, крупнейший центр торговли органами людей... Признать государство, в котором президентом поставили человека, которого надо судить Гаагским трибуналом, который был оправдан Гаагским трибуналом – я не понимаю этого. Соответственно у нас больше было мотивов признать Южную Осетию, нежели у Запада признавать Косово. Хотя я напомним, что Косово Россия так и не признала (Kots og Stesjin, 2009, 53.52).

Her uttalte Kots seg helt i tråd med det russiske offisielle synet, at det i Kosovo var folkemord på serbere. Stesjin trakk også fram at det i Kosovo foregikk etnisk og religiøs rensing, mens det ikke var tilfellet i Sør-Ossetia. Han kom imidlertid til motsatt konklusjon: at det gjør at Sør-Ossetia og Kosovo ikke kan sammenliknes. På spørsmål om det var riktig av Russland å anerkjenne Sør-Ossetia og Abkhasia svarte Kots at han har et litt delt syn:

Знаете, у меня тут двоякое чувство. С одной стороны – не было другого выхода. С другой стороны – Россия при этом получила много проблем, много нареканий со стороны Запада. Я думаю, раз не признали Косово, то признавать Южную Осетию не стоило бы. Ну я так, человек маленький, и если бы я был президентом, я бы не стал признавать. Но это моё личное мнение, не как журналиста газеты, а это моё личное мнение (Kots og Stesjin, 2009, 54.49).

Både Kots og Stesjin har lest rapporten fra IIFFMCG, og sa de er fornøyd med at den slår fast at Saakasjvili startet krigen. De er likevel uenige i at Russlands reaksjon overfor Georgia var uproporsjonal, slik rapporten konkluderer, og mener Russland burde reagert enda kraftigere og gått helt til Tbilisi.

Novaja gazeta

Olga Bobrova er den eneste av de syv journalistene jeg intervjuet, som ikke trakk inn Vesten som noen part i konflikten. Arkadij Babtsjenko mener imidlertid at Europa er en fullverdig part i konflikten:

Здесь обоюдная вина, я считаю, всех сторон. Я вижу четыре стороны вот в этом конфликте: Осетия, Грузия, Россия и Европа. Вот Россия с Европой подталкивали: Россия – Осетию, Европа – Грузию по крайней мере (Babtsjenko, 2009, 13.58).

Babtsjenko modererte imidlertid utsagnet om Europas rolle litt senere i intervjuet, og sa Europa er ansvarlige i mindre grad enn Russland, Sør-Ossetia og Georgia. Videre ser han også USA som en viktig aktør:

И США в том числе, да. Потому что, извините меня, когда 10-ого или 11-ого августа, когда американский флот приехал в Чёрное море... это нельзя назвать независимой стороной конфликта. У Грузии с Америкой был договор о том, что американские инструктора обучают грузинскую армию. Понятно, что каждая страна имеет право на защиту, на вооружение. Но именно в этой конкретной ситуации всё-таки провокативный характер имеется (Babtsjenko, 2009, 14.26).

Både Bobrova og Babtsjenko mener at det at Georgia ønsket å bli medlem i Nato var en viktig grunn til at Russland gikk inn i Georgia. Som Babtsjenko sa:

Да, конечно. Я против расширения НАТО на восток. Ну государства член блока НАТО в Закавказье России противоречит геополитическим интересам России. России это не нужно. Я это полностью понимаю, но опять же экономические, политические, финансовые рычаги давления, но не танки. Эти вопросы надо решать по-другому. Дипломатией (Babtsjenko, 2009, 24.46).

Babtsjenko hadde selv vært i Kosovo uken før intervjuet, og var helt klar på at Sør-Ossetia kan sammenliknes med Kosovo. Han mener at det at Vesten anerkjente Kosovo var avgjørende for at Russland anerkjente Sør-Ossetia og Abkhasia: «Это делалось тоже и в пику, в пику Евросоюза тоже. Вы признали Косово, мы признаем Южную Осетию» (Babtsjenko, 2009, 26.10). Videre mener han det ikke var riktig av Russland å anerkjenne Sør-Ossetia og Abkhasia: «Конечно неправильно. И я считаю, что и Европа неправильно признала независимость Косово. Я считаю оба этих факта ошибочными» (Babtsjenko, 2009, 26.25). Bobrova var noe mer forbeholden, og sa at Sør-Ossetia kan sammenliknes med Kosovo på enkelte områder, men ikke på andre. Hun mener konflikten i Kosovo var av en mer etnisk karakter, mens det var politiske ambisjoner som utløste krigen i Sør-Ossetia.

Både Babtsjenko og Bobrova har lest rapporten fra IFFMCG og er stort sett enige i konklusjonene der. Som Babtsjenko sa:

Доклад действительно объективный, но как-то всё-таки они себя сдерживают, и мне кажется, что уже окончательно отношение с Россией они портить не хотят и какие-то рамки там всё-таки чувствуются. Но при этом доклад, да, абсолютно объективный, и я с ним полностью согласен (Babtsjenko, 2009, 46.46).

Sammenlikning

Alle journalistene, med unntak av Bobrova i Novaja, ser Vesten og USA som en aktør i konflikten, med mer eller mindre framtreddende rolle. Dette avspeiles også i avisenes referanser til Vesten i artiklene både fra 2008 og 2009.

Her ser man tydelig de tabloide elementene hos KP. De legger størst vekt på konspirasjonsteoriene rundt Vestens rolle i krigen og på spekulative rykter. Dette er garantert vinklinger som selger i Russland. Journalistene i Novaja er de som tar mest avstand fra konspirasjonsteorier om Vestens rolle.

Innad i de tre redaksjonene er det uenighet om i hvilken grad Sør-Ossetia kan sammenliknes med Kosovo. I KP er journalistene dessuten uenige om hvorvidt Georgias ønske om Nato-medlemskap var avgjørende for Russlands inntog i Georgia.

5.7 Noen sentrale begreper

Hvilke begreper man benytter for ulike fenomener sier mye om hvilken diskurs en tilhører. I dette kapittelet vil jeg ta for meg bruken av noen utvalgte begreper. Først ser jeg på ulike definisjoner og samlebegreper for krigen, før jeg tar for meg begrepet *folkemord*, og til slutt *Tskhinvali* eller *Tskhinval*.

5.7.1 «Вторжение в Грузию» eller «принуждение Грузии к миру»

Jeg tok ett begrep fra hver ytterkant, nemlig «вторжение в Грузию» og «операция по принуждению Грузии к миру», og ba journalistene definere hvilket begrep de mente best beskrev det som skjedde i Georgia i august 2008.

Rossijskaja gazeta

Mikhail Falalejev var ikke i tvil om hvilket begrep han mener beskriver situasjonen best: «Конечно вторая. Я говорю это не потому, что я там работаю в официальной газете. Это истина. Считаю, что именно так было» (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 24.17). Underveis i intervjuet sa Falalejev plutselig at man ikke kan bruke begrepet *krig* om denne konflikten:

МФ: Мы не говорим, что это война, это операция по принуждению к миру. Войной это никто не хочет называть. Все старались, чтобы не вылилась в полномасштабную войну.

ТБ: Полноценной войной это не было. Полноценная война – это надо было бы тогда дойти до Тбилиси и свергать Саакашвили (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 16.39).

Her var imidlertid ikke Falalejev og Borisov helt enige med seg selv. Totalt omtalte de selv konflikten som en krig hele 42 ganger, både før og etter at de hevdet at den ikke kunne kalles en krig. Her sa for eksempel Falalejev i klartekst at dette er *krig*: «Это же война, поэтому он [Ноговицын] же озвучивает то, что ему сообщалось с места боевых действий...» (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 20.05).

Borisov brukte formuleringen at *krigen lever etter sine egne regler* gjentatte ganger under intervjuet, og med det legitimerte han blant annet at Russland ikke stanset ved den administrative grenselinjen: «Война живёт по своим законам, когда она началась. Война –

это не мир, это два разных мира вообще-то» (Falalejev og Borisov, 2009, del 2, 04.24). Litt senere sa Borisov at nettopp *krigen* i Sør-Ossetia var rettferdig: «Как раз вот эта война в Южной Осетии была, пожалуй, первой войной, в которой Россия была абсолютно справедливая» (Falalejev og Borisov, 2009, del 3, 01.19).

Komsomolskaja pravda

Stesjin er langt på vei enig med Falalejev i omtalen av konflikten: «Операция по принуждению к миру – это очень точная формулировка» (Kots og Stesjin, 2009, 1.43.36). Også Rjabtsev mener det andre utsagnet passer best: «Мне второе ближе. Вот моё личное мнение – виноваты обе стороны. Но именно боевые действия начала Грузия» (Rjabtsev, 2009, 22.58). Kots var derimot noe mer forbeholden:

Но мне не нравится формулировка нашего президента «операция по принуждению Грузии к миру», что-то есть в ней такое странноватое. Но по сути это была война. Война между Россией и Грузией, постольку-поскольку были затронуты наши интересы, постольку-поскольку в Южной Осетии проживают граждане России (Kots og Stesjin, 2009, 37.38).

Kots understreket dermed også at denne konflikten kan kalles en *krig*.

Novaja gazeta

På spørsmål om hvilket begrep han mener best beskriver situasjonen i Georgia i august 2008, svarte Babtsjenko: «Не та, не та. То есть нельзя сказать, что это и вторжение в чистом виде. Но и конечно о принуждении к миру тоже здесь нельзя говорить» (Babtsjenko, 2009, 13.30). Bobrova mener på den annen side at det fant sted en invasjon av Georgia:

Это тонкости формулировки. «Вторжение в Грузию»... А имело ли место вторжение в Грузию? Да, и безусловно потому, что на тот момент, когда всё это происходило, и Южная Осетия была неоспоримо в составе Грузии, и в общем Российская Федерация с войсками вошла на территорию сопредельного суверенного государства. Что касается «Принуждение Грузии к миру», нужно спросить, так ли хотели в Грузии воевать. Потому что как показывает даже вот этот последний доклад европейцев – не всё так однозначно (Bobrova, 2009, del 2, 39.28).

På spørsmål om hva hun tror var hovedgrunnen til at Georgia angrep Sør-Ossetia, nektet Bobrova å være med på premissene. Hun mener at ordet *нападать* impliserer et overraskelsesmoment, noe som ikke var tilfellet i Sør-Ossetia hvor konflikten hadde bygget seg opp over lengre tid:

В условиях, когда в течении многих недель продолжаются перестрелки, которые начинает то одна сторона, то другая, третья сторона протягивает технику, четвёртая сторона говорит прекратите это всё потому, что нам уже здесь неспокойно. Мне кажется, вот как само по себе слово «напала на мирный спящий город» есть какое-то не самое блестящее (Bobrova, 2009, del 2, 48.57).

Intervjuet med Olga Bobrova var det første jeg gjorde, og det viste med all tydelighet hvordan diskurser fungerer i praksis. Ordvalget i spørsmålet kom i konflikt med hennes syn, og hun svarte dermed ikke på spørsmålet, men opponerte mot spørsmålsformuleringen i stedet. Her

kritiserte Bobrova dessuten andre avisers bruk av formuleringen «напала на мирный спящий город», som blant andre Falalejev i RG bruker⁴². Hun mener denne måten å omtale konflikten på er en mystifisering, fordi de fleste sivile alt var evakuert:

Взаимные перестрелки продолжались несколько недель до этой ночи. К тому моменту, когда «милитаристская Грузия» налетела, Цхинвали уже стал пустой, он уже не был на тот момент мирным городом, потому что на улице его оставались, по сути дела, только вооружённые мужчины. Это не грузинское нападение на Южную Осетию. Ну это моё представление. Это действительно вооружённое столкновение, но это вооружённое столкновение внутри независимого государства. Это Грузия разбиралась со своими сепаратистами (Bobrova, 2009, del 2, 41.25).

Sammenlikning

Både KP og RG bruker formuleringen «операция по принуждению Грузии к миру» i mindre grad i artiklene fra 2009 enn i 2008. Novaja nevner ikke formuleringen i det hele tatt. Dette kan tyde på at den offisielle terminologien ikke har fått fotfeste. Da Falalejev i intervjuet plutselig sa at krigen ikke kunne kalles en krig, kunne det virke som om han plutselig kom på den offisielle definisjonen. Her faller dessuten Kots ned på den helt motsatte konklusjonen av Falalejev: at dette var en krig. Bobrova i Novaja utmerker seg som den som er mest opptatt av detaljer i formuleringer og hvordan det ligger implisitte betydninger i dem.

5.7.2 Folkemord

I synet på om det georgiske angrepet på Sør-Ossetia kan kalles et folkemord, er de tre avisene helt splittet, men innad i de enkelte redaksjonene er det stort sett enighet.

Rossijskaja gazeta

I artiklene fra 2009 brukes begrepet *folkemord* fire ganger. To ganger brukes begrepet i uttalelser fra andre, og to ganger i omtale av granskningen av hendelsene i 2008. Journalistene i Rossijskaja gazeta var også de eneste som svarte entydig ja på spørsmålet om det georgiske angrepet på Sør-Ossetia kan kalles et folkemord. Mikhail Falalejev var ikke i tvil, og ga også en definisjon på folkemord:

Да. Безусловно. Да, потому что я видел разные войны: и в Чечне, и в Молдове. Всё это вот в Приднестровье видел, а то, что я увидел в Цхинвале... Что такое геноцид? Это полномасштабное уничтожение мирного населения, народа (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 24.48).

Han fortalte hvordan han fant et kart i vesken til en død georgisk offiser, hvor det var avmerket hvor de georgiske styrkene allerede hadde slått til og hvor de planla å slå til. Ut fra kartet så han at de ikke bare skjøt mot russiske tropper, men også sykehus, skoler og bolighus.

Ну бывает, война есть война, случайно попало на какой-то жилой дом... Или кто-то из этого дома стреляет, допустим. А тут изначально стреляли, где не было людей с оружием. В первый день у нас погибло 8 человек миротворцев. Они расстреливали госпитали с красным крестом, где лежали больные люди... Я видел как на картах это было обозначено, и потом я поехал и посмотрел

⁴² I kapittel 5.4 omtaler Falalejev «den sivile sovende byen».

разбитые школы, больницы, университет. Это что? Это геноцид. Это уничтожение мирного населения. Причем сознательно, не случайно (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 26.02).

Falalejev kritiserte spesielt det at angrepet på Tskhinvali kom midt på natten:

Ночью, когда было за 4 часа утра, когда все спали, все были дома. Были дома дети, женщины... То есть ладно днём, когда все уже на работе и дом пустой стоит. Грузины же понимали, что все спят по домам и они туда лупят ракетами, бомбами. Это геноцид. То есть они сознательно стремились уничтожить мирное население (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 32.17).

På spørsmål om hvorfor også de skrev at georgiske styrker hadde tilintetgjort over 2000 ossetere allerede første dagen svarte Borisov og Falalejev følgende:

ТБ: Я думаю, что это завышение.

МФ: Это завышение, да. Это эмоции были.

ТБ: Во-первых, в первый день сложно подсчитать. Кто как считал тогда. Везде лежат трупы, ну сколько тут их ... посчитай.

МФ: Потом, когда посчитали точно, сказали 1600 человек вообще за всё время (Falalejev og Borisov, 2009, del 1, 27.18).

Med andre ord hevdet de fremdeles at 1600 sørossetere ble drept i løpet av krigen, mens det offisielle tallet fra undersøkelseskommisjonen er 850 personer, fra alle sider, i løpet av hele krigen. Da jeg konfronterte dem med dette tallet, avfeide de det som antall drepte soldater, som ikke talte med sivile. På spørsmål om det at media hevdet at over 2000 ossetere ble drept hadde betydning for krigen, svarte de at det trodde de ikke, for om det var noen hundre eller 2000, var dette uansett mange drepte.

Komsomolskaja pravda

I artiklene fra 2009 bruker KP begrepet *folkemord* hele ni ganger, men i syv av disse er det formuleringen *попытка геноцида* som brukes. Journalistene i KP var noe tilbakeholdne med å bruke ordet *folkemord* om Georgias angrep på Sør-Ossetia, men mener likevel det var et angrep på sivile, som Kots sa:

Я бы не стал бросаться такими словами. Не думаю, что это можно классифицировать как геноцид, хотя возможно у российской Фемиды какая-то другая точка зрения на это, но геноцидом я бы это не стал называть. При этом, да, были разночтения. В начале войны говорили о 2000 погибших, потом там это всё свелось на ста с чем-то. Но мне кажется, что 2000, что 100, это всё равно страшно. Это мирное население. Но здесь проблема в том, что грузинская реактивная артиллерия те же грады била прямой наводкой по городу, по спящему городу. Это, конечно, геноцидом не назвать, но это идёт вопреки всех военным правилам, которые существуют (Kots og Stesjin, 2009, 38.57).

Verken Kost eller Rjabtsev mener det hadde noen særlig betydning for krigen at det ble hevdet at over 2000 sivile ossetere var drept allerede andre dagen. Som Kots sa: «Я не думаю, что это было какой-то большой ошибкой СМИ про эти цифры. Не столь важно 2000 погибло или 100, это всё равно трагедия» (Kots og Stesjin, 2009, 40.11). Kots tror heller ikke at tallet ble blåst opp med vilje, eller at det ble framsatt bevisst som propaganda. Hvor dette tallet opprinnelig kom fra, er ingen helt sikre på. Kots sa han hørte det første gang fra Sør-Ossetias

president Eduard Kokojty: «Но он сам мог не знать, то есть мог знать со слов кого-то, да? Я не думаю, что это была намеренная пропаганда, хотя как элементы пропаганды наверное она сработала» (Kots og Stesjin, 2009, 41.14). Stesjin gjorde selv et forsøk på å finne ut mer nøyaktige tall over ofre for krigen i Sør-Ossetia like etter krigshandlingene var over, og kom da til at antallet var rundt 200:

Я скажу честно, что я так и не смог установить точное количество жертв. Я пытался это сделать разными путями, чтобы получить достоверную информацию. Я общался с врачами цхинвальской больницы, я общался с сотрудникам МЧС. Наконец я пошёл в цхинвальский православный храм и спросил, сколько записок было подано после окончания боевых действий, чтобы о погибших считали поминальные молитвы. Тут тоже не получилось общей цифры, потому что за поминовение одного человека могут подать несколько записок (Kots og Stesjin, 2009, 1.44.41).

Dessuten, som Stesjin påpekte, holder mange ossetere på sin tradisjonelle religion og gravlegger slektninger oppe i fjellene på klanens egne hellige steder, noe som gjør det enda vanskeligere å tallfeste de døde.

Novaja gazeta

Begrepet *folkemord* ble overhodet ikke brukt i Novaja i artiklene fra 2009. Journalistene i Novaja gazeta var også de som tok sterkest avstand fra å omtale Georgias angrep på Sør-Ossetia som et folkemord. Som Arkadij Babtsjenko (2009, 15.34) sa: «Ни в коем случае. Геноцида не было.» Olga Bobrova mener heller ikke dette kan kalles et folkemord og påpekte at den russiske undersøkelseskommisjonen kun har påvist at 174 personer med russisk statsborgerskap ble drept på ossetisk side, og hun tilføyde: «Из тех, которые убитые, большей частью были или комбатанты или опять-таки люди участвующие. Поэтому говорить о том, что целенаправленно уничтожалось мирное население по этническому принципу нельзя» (Bobrova, 2009, del 2, 42.56). Babtsjenko sa han selv aldri refererte til at 2000 ossetere var drept, men han mener det at alle andre medier omtalte dette utvilsomt hadde en betydning for krigen.

Безусловно. Но эта цифра была после того, как война началась и безусловно это имело значение конечно. Ну началась информационная война и началась пропаганда. В принципе это естественно. Когда начинается такая драка, каждый начинает кричать, что он первый начал. Вот здесь все начали дико друг на друга пальцами показывать и говорить, что это он виноват. Информационную войну Россия проиграла однозначно. Информационную войну выиграла Грузия (Babtsjenko, 2009, 16.11).

Sammenlikning

Det er begrepet *folkemord* som i størst grad skiller de tre redaksjonene, både i artiklene fra 2009 og intervjuene. Journalistene i Rossijskaja gazeta mener hendelsene i Sør-Ossetia kan kalles folkemord, journalistene i Komsomolskaja pravda mener det er tvilsomt, mens journalistene i Novaja gazeta fullstendig avviser at det var et folkemord.

5.7.3 Tskhinval eller Tskhinvali

I 2008 var bruken av Tskhinval eller Tskhinvali noe inkonsekvent, men avisene har tydeligvis gått grundig gjennom språknormene sine ett år etter.

Rossijskaja gazeta

I artiklene i utvalget fra 2009 skriver RG helt konsekvent *Tskhinval* uten *i*, det vil si på ossetisk og bøydd etter russiske bøyningsregler. Ikke én gang forekommer den georgiske varianten *Tskhinvali*. Også journalistene bruker konsekvent *Tskhinval* i intervjuet.

Komsomolskaja pravda

I artiklene fra 2009 skriver KP konsekvent *Tskhinval*, uten *i*. Kun to ganger skrives *Tskhinvali* med *i*, det ene i et sitat av Saakasjvili, det andre i et intervju med økonomen Mikhail Deljagin, hvor han hevder at georgiske journalsiter har begynt å skrive *Tskhinval*: «[М]не очень понравилось, что сейчас уже грузинские журналисты говорят Цхинвал, а не Цхинвали» (Tsjernykh, 11.08.2009). Kots i KP fortalte at han da krigen startet i 2008 skrev *Tskhinvali*, men nå skriver KP kun *Tskhinval*. Han forklarte dette med at det etter krigen kom et pålegg om skrivemåten fra myndighetenes side:

Я не помню было ли какое-то указание... ну какое-то на правительством уровне, что в России называется Цхинвал, потому что Цхинвалом его зовут осетины. Грузины называют Цхинвали. Более того, они называют это не Цхинвальский регион, а регион Замочабло – по-грузински. Это в целом по стране так решили, не только в нашей редакции (Kots og Stesjin, 2009, 32.00).

Novaja gazeta

Journalistene i Novaja skriver konsekvent *Tskhinvali*, med *i*, slik navnet er på georgisk, og navnet på byen er dermed ubøyelig. I artiklene fra 2009 er det to unntak, hvor det står *Tskhinval*, det ene er et sitat fra et dokument fra det russiske forsvarsdepartementet, det andre er hvor Bobrova (10.08.2009) skriver hvordan hun ble irettesatt i Sør-Ossetia:

Имена городов и сел теряют грузинский привкус. Дмениси стал Дменисом, Белоти теперь зовется по-революционному кратко: Белот. Когда я назвала осетинскую столицу старым словом Цхинвали, осетины меня поправили: правильно будет Цхинвал.

Bobrova forklarte Novajas syn i intervjuet:

Потому что это позиция Новой Газеты. Что мы полагаем – это территория незаконна отторгнутый кусок Грузии. А Комсомольская Правда полагает иначе. Она говорит о правах народа на самоопределение и так далее. Я думаю, что народ надо было бы спросить, хочет ли он, чтобы это произошло именно таким способом (Bobrova, 2009, del 2, 38.02).

Sammenlikning

Alle de tre avisene var konsekvente i bruken av Tskhinval eller Tskhinvali ett år etter, både i artiklene og muntlig i intervjuene. Både RG og KP følger den offisielle linjen, og bruker det ossetiske *Tskhinval*, siden de nå anerkjenner Sør-Ossetias uavhengige status, mens Novaja bruker *Tskhinvali* fordi de fremdeles ser Sør-Ossetia som en rettmessig del av Georgia.

6 Konklusjoner

Gjennomgangen av både avisartiklene og intervjuene har vist at det er store forskjeller mellom redaksjonene i dekningen av krigen. Jeg vil her skissere noen av de viktigste funnene.

6.1 Propagandakrig

Alle journalistene jeg snakket med mente Georgia vant informasjonskrigen og på den måten fikk Vestens sympati. Likevel er det ikke tvil om at russiske myndigheter vant informasjonskrigen internt i Russland og oppnådde bred støtte i befolkningen. Paul A. Goble (2009, s. 183) har identifisert Moskvas tre hovedtemaer i informasjonskrigen; at Saakasjvili spesielt og Georgia generelt var aggressoren; at det ikke fantes noen annen utvei enn å gripe inn; og at Vesten ikke kunne kritisere Russland etter Natos operasjoner i Kosovo. Nettopp disse tre temaene gikk også igjen i både RG og KPs dekning.

I kapittel 1.3.5 refererte jeg Pentagons informasjonsstrategi oppsummert i 15 punkter (Ottosen, 1994, s. 25–45), og jeg mener russiske myndigheter har tatt i bruk flere av de samme måtene å kontrollere mediene på. Blant annet skrev Novajas journalist Jevgenij Titov (14.08.2008) om hvordan han ble nektet fysisk adgang til Kodori fordi han var fra Novaja gazeta, mens lojale tv-kanaler enkelt fikk akkreditering. Dessuten skriver Andrej Illarionov i «The Russian leadership's preparations for war, 1999–2008» (2009, s. 83–84) om hvordan russiske myndigheter fraktet rundt 50 russiske journalister til en journalistpool i Tskhinvali fra 2. august 2008, og lovet dem at det ville skje noe stort, noe som er et argument for at Russland hadde planlagt krigen. Videre spredde forsvarsdepartementets pressetjeneste desinformasjon, og krigen ble ufarliggjort ved hjelp av språket blant annet ved å omtale krigen som *en operasjon for å tvinge Georgia til fred* i stedet for *krig*. Jeg mener det er tilstrekkelig belegg for å kunne hevde at russiske medier i ulik grad ble brukt i informasjonskrigen.

6.2 Rossijskaja gazeta

Ikke overraskende peker RG seg ut som avisen som er mest lojal overfor myndighetenes offisielle versjon av krigen. De gjør den politiske diskursen om konflikten i stor grad til sin egen. Dette er gjennomgående, både i omtalen av «vi» og «de andre», og gjenspeiles i artiklene både fra 2008 og 2009, samt i intervjuene. Journalistene gir inntrykk av å være svært lojale til statsmakten, men jeg fikk ikke følelsen av at dette var påtvunget, snarere at det var i tråd med deres egen overbevisning. Falalejev la i intervjuet vekt på at hans militære bakgrunn var en stor fordel i arbeidet i en konfliktsone fordi han blant annet kunne avdekke krigsforbrytelser. I mitt utvalg fra RG ble det imidlertid ikke påpekt en eneste forbrytelse begått fra russisk side.

RG holder en markert distanse til leserne med språkbruken i artiklene, og de bruker i svært stor grad offisielle, og profesjonelle, kilder, noe som befester deres posisjon som offisiell utgivelse. Det er interessant at Falalejev i intervjuet trekker fram viktigheten av øyenvitner for å få bekreftet sannhetsgehalten i offisielle uttalelser, når man ser av kildebruken i RG i august 2008 at kun 27 av 281 kilder faktisk var øyenvitner, mens resten var profesjonelle kilder.

Journalistene i RG er de som hyppigst omtaler Russland og russiske soldater som *vi* og *våre*. Dette står i kontrast til funnene fra artiklene fra 2008, hvor RG er avisen som i minst utstrekning benytter *vi* og *våre*. En mulig forklaring er at intervjuene skjer muntlig, mens den nøkterne språknormen i RG gjør at dette ikke forekommer i samme grad skriftlig. RG bruker betydelig spalteplass på å gjengi Russlands offisielle politikk overfor Georgia og Sør-Ossetia, og man ser av den konkrete begrepsbruken når det gjelder blant annet *folkemord* og *å tvinge Georgia til fred* at de støtter den offisielle linjen. Dette bekrefter også journalistene fra RG i løpet av intervjuet. De er de eneste som svarer klart ja på at georgiske handlinger i Sør-Ossetia kan defineres som et folkemord. Falalejev og Borisov stiller seg helt bak Russlands inntog i Georgia. Sør-osseterne blir i RG i stor grad passivisert og omtales i hovedsak som ofre. Det er en betydelig mangel i dekningen at sør-ossetiske provokasjoner ikke omtales én eneste gang i artiklene.

I omtalen av «de andre» i artiklene følger RG den offisielle linjen, som er klar på at det er de georgiske myndighetene som har ansvaret for krigen, og ikke den georgiske befolkningen. Dette gjenspeiles blant annet i avisens forholdsvis begrensede bruk av benevnelsen *georgiere*. I intervjuet påpekte imidlertid Falalejev at det nettopp var vanlige georgiere som trykket på avtrekkeren og ikke Saakasjvili. Journalistene regner georgierne som et brødrefolk, men fortalte at georgisk nasjonalisme og krigen i 2008 endret deres holdninger til dem som gruppe. I fiendebildene av Georgia glipper det ellers nøkterne og saklige språket i RG, og det blir sterkt farget av den politiske retorikken om den georgiske siden som aggressor, løgnaktig og feig. Konflikten personifiseres i relativt stor grad også i RG, ved at det dannes et markant fiendebilde av Saakasjvili, og han gjøres til syndebukk. Journalistene går sågar lenger muntlig enn skriftlig, og omtaler ham i intervjuet som en psykisk syk person. Også Vesten blir i stor grad trukket inn som en part i konflikten, både som naiv som blir lurt av Saakasjvili, og som pådriver som kynisk støtter Georgia for å sikre egne interesser. Borisov mener dessuten at Saakasjvili aldri ville gått inn i Sør-Ossetia uten tillatelse fra USA.

RGs dekning av krigen er et klart eksempel på det Johan Galtung (2002, s. 259–272) omtaler som War Journalism, hvor avisen er en del av propagandaapparatet, dehumaniserer «de andre» og utelukkende fokuserer på hvem som angrep først, antall drepte og materiell ødeleggelse.

Avisen avdekker bare «de andres» usannheter og de viser bare «vår» lidelse. Journalistene i RG var de som omtalte Georgia og georgiere mest negativt. RG er den eneste avisen i mitt utvalg som ikke hadde en egen korrespondent i Georgia, og dette gir utslag på hele dekningen, både hva angår kildebruk og vinklinger. På spørsmål om hvorfor RG ikke hadde noen korrespondent i Georgia under krigen, svarte journalistene unnvikende, og sa de hadde en avtale med de russiske nyhetsbyråene Interfaks og Itar-tass om å få stoff fra dem. Av artiklene fra 2008 ser man imidlertid at de ikke har publisert noe stoff fra den georgiske siden av krigen.

6.3 Komsomolskaja pravda

En gjennomgang av artiklene fra KP viser klart avisens tabloide og populistiske form og innhold. Avisen skiller seg ut som den som henvender seg mest direkte til leserne i en folkelig, personlig og familiær tone. Dette ses blant annet på bruk av personlige pronomener, slang og bruk av kallenavn på et annet lands president. Det at avisens korrespondent Aleksandr Kots ble såret, preger i stor grad avisens dekning av konflikten, og gir ytterligere en personlig dimensjon. KPs tabloide trekk ser man også ved at kjendiser i stor grad brukes som kilder, at det er en sterk personifisering av alle sider i konflikten, og at avisen går langt i å gjengi konspirasjonsteorier. Journalistene i KP ville ikke selv definere avisen som tabloid, og nevnte blant annet russiske Tvoj den' som de mente var en ekte tabloid. Hvis man definerer tabloider kun som britiske The Sun, som nok er nærmere norske Se og Hør, er jeg til en viss grad enig. Om man derimot også definerer VG og Dagbladet som tabloider, som i tillegg til kjendis og underholdningsstoff også inneholder seriøst samfunnsstoff og politiske artikler, mener jeg KP helt klart er en tabloidavis. Journalistene innrømmet dessuten i løpet av intervjuet at avisen har en del tabloide elementer.

Avisen tar et klart standpunkt på Russlands side i konflikten og er patriotisk. Journalistene i KP er også lojale mot den offisielle politikken, og mener sågar at russiske styrker burde gått helt til Tbilisi og kastet Saakasjvili. Likevel er de kritiske til en del informasjon fra myndighetene, spesielt fra Forsvarsdepartementets pressetjeneste. KP distanserer seg dessuten fra myndighetenes omtale av krigen som en *operasjon for å tvinge Georgia til fred* ved å kun bruke det anført. Anklagene mot Georgia for et angivelig folkemord er de derimot ikke like forsiktige med i artiklene. Journalistene sa i intervjuet at begrepet *folkemord* var for sterkt, men de mente likevel Georgia bevisst gikk til angrep på sivile. Dette er alle klare eksempler på hvordan journalistene i KP slites mellom lojaliteten til nasjonen som en del av krigspropagandaen (Ottosen, 2001), og lojaliteten til leserne ved å fortelle sannheten og utdype nyanser. Det vil med andre ord si at den offisielle diskursen om krigen her er i konflikt med journalistdiskursen. Sørøsseterne blir også i KP passivisert og omtalt som ofre. I én artikkel omtales sørøssetisk

plyndring av georgisk eiendom. Heller ikke KP omtaler sørossetiske provokasjoner i artiklene, men Kots påpekte i intervjuet at også sørosseterne provoserte Georgia, og dessuten mener han sørossetiske myndigheter utnyttet russiske soldater for å oppnå uavhengighet.

KP deltar i høyeste grad i propagandakrigen, og bidrar til å bygge opp fiendebilder av «de andre», både av Georgia, Saakasjvili og Vesten. De bruker blant annet ofte benevnelsen *georgiere* om den georgiske siden, og bidrar på den måten til å bygge opp under hat rettet mot folkegruppen som helhet. Journalistene i KP fortalte på den annen side at de har et helt normalt og avslappet forhold til georgiere. Aleksandr Kots i KP skiller seg likevel ut som den eneste av journalistene som ikke ser på georgierne som et brødrefolk, men han gir ingen forklaring på dette. Han fortalte likevel at han ikke bærer noe nag til georgiere, selv om han selv ble såret av en georgisk soldat. KP er avisen som i størst grad gjengir og bygger opp under fiendebildet av Saakasjvili. Han får skylden for hele krigen og omtales med en rekke negative karakteristikk, blant annet som psykisk syk og kriminell. I intervjuet trakk imidlertid Stesjin fram Saakasjvilis reformer innenriks som vellykkede, og ga dermed et mer nyansert bilde av den georgiske presidenten. Konspirasjonsteoriene omkring Vestens rolle ble også viet betydelig spalteplass i KP, og journalistene følger opp, og mener USA ga tillatelse til Georgias inntog i Sør-Ossetia og at det hele var et ledd i John McCains valgkamp.

Også KPs dekning av krigen ligger nærmest opptil Galtungs (2002, s. 259–272) definisjon av War Journalism. Avisen er på mange måter en del av propagandaapparatet, selv om Kots sa han ikke regner seg som en del av dette. Avisen dehumaniserer «de andre» og fokuserer på hvem som angrep først, antall drepte og materiell ødeleggelse. I flere tilfeller avdekker likevel KP også «våre» usannheter, de viser også i en viss grad «de andres» lidelse og lar i 2008 like mange georgiske som ossetiske kilder komme til orde, selv om de har en overvekt av russiske kilder.

6.4 Novaja gazeta

Journalistene i Novaja har en klar identitet som kommer til uttrykk i artiklene. Avisen er selvstendig og uavhengig og er ikke redd for å gå egne veier. Dette ser man blant annet ved at avisens korrespondent i Sør-Ossetia, Arkadij Babtsjenko, vervet seg som frivillig soldat i stedet for å være en del av journalistpoolen organisert av Kreml, og avisen sendte dessuten sin korrespondent Olga Bobrova til Georgia for å dekke krigen fra den andre siden. Bobrova fortalte i intervjuet hvordan hennes identitet som journalist overstyrer hennes identitet som russer. Hun er dermed først og fremst lojal mot leserne ved at hun kun rapporterer det hun ser, og lar leserne selv ta stilling til om fedrelandet handler rett eller galt. Ikke uventet er Novaja avisen som skiller seg sterkest ut med en kritisk holdning til myndighetenes versjon av saken, noe som skinner

igjennom i språkbruk, kildevalg og vinkling. Novaja er avisen med størst andel georgiske kilder, hele 23 prosent, men også avisen med færrest sørossetiske kilder, kun 6 prosent. Avisen ansvarliggjør Georgia, Russland og Sør-Ossetia på lik linje. Novaja er eneste avis som også omtaler sørossetiske provokasjoner. Også Novaja personifiserer konflikten, og Saakasjvili får hovedansvaret for å ha startet krigen. I intervjuet påpekte Babtsjenko Saakasjvilis vellykkede reformer innenriks, men omtalte starten på krigen som en forbrytelse.

Novaja utpeker seg som den mest språkbevisste avisen, og de er presise med hvilke begreper de bruker. De kaller krig for krig og en invasjon av en suveren stat for nettopp det. Flere ganger brukes pronomener og begreper som vanligvis assosieres med den russiske propagandaen, på en ny måte, med en ironisk undertone eller for å understreke andre poenger. Novaja tar klart avstand fra begrepene å *tvinge Georgia til fred* og *folkemord*. De tar med andre ord ikke automatisk til seg myndighetenes språkbruk, og avviste dessuten anmodningen fra myndighetene om å endre Tskhinvalis navn til Tskhinval. Språkbevisstheten ble ytterligere bekreftet i intervjuet med Olga Bobrova, som blant annet opponerte mot å kalle Georgias inntog i Sør-Ossetia for et *angrep*.

Novaja er avisen som klart kommer nærmest Johan Galtungs (2002, s. 259–272) Peace Journalism, med en dekning av alle sider i konflikten. De definerer krigen i seg selv som problemet, og ikke bare motparten. De humaniserer konflikten og påpeker lidelse på alle sider, og distanserer seg i stor grad fra det russiske propagandaapparatet. De bygger ikke opp under fiendebilder av «de andre» i særlig grad.

6.5 Sammenlikning

Alle de tre avisene har en veldig stor overvekt av russiske kilder og av profesjonelle kilder. Alle bruker anonyme kilder i stor grad, og det forekommer i stor grad enkildejournalistikk i alle avisene. Dette er brudd på journalistiske idealer som stort sett alle aviser, ikke bare i Russland, kritiseres for, og som alle bør jobbe med for å unngå. I tillegg, noe som kanskje er mer typisk i Russland enn i andre land, er sammenblandingen av nyhet og kommentar et gjennomgående trekk i alle de tre avisene. Ingen av avisene publiserer i særlig grad bakgrunnsmateriale for krigen, og det forutsettes på mange måter at konflikten er kjent for leseren fra før. Alle de tre avisene har en sterk identitet som kommer til syne i artiklene, men med tre helt ulike utgangspunkt: som offisiell avis, stor populær avis og uavhengig avis.

I mitt arbeid med denne oppgaven har jeg identifisert ulike diskurser som preger de russiske avisenes dekning av konflikten i Georgia i 2008. På et overordnet plan har man

journalistdiskursordenen, den russiske offisielle politiske diskursordenen, eller Kreml-diskursordenen som den også kan kalles, og den opposisjonelle eller liberale diskursordenen. Journalistene jeg intervjuet setter alle etiske retningslinjer og integritet høyt. Måten alle intervjuobjektene uttrykket sin identitet som journalister og krigskorrespondenter på, viser at de tilhører samme diskursorden, nemlig journalistdiskursordenen. Innledningsvis i oppgaven framsatte jeg to hypoteser. Den første lød som følger: RG, KP og Novaja tilhører tre ulike mediediskurser og beskriver derfor konflikten på ulik måte. Under arbeidet med denne oppgaven mener jeg denne hypotesen er blitt bekreftet. Selv om det er mange likhetstrekk mellom RG og KPs dekning, og de begge trekker på den offisielle politiske diskursen, mener jeg det er grunnlag for å si at de tilhører to ulike mediediskurser. RG tilhører klart en offisiell, regimetro, Kreml-lojal mediediskurs. KP trekker også på denne Kreml-lojale diskursen, men kombinerer den med den tabloide diskursen, og skaper dermed en hybrid diskurs (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 160), som er en litt mer kritisk variant, med en mer uformell stil.

Novaja skiller seg fra de andre to på svært mange punkter, og tilhører helt klart en annen diskurs. Den kan kalles en regimekritisk mediediskurs, som trekker på pressefrihetsdiskursen og menneskerettighetsdiskursen, og til en viss grad også på den opposisjonelle politiske diskursen. Det kan argumenteres for at Novaja på mange måter er nærmere mange utenlandske medier i sin tilnærming til konflikten, enn de er til andre russiske medier. Likevel mener jeg deres generelle syn på krigen, spesielt i omtalen av Russland, klart viser at de hører til i den russiske mediediskursorden som er preget av russisk sikkerhetspolitikk. Novaja har hele tiden ment at Russland, Sør-Ossetia og Georgia har like stort ansvar for at krigen brøt ut, mens mange vestlige medier i starten la hovedansvaret på Russland.

6.6 Ett år etter

Den andre hypotesen jeg startet med lød som følger: Omtalen av konflikten og oppfatningen av den har endret seg ett år etter krigen. Arbeidet med denne oppgaven har imidlertid ikke avdekket store forskjeller på avisenes dekning av krigen i 2008 og journalistenes syn og omtale av den ett år etter, og jeg har dermed i hovedsak fått avkreftet min andre hypotese. Det viser at det i stor grad er avisenes og journalistenes identitet og innarbeidede journalistiske praksis som avgjør tolkningen av en konflikt. Fiendebildene var riktignok ikke like framtrædende ett år etter krigen, men avisene holdt fast på synet på selve konflikten. Jeg tolker ikke de nedtonede fiendebildene som et tegn på forsoning, kun som et tegn på at konflikten er over i en annen mer analytisk og ikke like opphetet fase. Jeg mener det at avisene og journalistene holder så fast på sitt syn på krigen, viser at informasjonskrigen ikke er over.

Litteraturliste

- Amnesty International 2008, *Civilians in the line of fire: The Georgia-Russia conflict*, Amnesty International Publications, London, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR04/005/2008/en>> [27.08.2008].
- 2009, *Civilians in the aftermath of war: The Georgia-Russia conflict one year on*, Amnesty International Publications, London, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR04/001/2009/en>> [01.09.2009].
- Antonenko, O. 2005, «Frozen uncertainty: Russia and the conflict over Abkhazia» i Coppieters, B. og R. Legvold (red.) *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, s. 205–270.
- Arutunyan, A. 2009, *The media in Russia*, Open University Press, Maidenhead.
- Baranets, V. (06.08.2009), «Кавказские уроки: год спустя», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.3/529558/>> [20.02.10]
- Beumers, B., S. Hutchings og N. Rulyova (red.), 2009, *The post-Soviet Russian media: Conflicting signals*, Routledge, London.
- Bogdanov, V. (26.11.2003), «South Ossetia wants to become part of Russia», *Rossiiskaya gazeta*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 108–109. Originalversjonen tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2003/11/26/osetia.html>> [23.09.2009]
- Bukkvoll, T., S. Glærum, I. Johansen og J. H. Pay 2009, «Krigen i Georgia: konsekvenser for Norge?», Forsvarets forskningsinstitutt, Oslo, [online], tilgjengelig fra: <<http://rapporter.ffi.no/rapporter/2009/00268.pdf>> [27.08.2009].
- Clover, C., C. Belton, D. Dombey og J. Cienski (26.08.2008), «Countdown in the Caucasus – Seven days that brought Russia and Georgia to war», *Financial Times*, [online], Tilgjengelig fra: <http://www.ft.com/cms/s/0/af25400a-739d-11dd-8a66-0000779fd18c.html?ncklick_check=1> [27.08.2009].
- Coppieters, B. og R. Legvold (red) 2005, *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge.
- Cornell, S.E. og S.F. Starr (red.) 2009, *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*, M.E. Sharpe, Armonk.
- Darchiashvili, D. 2005, «Georgian Defense Policy and Military Reform» i Coppieters, B. og R. Legvold (red.) *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, s. 117–152.
- de Burgh, H. (red.) 2005, *Making journalists: Diverse models, global issues*, Routledge, London og New York.

- Devdariani, J. 2005, «Georgia and Russia: The troubled road to accommodation» i Coppieters, B. og R. Legvold (red.) *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, s. 153–204.
- Eide, E. 2002, «'Vi' og 'de Andre' – sett og oversett» i Eide, E. og R. Ottosen (red.), *Krigens retorikk: Medier, myter og konflikter etter 11. september*, J.W.Cappelens forlag, Oslo, s. 49–79.
- EUMM – European Union Monitoring Mission in Georgia 2010, «About EUMM», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.eumm.eu/en/>> [16.04.2010].
- Fairclough, N. 1995, *Media Discourse*, Hodder Arnold, London.
- Felgenhauer, P. 2009, «After August 7: The escalation of the Russia-Georgia war», i Cornell, S.E. og S.F. Starr (red.), *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*, M.E. Sharpe, Armonk, s. 162–180.
- Fond Obsjtsjestvennoje Mnenije 2010, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.fom.ru/>> [18.04.2010].
- Fossum, E. 1991, *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*, J.W. Cappelens Forlag, Oslo.
- Friis, K. og J.M. Godzimirski, 2008, «Kan Kosovo og Sør-Ossetia sammenliknes?», *Hvor hender det?*, blogg, NUPI, Oslo, [online], tilgjengelig fra: <<http://hvorhenderdet.nupi.no/index.php/Blogg/Kan-Kosovo-og-Soer-Ossetia-sammenlignes>> [18.04.2010].
- Galpin, R., T. Esslemont og J. Abrahamson (06.08.2009), «Living with the aftermath of war», *BBC*, [online], tilgjengelig fra: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8170683.stm>> [18.04.2010].
- Galtung, J. 2002, «Peace Journalism – a challenge» i Kempf, W. og H. Luostarinen (red.) *Journalism and the new world order Vol. 2: Studying war and the media*, Nordicom, Göteborg, s. 259–272.
- George, J.A. 2008, «Minority Political Inclusion in Mikheil Saakashvili's Georgia», *Europe-Asia Studies*, vol. 60, nr. 7, s. 1151–1175.
- Goble, P.A. 2009, «Defining victory and defeat: The information war between Russia and Georgia», i Cornell, S.E. og S.F. Starr (Red.), *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*, M.E. Sharpe, Armonk, s. 181–195.
- Goltz, T. 2006, *Georgia diary: A chronicle of war and political chaos in the post-Soviet Caucasus*, M.E. Sharpe, Armonk.
- Greene, S.A. 2009, «Shifting media and the failure of political communication in Russia» i Beumers, B., S. Hutchings og N. Rulyova (red.), *The post-Soviet Russian media: Conflicting signals*, Routledge, London, s. 56–70.
- Helly, D. og G. Gogia 2005, «Georgia's security and the role of the West» i Coppieters, B. og R. Legvold (red.) *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, s. 271–306.

- HL-senteret 2010a, «Holocaust og andre folkemord», [online], tilgjengelig fra: <http://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/Holocaust_og_andre_folkemord> [15.04.2010].
- 2010b, «Konvensjon om forhindring og avstraffelse av forbrytelsen folkemord», [online], tilgjengelig fra: <http://www.hlsenteret.no/248/268/4006folkemord_konvensjonen.pdf> [15.04.2010].
- Hågvar, Y.B. 2007, *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse*, Fagbokforlaget, Bergen.
- Iashvili, A. (12.10.2005), «Georgia demands withdrawal of peacekeepers from Abkhazia and South Ossetia», *Izvestia*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 200.
- Illarionov, A. 2009, «The Russian leadership's preparation for war, 1999–2008», i Cornell, S.E. og S.F. Starr (Red.), *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*, M.E. Sharpe, Armonk, s. 49–84.
- IIFFMCG – Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia 2009, *Report*, Volume I–III, EU, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.ceiig.ch/Report.html>> [01.10.2009].
- Jowett, G.S. og V. O'Donnell 1999, *Propaganda and persuasion*, 3. utgave, Sage publications, Thousand Oaks.
- Jørgensen, M.W., L. Phillips 1999, *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.
- Kaufman, S.J. 2001, *Modern hatreds: The symbolic politics of ethnic war*, Cornell University Press, Ithaca.
- Kempf, W. 2002, «Conflict coverage and conflict escalation» i Kempf, W. og H. Luostarinen (red.) *Journalism and the new world order Vol. 2: Studying war and the media*, Nordicom, Göteborg, s. 59–72.
- Knightley, P. 2002, *The first casualty: The war correspondent as hero and myth-maker from the Crimea to Kosovo*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Kolstø, P. 2006, «The sustainability and future of unrecognized quasi-states», *Journal of Peace Research*, vol. 43, nr. 6, s. 723–740.
- Konskaya, O. og A. Nekrasov 2010, *Russian lessons*, Piraya film, Stavanger.
- Kostjutsjenko, J. (05.08.2009), «На прицеле», *Novaja Gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/084/08.html>> [05.09.2009].
- Luostarinen, H. og R. Ottosen 2002, «The changing role of the media in conflicts: From the cold war to the net age » i Kempf, W. og H. Luostarinen (red.) *Journalism and the new world order Vol. 2: Studying war and the media*, Nordicom, Göteborg, s. 39–57.

- Lynch, J. 2002, *Reporting the World: A practical checklist for the ethical reporting of conflicts in the 21st century produced by journalists for journalists*, Conflict & Peace Forums, Taplow.
- Lyshagen, G. 2008, *Fra storhusholdning til moderne mediekonsern: Norsk Arbeiderpresses historie*, A-pressen, Oslo, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.apressen.no/dav/f6e94bb301.pdf>> [03.09.2009].
- McNair, B. 2005, «What is journalism?» i de Burgh, H. (red.), *Making journalists: Diverse models, global issues*, Routledge, London og New York, s. 25–43.
- 2000, «Power, profit, corruption and lies: The Russian media in the 1990s» i Curran J. og M. Park (red.), *De-westernizing media studies*, Routledge, London og New York, s. 79–94.
- 1998, *The sociology of journalism*, Hodder Arnold, London.
- Medvedjev, D. (30.04.2009), «Выступления на церемонии подписания двусторонних документов между Российской Федерацией и Республикой Абхазия и Российской Федерацией и Республикой Южная Осетия», [online], tilgjengelig fra: <<http://news.kremlin.ru/transcripts/3921>> [18.04.2010].
- Myasnikov, V. (20.02.2002), «Pankisi battle», *Vremya MN*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 93–94.
- Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis.
- Nodia, G. 2005, «Georgia: Dimensions of insecurity», i Coppieters, B. og R. Legvold (red.) *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, American Academy of Arts and Sciences, Cambridge, s. 39–82.
- Novoprudsky, S. (10.10.2001), «Men of fighting age», *Izvestia*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 88–89.
- Obsjtsjestvennaja komissija (08.08.2009), «Победы и поражения», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.osetinfo.ru/comments/452>> [18.04.10].
- Ottosen, R. 2004, «Fiendebilder i journalistikken» i von der Lippe, B. (red.), *Medier, politikk og samfunn*, J.W. Cappelen, Oslo, s. 217–242.
- 2002, «Pressefriheten under press etter 11. september» i Norsk Redaktørforenings årbok 2002, *Redaktøren leder og har ansvaret...*, [online], tilgjengelig på: <<http://www.nored.no/article.aspx?id=886>> [15.03.10].
- 2001, «Journalistenes konfliktfylte lojalitet: Et historisk perspektiv på krigsdekning i norske medier» i Eide, M. (red.) *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, s. 197–227.

- 1994, *Mediestrategier og fiendebilder i internasjonale konflikter: Norske medier i skyggen av Pentagon*, Universitetsforlaget, Oslo.
- Popjanevski, J. 2009, «From Sukhumi to Tskhinvali: The path to war in Georgia», i Cornell, S.E. og S.F. Starr (red.), *The guns of August 2008: Russia's war in Georgia*, M.E. Sharpe, Armonk, s. 143–161.
- Putin, V. (14.02.2008), Ежегодная большая пресс-конференция, Кремль, [online], tilgjengelig fra: <http://tours.kremlin.ru/appears/2008/02/14/1327_type63380_type82634_160108.shtml> [02.02.10].
- Rogozin, D. (29.03.2002), «Communication problems: Moscow and Washington are losing mutual trust», *Izvestia*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 98–99.
- Shevelev, M. (28.06.1992), «Leaders: Torez Kulumbegov», *Moskovskiye Novosti*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 46–48.
- Simons, G. 2010, *Mass media and modern warfare: Reporting on the Russian war on terrorism*, Ashgate, Farnham.
- Skre, R. (12.12.2009), «Russland ikke-tema i valget i Abkhasia», *Aftenposten*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3420417.ece>> [18.04.2010].
- Strange, H. (11.09.2008), «South Ossetia slapped down over Russia unity claim», *Times Online*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article4732541.ece>> [18.04.2010].
- Strukov, V. 2009, «Russia's Internet media policies: open space and ideological closure» i Beumers, B., S. Hutchings og N. Rulyova (red.), *The post-Soviet Russian media: Conflicting signals*, Routledge, London, s. 208–222.
- UN News Centre (15.06.2009), «Russia vetoes extension of UN mission in Georgia», UN, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=31151&Cr=georgia&Cr1=>> [18.04.2010].
- UNHCR (12.09.2008), «Revised figures push number of Georgia displaced up to 192.000», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.unhcr.org/48ca8d804.html>> [01.09.2009].
- Vartanyan, O. og M. Schwirtz (04.08.2009), «Georgia and an Enclave Trade Accusations», *The New York Times*, [online], tilgjengelig fra: <http://www.nytimes.com/2009/08/05/world/europe/05georgia.html?_r=1> [18.04.2010].
- Vignansky, M. (09.07.2004), «Escalating provocations», *Vremya Novostei*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 149–151.

- (22.02.2006), «Passport 'gun'», *Vremya Novostei*, oversatt til engelsk og gjengitt i Niedermaier, A.K. (red.) 2008, *Countdown to war: Russia's foreign policy and media coverage of the conflict in South Ossetia and Abkhazia*, East View Press, Minneapolis, s. 216–217.
- von Seth, R. 2008, *From the Soviet to the Post-Soviet Russian press: Democracy and the elusive public sphere*, PhD-avhandling, Göteborgs Universitet.
- Vorobjev, V. (08.08.2008), «Цхинвал ночных атак», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/08/chinval.html>> [20.02.10].
- Whitmore, B. (15.08.2008), «Did Russia plan its war in Georgia?», Radio free Europe/Radio liberty, [online], tilgjengelig fra: <http://www.rferl.org/content/Did_Russia_Plan_Its_War_In_Georgia_/1191460.html> [25.03.2008].
- World Association of Newspapers 2006, *World press trends 2006*, [online], tilgjengelig via GIPP – Guild of Press Publishers fra: <<http://www.mediastat.ru/files/russia.pdf>> [04.09.2009].
- Zürcher, C. 2007, *The Post-Soviet wars: Rebellion, ethnic conflict and nationhood in the Caucasus*, New York University Press, New York.
- Østbye, H., K. Helland, K. Knapskog og L.O. Larsen 2002, *Metodebok for mediefag*, 2. utgave, Fagbokforlaget, Bergen.
- Østlyngen, T. og T. Øvrebø 1999, *Journalistikk – metode og fag*, 2. utgave, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Øverland, I., (16.02.2009), «Georgia og Russland: Konflikten i Sør-Ossetia», *Hvor hender det?*, årgang 2008/2009, nr. 16, NUPI, Oslo, [online], tilgjengelig fra: <[http://hvorhenderdet.nupi.no/artikler/2008_2009__1/georgia_og_russland/\(part\)/1](http://hvorhenderdet.nupi.no/artikler/2008_2009__1/georgia_og_russland/(part)/1)> [03.09.2009].

Oppslagsverk

- Store Norske Leksikon 2010, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.snl.no/>> [18.04.2010]
- Språkrådet 2010, «Transkripsjon av russisk», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.sprakrad.no/upload/9261/russ.pdf>> [18.04.2010]

Empirisk materiale

Informanter

Babtsjenko, A. (26.11.2009) journalist i Novaja gazeta, Moskva.

Bobrova, O. (24.11.2009) journalist i Novaja gazeta, Moskva.

Borisov, T. (25.11.2009) journalist i Rossijskaja gazeta, Moskva.

Falalejev, M. (25.11.2009) journalist i Rossijskaja gazeta, Moskva.

Kots, M. (01.12.2009) journalist i Komsomolskaja pravda, Moskva.

Rjabtsev, A. (27.11.2009) journalist i Komsomolskaja pravda, Moskva.

Stesjin, D. (01.12.2009) journalist i Komsomolskaja pravda, Moskva.

Artikler fra Rossijskaja gazeta 07.–14. august 2008

Abramov, V. (14.08.2008), «Да будет свет», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/shoigu-chinval.html>> [20.02.10]

Bajlovskaja, S. (14.08.2008), «В семье о национальности не спрашивают», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/pomosch.html>> [20.02.10]

Bezmenov, A. (14.08.2008), «Возрождение», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/raboty.html>> [20.02.10]

Bogdanov, V. (08.08.2008), «Миротворцы в боевой готовности», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/08/mirotvorcy.html>> [20.02.10]

----- (09.08.2008a), «Ночной совет в Абхазии», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/abhazia.html>> [20.02.10]

----- (09.08.2008b), «Танковый набег», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/arsenal.html>> [20.02.10]

----- (13.08.2008a), «Геностыд», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/osetia-sledstvie.html>> [20.02.10]

----- (13.08.2008b), «Мы не вторгаемся на чужие территории», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/bagapsh.html>> [20.02.10]

- (14.08.2008), «40 залпов по каждому кварталу», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/zalp.html>> [20.02.10]
- Bogdanov, V. og V. Fedosenko (12.08.2008), «Геноцид без срока давности», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/genocid.html>> [20.02.10]
- Borisov, T. (08.08.2008), «Детей принимают бесплатно», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/08/bejency.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «Груз-2008», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/osetia-borisov.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «Гуманитарный спецназ», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/osetia-razruha.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Город мертвых и живых», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/narkomahy.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Стирая следы войны», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/desant.html>> [20.02.10]
- Dulman, P. (11.08.2008), «Киев пугает 'Москву'», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/ukraina-konflikt.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Флоту объявили холодную войну», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/ukrain-flot.html>> [20.02.10]
- Dymarskij, V. (14.08.2008), «Случай с Дмитрием Медведевым», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/dymarsky100.html>> [20.02.10]
- Dzasokhov, A. (09.08.2008) ОРК⁴³, «Дымовая завеса», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/agressor.html>> [20.02.10]
- Falalejev, M. (09.08.2008a), «Прикрытие с воздуха», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/aviacia.html>> [20.02.10]
- (09.08.2008b), «Псковский десант в готовности», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/desant.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «По окопам – разойтись», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/mirotvorci.html>> [20.02.10]

⁴³ Offisiell politisk kronikk

- (12.08.2008), «Воздушная тревога отменяется», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/aviacia-osetia.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008a), «Доноры в погонах», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/donory.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008b), «Спецназ убирает мины», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/miny.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008a), «Войска в режиме ожидания», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/voiska-nogovicyn.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008b), «Грузин в России не обидят», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/prava.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008c), «Паспорта получают все», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/pasport.html>> [20.02.10]
- Fedosenko, V. (09.08.2008), «Осетинские лидеры договорились о помощи», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/osetii.html>> [20.02.10]
- Galitskikh, O. (14.08.2008), «На Черное море – после черных дней», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/more.html>> [20.02.10]
- Gladunov, O. (09.08.2008), «Доллар пошел в атаку», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/birji.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «Обвал, еще обвал», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/obval.html>> [20.02.10]
- Gorbatsjov, M. (13.08.2008) ОПК, «Не реагировать Россия не могла», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/gorbachev.html>> [20.02.10]
- Gorskij, L. (14.08.2008), «Траур над Тереком», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/traur.html>> [20.02.10]
- Gritsjuk, M. (09.08.2008), «Вне очереди», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/fms.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «В Россию с надеждой», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/bejency.html>> [20.02.10]

- Gurdzibejeva, Z. (09.08.2008), «Огонь по 'скорой помощи'», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/skoraya.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «Возьмите у меня кровь для раненых», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/krov.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Пепел и горе», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/bejenci.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Я сына похоронила у школы», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/palatki.html>> [20.02.10]
- Ignatova, O. (14.08.2008), «Беда национальности не знает», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/diaspory.html>> [20.02.10]
- Iljin, A. (12.08.2008a), «Заседаний не будет», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/sf-osetia.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008b), «Справиться с катастрофой», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/putin-osetia.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «На руинах – жизнь», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/ruiny.html>> [20.02.10]
- Jurgens, I. (11.08.2008) ОРК, «Мы были максимально терпеливы», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/gruzia-yurgens.html>> [20.02.10]
- Jurjeva, D. (09.08.2008), «Кто с мечом придет...», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/voiny.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «Война без выходных», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/abhazia-udar.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Абхазия вывела грузинских военных», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/abhazia-kodori.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Война за горами», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/kurorty.html>> [20.02.10]
- Khazagerov, G. (13.08.2008), «Конец века толп», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/tele.html>> [20.02.10]

- Kovalenko, V. og A. Larina (12.08.2008), «По-родственному», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/begency.html>> [20.02.10]
- Kovalevskaja, J. (13.08.2008), «Анапа согреет», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/bezhency-anapa.html>> [20.02.10]
- Kozlova, N. (13.08.2008), «Шпион уже не живет этажом выше», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/agency.html>> [20.02.10]
- Krivosjapko, J. (13.08.2008), «Дорога к спасению», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/bezhency.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008a), «Звонок на урок мира», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/totrov.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008b), «Пенсии без исключения», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/telefon.html>> [20.02.10]
- Kukhareno, K. (11.08.2008), «Вырвались из ада», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/ranenie.html>> [20.02.10]
- Kukol, J. (11.08.2008), «Без пенсии не останутся», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/osetia-pensii.html>> [20.02.10]
- Kukol, J., O. Gladunov og S. Zykov (14.08.2008), «Небоевые потери », *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/russia-gruzia.html>> [20.02.10]
- Kukol, J. og T. Sjadrina (11.08.2008), «Разворот в небе», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/samolety.html>> [20.02.10]
- Kukol, J. og S. Zykov (12.08.2008), «Помощь без риска», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/osetia-budzheta.html>> [20.02.10]
- Kulikov, V. (09.08.2008), «Для беженцев границу не закроют», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/granica.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «Секретный дозор», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/gruzia-granitsa.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Городу приказано жить», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/10mlrd.html>> [20.02.10]

- (14.08.2008), «Беженцам – зеленый коридор», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/kontrol.html>> [20.02.10]
- Kuzmin, V. (09.08.2008), «Огнем и мячом», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/medvedev.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «Хлеб и вода», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/medvedev-ministry.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «Парламентское наступление», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/medvedev-partii.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Дмитрий Медведев: операция закончена», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/peregovory.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Южная Осетия вошла в бюджет», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/budzhjet-osetia.html>> [20.02.10]
- Kuzmin, V. og P. Skobelev (11.08.2008), «За Цхинвали», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/putin-medvedev.html>> [20.02.10]
- Lebedjeva, N. (12.08.2008), «Болезнь зона», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/a250469.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Родным – с надеждой», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/adyrhaeva.html>> [20.02.10]
- Makarytsjev, M. (09.08.2008a), «За минуты до полуночи», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/osetia-konflikt.html>> [20.02.10]
- (09.08.2008b), «Точка невозврата», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/inosmi.html>> [20.02.10]
- Margelov, M. (14.08.2008), «Исторический обвал», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/obval.html>> [20.02.10]
- Matsur, M. (09.08.2008), «Кавказский пожар», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/begenci.html>> [20.02.10]
- Medvedjev, D. (09.08.2008) ОРК, «Мы не допустим безнаказанной гибели наших соотечественников», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/zayavlenie.html>> [20.02.10]

- (13.08.2008a) ОРК, «В России объявлен траур», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/traur.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008b) ОРК, «Заявление президента России», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/zayavlenie.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008с) ОРК, «Мы не допустим безнаказанной гибели наших соотечественников», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/president-zayavlenie.html>> [20.02.10]
- Merinov, S. (13.08.2008), «Охота на сайт», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/saakashvili-sait.html>> [20.02.10]
- Nevinnaia, I. (12.08.2008), «21 миллион на первую помощь», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/pensionery.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008a), «Восстановят всем миром», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/pomosh-regiony.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008b), «3 тысячи рублей первой помощи», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/pf-pomosh.html>> [20.02.10]
- Ogilko, I. og T. Kortsjmarek (11.08.2008), «120 тонн добра», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/luzhkov-osetia.html>> [20.02.10]
- Omeltsjenko, I. (13.08.2008), «Попросили за соседа», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/osetia-prosba.html>> [20.02.10]
- Orlov, P. (13.08.2008), «Юрий Чайка приказал», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/sk.html>> [20.02.10]
- Pavlovskaja, T. (11.08.2008), «Анапа согреет детей», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/anapa.html>> [20.02.10]
- Petrov, V. (12.08.2008), «Укрощение огня», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/medvedev-vstrechi.html>> [20.02.10]
- Pilskij, V. og J. Sajkin (12.08.2008), «В 'бой' шли слова Лаврова», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/churkin.html>> [20.02.10]

- Protsenko, L. (12.08.2008), «В Цхинвали отправился стройдесант», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/moscow-osetia.html>> [20.02.10]
- Putin, V. (13.08.2008) ОРК, «В беде не оставим», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/a251099.html>> [20.02.10]
- Radzikhovskij, L. (12.08.2008) ОРК, «Победа», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/radzhovskiy.html>> [20.02.10]
- Redaksjonen (13.08.2008a), «Башкирия – беженцам», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/bashkiria.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008b), «Здравствуйте!», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/vipusk.html>> [20.02.10]
- Sajkin, J. (09.08.2008), «ООН за закрытыми дверями», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/oon.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Сложное не лежит на поверхности», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/churkin-oon.html>> [20.02.10]
- Salkazanova, F. (14.08.2008), «Единодушная предвзятость», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/smi.html>> [20.02.10]
- Samozjnev, A. (13.08.2008), «Опасный отдых», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/turisty.html>> [20.02.10]
- Sanzijjev, A. og M. Makarytsjev (12.08.2008), «Запрет на 'ру'сское», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/ruzia-grazhdane.html>> [20.02.10]
- Sidibe, P. (09.08.2008), «Олимпийское беспокойство», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/putin-pekino.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Консолидация нации», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/osetia-opros.html>> [20.02.10]
- Sjadrina, T. (12.08.2008), «Адресат недоступен», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/pochta.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Полевая почта», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N1», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/pochta.html>> [20.02.10]
- Sjestakov, J. (09.08.2008), «Над пропастью из лжи», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/kredit.html>> [20.02.10]

- (11.08.2008), «Мальчик со спичками», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/gruzia-es.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Мыимдали», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/gruzia-iski.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Волки и овцы», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/gruzia5.html>> [20.02.10]
- Sjkolnik, A. m.fl., (13.08.2008) ОРК, «Заявление», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/zayavlenie3.html>> [20.02.10]
- Sjpigel, B. (13.08.2008) ОРК, «Заявление», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/zayavlenie2.html>> [20.02.10]
- Sorokina, N. (09.08.2008), «Грузия ведет себя безнравственно», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/09/eksperty.html>> [20.02.10]
- Travkin, I. (12.08.2008), «СПС – инопланетяне?», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/partii.html>> [20.02.10]
- Volkova, M. (14.08.2008), «100 и 5 дней президента Медведева», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/president100.html>> [20.02.10]
- Vorobjev, V. (08.08.2008), «Цхинвал ночных атак», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/08/chinval.html>> [20.02.10]
- (11.08.2008), «Геностыд», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/11/osetia-smi.html>> [20.02.10]
- (12.08.2008), «Афганское дежавю», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/12/es-osetia.html>> [20.02.10]
- (13.08.2008), «Америка применила стратегическое оружие», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/churkin-proekt.html>> [20.02.10]
- (14.08.2008), «Шесть новых заповедей», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/gruzia-usa.html>> [20.02.10]
- Zakatnova, A. (14.08.2008), «Вернуться с войны», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/experty100.html>> [20.02.10]
- Zakharov, A. (14.08.2008), «Эфир заговорил», *Rossijskaja gazeta*, temanummer «Владикавказ – Цхинвали N2», [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/14/vesti-fm.html>> [20.02.10]

Zorkin, V. (13.08.2008) ОРК, «Пройти по лезвию бритвы», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2008/08/13/zorkin.html>> [20.02.10]

Artikler fra Rossijskaja gazeta 01.–14. august 2009

Bogdanov, V. (05.08.2009), «Цхинвал под напряжением», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/05/osetia.html>> [01.03.10]

Borisov, T. (10.08.2009), «Секретные тюрьмы Тбилиси», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/10/gruziya.html>> [01.03.10]

Falalejev, M. (06.08.2009), «Год без войны», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/06/god-bez.html>> [01.03.10]

ITAR-TASS (04.08.2009), «Грузия готовит провокации», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/04/karasin.html>> [01.03.10]

Jersjov, A., I. Pulja og T. Pavlovskaja (10.08.2009), «Поминальная молитва», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/10/chinval.html>> [01.03.10]

Jevgenjev, J. (13.08.2009), «Разговор на границе», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/13/peregovory.html>> [01.03.10]

Kozlova, N. (06.08.2009), «Саакашвили зовут в суд», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/06/delo-saakashvili.html>> [01.03.10]

Kuzmin, V. (10.08.2009), «Дни мужества», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/10/medvedev-osetiya.html>> [01.03.10]

Latukhina, K. (13.08.2009), «Миллиарды, туризм и западные сторонники», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/13/putin-abhaziya.html>> [01.03.10]

Makhrovskij, V. (03.08.2009), «Годовщина под огнем», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/03/osetia.html>> [01.03.10]

Margelov, M. (06.08.2009) ОРК, «Изоляция России не состоялась», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/06/margelov.html>> [01.03.10]

Pavlovskaja, T. (04.08.2009), «Горький привкус войны», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/04/osetia.html>> [01.03.10]

- (07.08.2009), «Газета пришла быстрее радиосигнала», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/07/foto.html>> [01.03.10]
- Radzikhovskij, L. (11.08.2009) ОРК, «Война и мир XXI», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/11/radzihovsky.html>> [01.03.10]
- Sidibe, P. (13.08.2009), «Помощь в Сухум остатке», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/13/abhaziya.html>> [01.03.10]
- Stepanova, J. (10.08.2009), «Остались на войне», *Rossijskaja gazeta*, sentral utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/10/patriarh.html>> [01.03.10]
- Vorobjev, V. (07.08.2009), «Цхинвал: год без войны», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/07/russia-georgia.html>> [01.03.10]
- Vyzjutovitsj, V. (13.08.2009), «Переходный возраст», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/13/abhaziya1.html>> [01.03.10]
- Zlobin, N. (05.08.2009) ОРК, «Год признания», *Rossijskaja gazeta*, føderal utgave, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.rg.ru/2009/08/05/zlobin.html>> [01.03.10]

Artikler fra Komsomolskaja Pravda 07.–14. august 2008

- Babkov, I. og V. Volosjin, (12.08.2008), «От народа скрывают позор в Цхинвали», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24144/361956/>> [16.02.10]
- Baranets, V. (08.08.2008), «9 наивных вопросов о грузино-южноосетинском конфликте», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361149/>> [16.02.10]
- (11.08.2008), «Саакашвили подсунули сырой план нападения», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361356/>> [16.02.10]
- (12.08.2008a), «Когда мы поехали выручать разведчиков, командир всем раздал крестики», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361954/>> [16.02.10]
- (12.08.2008b), «Кто и как готовил Грузию к этой войне», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361973/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «Кто и зачем 'бомбил' грузинские города», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362335/>> [16.02.10]
- (14.08.2008a), «Опять учимся на ошибках?», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363111/>> [16.02.10]
- (14.08.2008b), «Русский летчик испортил обедню американским», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.3/362965/>> [16.02.10]

- Baranov, A. (10.08.2008), «Четыре вопроса о международных откликах на события в Южной Осетии», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361388/>> [16.02.10]
- (12.08.2008), «Взгляд с 6-го этажа: Телевизор круче танков?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361957/>> [16.02.10]
- (14.08.2008), «Триллер 'Холодная война-2'», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363591/>> [16.02.10]
- Belikov, J. (13.08.2008a), «Горный народ с израильской судьбой», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362516/>> [16.02.10]
- (13.08.2008b), «Тбилиси не стоит ждать помощи от Запада», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362279/>> [16.02.10]
- Berojeva, N. og A. Lavrov (12.08.2008), «12 процентов ВВП Грузии – переводы из России», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361977/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «Залпы артиллерии на фондовом рынке», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362225/>> [16.02.10]
- Berojeva, N., V. Vorsobin og A. Lavrov (14.08.2008), «Войну на Кавказе затеяли по просьбе США?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.3/362992/>> [16.02.10]
- Bojko, A. (13.08.2008), «Шаманов взял Зугдиди без единого выстрела», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362509/>> [16.02.10]
- (14.08.2008), «Мегрелы просто побросали оружие и разошлись по домам», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363453/>> [16.02.10]
- Dobryukha, H. (13.08.2008), «'Арена склок'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362238/>> [16.02.10]
- Fedorov, A. (14.08.2008), «Великий провокатор», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363117/>> [16.02.10]
- Ionova, J. (14.08.2008), «Саакашвили обижали с детства», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.3/362952/>> [16.02.10]
- Kaftan, L. (11.08.2008), «Беженцы во Владикавказе рассказали премьеру, как грузинские военные убивают стариков и детей», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361254/>> [16.02.10]
- (12.08.2008), «Владимир ПУТИН: Мы доведем свою миротворческую миссию до конца», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361718/>> [16.02.10]

- Kots, A. (10.08.2008), «'А майор, который спас мне жизнь, до госпиталя не доехал...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361351/>> [16.02.10]
- (11.08.2008), «Военкор 'КП' рассказывает, как его ранило в Цхинвале», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361840/>> [16.02.10]
- Kots, I. (14.08.2008), «Как спасали Сашку», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.3/362941/>> [16.02.10]
- Kozub, T. og A. Podorujev (14.08.2008), «Президент Грузии спрятал сыновей на даче у Ющенко», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363107/>> [16.02.10]
- Krivjakina, J. (12.08.2008), «Дмитрий Медведев: Грузинские власти могут использовать граждан России в качестве 'живого щита'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361936/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «Дмитрий Медведев: 'Когда отморозки чувствуют запах крови... приходится прибегать к хирургическим методам'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362513/>> [16.02.10]
- Krivorutsjko, J. (13.08.2008), «'Саакашвили, жалкий и грязный, ты – трус!'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362839/>> [16.02.10]
- Kuprina, J. og A. Vetkina (07.08.2008), «Перестрелка Грузии и Южной Осетии: 20 раненых», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.3/360581/>> [16.02.10]
- Lapteva, J. og A. Vetkina (11.08.2008), «Уехать из Тбилиси можно только за бешеные деньги», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361755/>> [16.02.10]
- Lapteva, J. og I. Zolotukhina (12.08.2008), «'Саакашвили дурно воспитан и очень самолюбив'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/362407/>> [16.02.10]
- Leonidova, A. (13.08.2008), «Грузинские войска прицельно уничтожали храмы», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362507/>> [16.02.10]
- Likhatsjeva, O. (09.08.2008), «Беженцы бегут от войны в халатах и домашних тапках, лишь бы только остаться в живых», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361253/>> [16.02.10]
- (11.08.2008), «'Скажите, нам хоть кто-то поможет?'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361352/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «'Мы готовили дома к празднику. А тут – война...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362519/>> [16.02.10]

- Likhatsjeva, O. og N. Ganenko (14.08.2008), «Во Владикавказе хоронили... капли крови с лобового стекла», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363100/>> [16.02.10]
- Minajeva, L. (14.08.2008), «Тамбовский летчик попал в грузинский плен», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363446/>> [16.02.10]
- Mironov, N. (12.08.2008), «'Охоту на ведьм' в Москве никто не объявлял», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361968/>> [16.02.10]
- Mironov, N., J. Lebedeva og L. Marutsak (14.08.2008), «Держись, Осетия!», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363062/>> [16.02.10]
- Pominova, J. og A. Kots (13.08.2008), «Имя героя – Денис Ветчинов», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362515/>> [16.02.10]
- Popova, J. og M. Nejelova (13.08.2008), «Родственников сбитых в Грузии летчиков охраняет милиция», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362521/>> [16.02.10]
- Redaksjonen (09.08.2008), «Владимир Путин: Грузия нанесла смертельный удар по своей государственности», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361219/>> [16.02.10]
- (11.08.2008a), «Принуждение к миру: хроника войны», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361264/>> [16.02.10]
- (11.08.2008b), «Саакашвили вымещает свои сексуальные комплексы», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361893/>> [16.02.10]
- (12.08.2008a), «Вопрос дня: Нужна ли России конфронтация с Западом из-за Южной Осетии?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361874/>> [16.02.10]
- (12.08.2008b), «Раненых из Южной Осетии перевозят в Москву», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362371/>> [16.02.10]
- (12.08.2008c), «Саакашвили планировал теракты на нашей территории», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361715/>> [16.02.10]
- (12.08.2008d), «Чем кончится война на Кавказе», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361726/>> [16.02.10]
- (13.08.2008a), «'Агрессор наказан!», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362333/>> [16.02.10]

- (13.08.2008b), «Вопрос дня: Война закончена. Что дальше?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362523/>> [16.02.10]
- (14.08.2008a), «Беженцы не хотят возвращаться в Цхинвали», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363098/>> [16.02.10]
- (14.08.2008b), «Вопрос дня: Как вы оцениваете поступок Вахтанга Кикабидзе?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363129/>> [16.02.10]
- (14.08.2008c), «Принуждение к миру: хроника войны», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361264/>> [16.02.10]
- (14.08.2008d), «Саакашвили пошел на принцип», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363112/>> [16.02.10]
- Remizova, M. og I. Safronova (10.08.2008), «Тина Канделаки: У президента Грузии гипертрофированное тщеславие», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361252/>> [16.02.10]
- Rjabtsev, A. (07.08.2008), «В Осетии разведка боем?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.4/360389/>> [16.02.10]
- (08.08.2008), «Добровольцы окапываются у Цхинвала», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/360712/>> [16.02.10]
- (12.08.2008), «Война стихла. А танки все идут и идут», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/362360/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «Война стихла. А танки все идут и идут», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362323/>> [16.02.10]
- (14.08.2008), «Чеченский батальон рвется на Тбилиси», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363109/>> [16.02.10]
- Rjabtsev, A. og J. Tsjinkova (08.08.2008), «В Цхинвал вошли российские танки», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361153/>> [16.02.10]
- Rjabtsev, A. og L. Kaftan (08.08.2008), «Цхинвал разрушен. Но город не сдался», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24143/361167/>> [16.02.10]
- Rukobraskij, V. og A. Julaje (12.08.2008), «Держись, Сашка Коц!», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361953/>> [16.02.10]
- Safronova, I. (08.08.2008), «Грузия готовится к штурму Цхинвала», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361001/>> [16.02.10]
- (09.08.2008), «В окрестностях Цхинвала ранен спецкор 'Комсомольской правды'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361208/>> [16.02.10]

- (12.08.2008), «Дмитрий Медведев: Агрессор наказан, операция по принуждению к миру завершена», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/362181/>> [16.02.10]
- Safronova, I. og A. Vetkina (11.08.2008), «Американец обвинил Саакашвили в геноциде», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361873/>> [16.02.10]
- Sedov, A. (09.08.2008), «'Пробиваюсь в Цхинвал на передовой броне. Грузины лупят с высот'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361218/>> [16.02.10]
- Sjeremetova, J. (11.08.2008), «'Я стоял весь в крови на коленях, а на меня наводили прицел...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361222/>> [16.02.10]
- Stepanov, A. (11.08.2008), «'Грузинские танки лупили по нашей медицинской колонне'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361353/>> [16.02.10]
- Stesjin, D. (08.08.2008a), «Грузинский министр Темури ЯКОБАШВИЛИ: 'Мы победим! А дальше?'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/360912/>> [16.02.10]
- (08.08.2008b), «Русские – наши братья! Добро пожаловать в Грузию!», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361128/>> [16.02.10]
- (09.08.2008), «Город Гори в огне», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361205/>> [16.02.10]
- (10.08.2008), «Война в Южной Осетии: 'Конец времен пришел, дальше – только тьма...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143/361226/>> [16.02.10]
- (12.08.2008), «'Построили демократию, а теперь сваливают'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361723/>> [16.02.10]
- (13.08.2008), «Беженцы из Цхинвала: 8 дней в подвале, вода с червями и фрукты из сада, собранные между обстрелами...», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/363119/>> [16.02.10]
- Tsjernykh, J. (13.08.2008), «Михаил ВЕЛЛЕР: 'Южная Осетия должна вернуться в лоно России!'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362454/>> [16.02.10]
- Veligzjanina, A. (14.08.2008), «Звонки грузинам...», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.3/362998/>> [16.02.10]
- Velikov, J. (11.08.2008), «Постпред России при ООН Виталий ЧУРКИН: 'Какой приличный человек станет сейчас разговаривать с Саакашвили?'»,

- Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361629/>> [16.02.10]
- Vetkina, A. (11.08.2008a), «'Семью с маленькими детьми грузинские солдаты сожгли на моих глазах'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361571/>> [16.02.10]
- (11.08.2008b), «У Михаила Саакашвили начались галлюцинации», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24143.5/361965/>> [16.02.10]
- (12.08.2008), «Телекомпания CNN не смогла доказать, что Россия – агрессор», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/362120/>> [16.02.10]
- Viktorova, L. (13.08.2008), «Москва добивается отставки Мишико?», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362325/>> [16.02.10]
- Vladimirov, S. (13.08.2008), «Социологи фиксируют консолидацию общественного мнения», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362508/>> [16.02.10]
- Volosjin, V. (12.08.2008), «Из россиян делают заложников?», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24144/361961/>> [16.02.10]
- Ziuziajev, A. (13.08.2008), «Грузинские банки ушли на каникулы», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24145/362226/>> [16.02.10]
- Zolotukhina, I. og I. Gratsjev (14.08.2008), «Эдуард ШЕВАРДНАДЗЕ: 'Если бы Саакашвили со мной посоветовался...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24146.4/363105/>> [16.02.10]

Artikler fra Komsomolskaja Pravda 01.-14. august 2009

- Baranets, V. (06.08.2009), «Кавказские уроки: год спустя», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.3/529558/>> [20.02.10]
- Kaftan, L. (08.08.2009), «Владимир Путин: 'Другие придут в Абхазию позже. И будут покупать дорожке'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24341/532466/>> [20.02.10]
- Kalnina, O. (07.08.2009), «Документалисты расскажут правду про Цхинвал», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339/530202/>> [20.02.10]
- Kots, A. og D. Stesjin (06.08.2009a), «Батальонов, отбивавших Цхинвал, больше нет», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.4/529666/>> [20.02.10]
- (06.08.2009b), «Цхинвал восстанавливают круглые сутки», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.4/530102/>> [20.02.10]

- (07.08.2009), «В Цхинвал прибыл президент Абхазии», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339/530582/>> [20.02.10]
- (08.08.2009), «Цхинвальская мистерия», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.1/530585/>> [20.02.10]
- (11.08.2009), «Сослуживцы Героя России Дениса Ветчинова: 'Считай, уже убитый, он застрелил трех грузинских солдат...'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24338/528899/>> [20.02.10]
- (12.08.2009), «Цхинвал только начали строить. До этого год 'отсекали мафию'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24341/531674/>> [20.02.10]
- Krivjakina, J. (08.08.2009), «Дмитрий Медведев: 'Геополитические победы – это мусор. Главное – жизни человеческие!'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://kp.ru/daily/24339.1/530608/>> [20.02.10]
- Samorodnij, O. (07.08.2009), «Про 'грузинский вопрос' и российский ответ», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339/530282/>> [20.02.10]
- Tsjernykh, J. (11.08.2009), «Экономист Михаил Делягин: 'Когда Медведев признал независимость Абхазии и Южной Осетии, наша клептократия три дня была в шоке!'», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24340/531502/>> [20.02.10]
- Tsjinkova, J. (07.08.2009), «Дмитрий Медведев: Мы поступили порядочно», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339/530453/>> [20.02.10]
- (10.08.2009), «Нино Бурджанадзе: Саакашвили не боялся российских 'ржавых' танков и хотел дойти до Москвы», *Komsomolskaja pravda*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24339.5/531179/>> [20.02.10]
- (12.08.2009), «Владимир Путин: Год назад невозможно было услышать правду – сегодня вину Грузии признали почти все», *Komsomolskaja pravda*, tilgjengelig fra: <<http://www.kp.ru/daily/24341/532007/>> [20.02.10]

Artikler fra Novaja gazeta 07.-14. august 2008

- Adamisjin, A. (14.08.2008) ОРК, «Как восстановить мир», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/08.html>> [01.03.10]
- Babtsjenko, A. (11.08.2008), «В военкоматах идет запись добровольцев», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/06.html>> [01.03.10]

- (14.08.2008), «Грузия-200», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/00.html>> [01.03.10]
- Bobrova, O. (11.08.2008), «Город одевают в хаки», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/05.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008), «Колонна катафалков», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/02.html>> [01.03.10]
- Buribajev, A. (14.08.2008), «Их не хотели убивать», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/10.html>> [01.03.10]
- Felgengauer, P. (11.08.2008), «С чем Грузия подошла к войне», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/09.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008), «"Это была не спонтанная, а спланированная война"», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/04.html>> [01.03.10]
- Izmajlov, V. (14.08.2008), «Техника не выдерживает с обеих сторон, а люди?..», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/09.html>> [01.03.10]
- Latynina, J. (11.08.2008), «Четырехсторонняя агрессия», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/11.html>> [01.03.10]
- Malyj, M. (14.08.2008) ОРК, «Уроки грузинской войны», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/35.html>> [01.03.10]
- Minejev, A. (11.08.2008), «Не спрашивай, на кого падают бомбы?», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/12.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008), «"Мы прогнозировали войну в Абхазии, но взорвалось в Южной Осетии"», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/11.html>> [01.03.10]
- Prusenкова, N. (11.08.2008), «Блог-пост», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/13.html>> [01.03.10]
- Pumpjanskij, A. (11.08.2008), «Под трибунал!», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/00.html>> [01.03.10]
- Redaksjonen (11.08.2008a), «Инсайд: 'На фиг нам Тбилиси? Обозначим возможности и подождем умных решений'», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/08.html>> [01.03.10]
- (11.08.2008b), «Тем временем», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra:
<<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/15.html>> [01.03.10]

- (14.08.2008a), «Потери. Кто и как считал», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/03.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008b), «100 дней и война», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/05.html>> [01.03.10]
- Rjabov, A. (11.08.2008), «Народы не могут участвовать в дворовой драке», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/10.html>> [01.03.10]
- Rost, J. (11.08.2008), «Безумие», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/02.html>> [01.03.10]
- Rostova, N. (11.08.2008a), «Журналисты просят помощи», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/20.html>> [01.03.10]
- (11.08.2008b), «'Новая' спросила профессиональных зрителей об их ощущениях от просмотра западного ТВ в первые часы войны», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/19.html>> [01.03.10]
- (11.08.2008c), «Словесная перестрелка», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/18.html>> [01.03.10]
- Sarukhanova, A. (11.08.2008), «Тбилиси, 9 августа 2008 года», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/41.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008), «Жара. В Тбилиси лето», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/33.html>> [01.03.10]
- Soldatov, A. (14.08.2008), «Почему разведки проглядели войну», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/07.html>> [01.03.10]
- Titov, J. (11.08.2008), «Военная операция в Кодорском ущелье идет пока без участия живой силы», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/07.html>> [01.03.10]
- (14.08.2008), «'Ночью по железной дороге движутся в Кодори платформы с военной техникой'», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/01.html>> [01.03.10]
- Tokareva, M. (11.08.2008), «Мнение 'Новой'», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/58/01.html>> [01.03.10]
- Ulitskaja, L. (14.08.2008), «Приехали», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2008/59/06.html>> [01.03.10]

Artikler fra Novaja gazeta 01.-14. august 2009

Babtsjenko, A. (14.08.2009), «Шитье белыми нитками», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/088/03.html>> [01.03.10]

Bobrova, O. (07.08.2009), «360 дней без войны», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/085/03.html>> [01.03.10]

----- (10.08.2009), «360 дней без войны» fortsettelse, *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/086/16.html>> [01.03.10]

Felgengauer, P. (07.08.2009), «Малой кровью, могучим ударом, на грузинской территории?», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/085/00.html>> [01.03.10]

Redaksjonen (14.08.2009), «'Как готовилась война'. Послесловие», *Novaja gazeta*, [online], tilgjengelig fra: <<http://www.novayagazeta.ru/data/2009/088/04.html>> [01.03.10]

Vedlegg

Vedlegg 1 – Kvantitativt materiale fra august 2008 og 2009

	Rossijskaja gazeta				Komsomolskaja pravda				Novaja gazeta			
	2008		2009		2008		2009		2008		2009	
	Antall	Snitt	Antall	Snitt	Antall	Snitt	Antall	Snitt	Antall	Snitt	Antall	Snitt
3.1/5.1 Journalistrollen												
jegform	25	0,20	7	0,37	214	2,40	18	1,2	24	0,77	12	2,4
min	5	0,04	0	0	14	0,16	1	0,07	4	0,13	7	1,4
«vi»	10	0,08	10	0,53	95	1,07	41	2,73	12	0,39	13	2,6
«vår»	11	0,09	3	0,16	24	0,27	13	0,87	5	0,16	6	1,2
nevner eget navn	83	0,65	17	0,89	69	0,78	19	1,27	22	0,71	8	1,6
3.2/5.2 «Vi» – omtale av Russland og russere												
«vi»	5	0,04	0	0	24	0,27	11	0,73	8	0,26	0	0
«våre»	35	0,28	5	0,26	86	0,97	28	1,87	45	1,45	10	2
Russland	365	2,87	105	5,53	365	4,10	97	6,47	151	4,87	16	3,2
российский	354	2,79	72	3,79	342	3,84	60	4	155	5,00	39	7,8
русский	5	0,04	4	0,21	33	0,37	1	0,07	12	0,39	3	0,6
Medvedjev	96	0,76	19	1	71	0,80	26	1,73	10	0,32	2	0,4
Putin	41	0,32	14	0,74	57	0,64	37	2,47	9	0,29	3	0,6
3.3/5.3 De andre «vi» – omtale av Sør-Ossetia og ossetere												
Sør-Ossetia/ossetisk	590	4,65	167	8,79	502	5,64	135	9	163	5,26	57	11,4
Kokojty	10	0,08	4	0,21	14	0,16	2	0,13	19	0,61	5	1
3.4/5.4 «De andre» – omtale av Georgia og georgiere												
Georgia/georgisk	876	6,90	207	10,9	1091	12,26	181	12,1	356	11,48	98	19,6
Georgiere	55	0,43	11	0,58	138	1,55	44	2,93	27	0,87	6	1,2
Tbilisi	63	0,50	9	0,47	38	0,43	2	0,13	11	0,35	3	0,6
3.5/5.5 Omtale av Saakasjvili												
Saakasjvili	132	1,04	19	1	168	1,89	33	2,2	60	1,94	2	0,4
Georgias president	17	0,13	1	0,05	43	0,48	3	0,2	4	0,13	0	0
den georgiske lederen	11	0,09	0	0	10	0,11	1	0,07	1	0,03	0	0
landets overhode	4	0,03	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00	0	0
Миша	0	0,00	0	0	11	0,12	3	0,2	1	0,03	0	0
Мишико	0	0,00	0	0	10	0,11	3	0,2	0	0,00	0	0
3.6/5.6 De andre «andre» – referanser til Vesten												
Vesten/vestlig	61	0,48	16	0,84	60	0,67	24	1,6	18	0,58	3	0,6
Nato	82	0,65	11	0,58	78	0,88	11	0,73	20	0,65	1	0,2
Europa/europeisk	56	0,44	12	0,63	32	0,36	6	0,4	17	0,55	1	0,2
EU	31	0,24	6	0,32	13	0,15	3	0,2	13	0,42	2	0,4
Sarkozy	16	0,13	2	0,11	33	0,37	3	0,2	2	0,06	0	0
USA	55	0,43	11	0,58	85	0,96	9	0,6	9	0,29	7	1,4
Amerika/amerikansk	55	0,43	2	0,11	69	0,78	10	0,67	13	0,42	0	0
Washington	18	0,14	2	0,11	10	0,11	2	0,13	0	0,00	0	0
George W. Bush Jr.	7	0,06	3	0,16	24	0,27	1	0,07	6	0,19	0	0
Condoleezza Rice	6	0,05	0	0	11	0,12	0	0	1	0,03	0	0

3.7/5.7 Noen sentrale begreper												
операция по принуждению...	21	0,17	1	0,05	22	0,25	2	0,13	2	0,06	0	0
folkemord	40	0,31	4	0,21	26	0,29	9	0,6	5	0,16	0	0
... på ossetere	37	0,29	3	0,16	23	0,26	9	0,6	0	0,00	0	0
Tskhinvali	135	1,06	0	0	157	1,76	2	0,13	86	2,77	13	2,6
Tskhinval	50	0,39	40	2,11	108	1,21	83	5,53	3	0,10	2	0,4
Totalt antall artikler	127		19		89		15		31		5	

Vedlegg 1: Antall ganger ulike begreper forekommer i artiklene fra august 2008 og 2009, og hvor ofte i snitt pr. artikkel fra perioden.

Vedlegg 2 – 3.1.2 – Kildebruk august 2008

	Rossijskaja gazeta			Komsomolskaja pravda			Novaja gazeta		
	Antall	Snitt pr.art.	Prosent	Antall	Snitt pr.art.	Prosent	Antall	Snitt pr.art.	Prosent
Alle kilder	281	2,21	100 %	364	4,09	100 %	94	3,03	100 %
Profesjonelle kilder	254	2,00	90 %	270	3,03	74 %	67	2,16	71 %
myndighetspersoner	184	1,45	65 %	156	1,75	43 %	38	1,23	40 %
opposisjonspolitikere	4	0,03	1 %	3	0,03	1 %	0	0,00	0 %
eksperter	43	0,34	15 %	44	0,49	12 %	6	0,19	6 %
journalister/medier	15	0,12	5 %	40	0,45	11 %	17	0,55	18 %
kjendiser	1	0,01	0 %	21	0,24	6 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	7	0,06	2 %	6	0,07	2 %	6	0,19	6 %
Øyenvitner	27	0,21	10 %	94	1,06	26 %	27	0,87	29 %
soldater	7	0,06	2 %	27	0,30	7 %	7	0,23	7 %
lokalbefolkning	5	0,04	2 %	41	0,46	11 %	19	0,61	20 %
flyktninger	15	0,12	5 %	26	0,29	7 %	1	0,03	1 %
Russiske kilder	190	1,50	68 %	194	2,18	53 %	42	1,35	45 %
Profesjonelle kilder	185	1,46	66 %	163	1,83	45 %	33	1,06	35 %
myndighetspersoner	132	1,04	47 %	84	0,94	23 %	12	0,39	13 %
opposisjonspolitikere	4	0,03	1 %	2	0,02	1 %	0	0,00	0 %
eksperter	38	0,30	14 %	37	0,42	10 %	5	0,16	5 %
journalister/medier	3	0,02	1 %	20	0,22	5 %	11	0,35	12 %
kjendiser	1	0,01	0 %	14	0,16	4 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	7	0,06	2 %	6	0,07	2 %	5	0,16	5 %
Øyenvitner	5	0,04	2 %	31	0,35	9 %	9	0,29	10 %
soldater	5	0,04	2 %	12	0,13	3 %	7	0,23	7 %
lokalbefolkning	0	0,00	0 %	19	0,21	5 %	2	0,06	2 %
flyktninger	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
Sørøstetiske kilder	31	0,24	11 %	60	0,67	16 %	6	0,19	6 %
Profesjonelle kilder	10	0,08	4 %	19	0,21	5 %	3	0,10	3 %
myndighetspersoner	9	0,07	3 %	15	0,17	4 %	3	0,10	3 %
opposisjonspolitikere	0	0,00	0 %	1	0,01	0 %	0	0,00	0 %
eksperter	1	0,01	0 %	1	0,01	0 %	0	0,00	0 %
journalister/medier	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
kjendiser	0	0,00	0 %	2	0,02	1 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
Øyenvitner	21	0,17	7 %	41	0,46	11 %	3	0,10	3 %
soldater	1	0,01	0 %	8	0,09	2 %	0	0,00	0 %
lokalbefolkning	5	0,04	2 %	7	0,08	2 %	2	0,06	2 %
flyktninger	15	0,12	5 %	26	0,29	7 %	1	0,03	1 %

Georgiske kilder	19	0,15	7 %	58	0,65	16 %	22	0,71	23 %
Profesjonelle kilder	18	0,14	6 %	40	0,45	11 %	13	0,42	14 %
myndighetspersoner	15	0,12	5 %	25	0,28	7 %	10	0,32	11 %
opposisjonspolitikere	0	0,00	0 %	1	0,01	0 %	0	0,00	0 %
eksperter	1	0,01	0 %	4	0,04	1 %	1	0,03	1 %
journalister/medier	2	0,02	1 %	5	0,06	1 %	1	0,03	1 %
kjendiser	0	0,00	0 %	5	0,06	1 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	1	0,03	1 %
Øyenvitner	1	0,01	0 %	18	0,20	5 %	9	0,29	10 %
soldater	1	0,01	0 %	5	0,06	1 %	0	0,00	0 %
lokalbefolkning	0	0,00	0 %	13	0,15	4 %	9	0,29	10 %
flyktninger	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
Vestlige kilder	25	0,20	9 %	40	0,45	11 %	15	0,48	16 %
Profesjonelle kilder	25	0,20	9 %	36	0,40	10 %	14	0,45	15 %
myndighetspersoner	13	0,10	5 %	19	0,21	5 %	9	0,29	10 %
opposisjonspolitikere	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
eksperter	3	0,02	1 %	2	0,02	1 %	0	0,00	0 %
journalister/medier	9	0,07	3 %	15	0,17	4 %	5	0,16	5 %
kjendiser	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
Øyenvitner	0	0,00	0 %	4	0,04	1 %	1	0,03	1 %
soldater	0	0,00	0 %	2	0,02	1 %	0	0,00	0 %
lokalbefolkning	0	0,00	0 %	1	0,01	0 %	1	0,03	1 %
flyktninger	0	0,00	0 %	1	0,01	0 %	0	0,00	0 %
Andre kilder	16	0,13	6 %	12	0,13	3 %	9	0,29	10 %
Profesjonelle kilder	16	0,13	6 %	12	0,13	3 %	4	0,13	4 %
myndighetspersoner	15	0,12	5 %	12	0,13	3 %	4	0,13	4 %
opposisjonspolitikere	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
eksperter	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
journalister/medier	1	0,01	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
kjendiser	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
hjelpepersonell	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
Øyenvitner	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	5	0,16	5 %
soldater	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %
lokalbefolkning	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	5	0,16	5 %
flyktninger	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %	0	0,00	0 %

Vedlegg 2: Kilder i antall, snitt pr. artikkel og i prosent av totalt antall kilder.

Vedlegg 3 – 5.1.2 – Kildebruk august 2009

	Rossijskaja gazeta			Komsomolskaja pravda			Novaja gazeta		
	Antall	Snitt pr.art.	Prosent	Antall	Snitt pr.art.	Prosent	Antall	Snitt pr.art.	Prosent
Alle kilder	44	2,32	100 %	55	3,67	100 %	25	5	100 %
Profesjonelle kilder	33	1,74	75 %	19	1,27	35 %	16	3,2	64 %
myndighetspersoner	30	1,58	68 %	15	1	27 %	10	2	40 %
opposisjonspolitikere	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %
eksperter	3	0,16	7 %	2	0,13	4 %	1	0,2	4 %
journalister/medier	0	0	0 %	1	0,07	2 %	4	0,8	16 %
kjendiser	0	0	0 %	1	0,07	2 %	0	0	0 %
hjelpepersonell	0	0	0 %	0	0	0 %	1	0,2	4 %
Øyenvitner	11	0,58	25 %	36	2,4	65 %	9	1,8	36 %
soldater	2	0,11	5 %	11	0,73	20 %	0	0	0 %
lokalbefolkning	9	0,47	20 %	25	1,67	45 %	9	1,8	36 %
flyktninger	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %

Vedlegg 3: Kilder i antall, snitt pr. artikkel og i prosent av totalt antall kilder.

Vedlegg 4 – Intervjuguide

Я – студент в Университете в Осло и пишу работу магистра о роли СМИ в конфликте в Южной Осетии 2008-ого года. В связи с этим я бы хотела взять у Вас интервью. Я ознакомилась с тем, что Вы писали о конфликте, и мне было бы интересно узнать основательнее как Вы относитесь к этой ситуации. Моя работа имеет две части, первая о журналистике во время войны когда шли боевые действия. И вторая о журналистике через год после войны, и изменилось ли что-то. Работа будет опубликована на норвежском языке в Университете в Осло, где она будет доступна в библиотеке.

Вы не против что я использую диктофон?

Начинаю с нескольких вопросов о вас:

Как вас зовут? Можно я буду использовать ваше имя и фамилию в работе магистра? или вы предпочитаете быть анонимным/- ой?

Можно спросить, сколько вам лет?

Сколько лет вы работали журналистом? Всё время в Новой Газете/Комсомольской Правде/Российской газете?

Вы получали образование, чтобы стать журналистом? В институте или в университете? Сколько лет вы изучали журналистику после школы?

Deres redaksjon / О вашей редакции:

Какой у вас официальный титул? Какие у вас задачи в редакции?

Вы специализировались в каком то определённом предмете на журналистике? Если да, то в каком предмете вы специализировались как журналист?

RG: Правильно ли, что «Российская газета» – (это) официальное издание? В вашей газете всегда можно увидеть официальный взгляд на различные темы?

КР: Правильно ли высказывание, что «Комсомольская Правда» – это так называемая жёлтая пресса? В какой степени она независимая? Как она относится к официальному взгляду правительства на различные темы?

Novaja: Правильно ли высказывание, что «Российская газета» – это абсолютно независимая газета? Она единственная независимая газета в России? А как насчёт газеты, которая называется именно Независимая Газета?

В какой степени это влияет на то, как вы сам/а пишете? Вы бы писали по-другому если бы вы работали в другой газете? Объясните пожалуйста!

Вы сам/а решили писать о конфликте, или это было решение редакции?

Вы сам/а были когда-то в зоне конфликта? А в Грузии? Вы были там во время войны?

Kildebruk / Использование источников:

Какие источники вы использовали во время войны? Я имею ввиду людей... Элитарные, военные, местных жителей, беженцев?

Вы использовали открытые или анонимные источники? Вы использовали оссетинские источники? А грузинские?

РГ: Заместитель начальника российского Генштаба генерал-полковник Анатолий Ноговицын является одним из ваших главных источников.

Почему вы выбрали эти источники? Было ли возможно выбрать других?

Какие источники были более полезны для вашей работы?

Онтоситесь ли вы к источникам по-другому во время войны, чем обычно?

На какие источники возможно положиться во время войны? Как вы могли знать, что то, что они рассказывали было существенно/правдоподобно? Встретили ли вы людей, которые очевидно вам лгали или вас обманывали?

Какие источники вы использовали через год после войны? Встретили ли вы те же самые источники, которые вы использовали во время войны, через год после войны?

Вопросы для тех кто был в зоне конфликта:

Вы раньше освещали тему войны или вы первый раз работали как журналист в зоне конфликта?

Когда вы узнали, что поедете в зону конфликта? Какие подготовки вы сделали? Как вы выехали в зону конфликта?

Какие препятствия/вызовы вы встретили как журналист в зоне конфликта? Было ли больше припятсвий/ вызовов в этом конфликте, чем в других конфликтах, которые вы освещали?

Сложно ли было найти значимые источники?

Бывает ли в сложной ситуации во время войны, что вы платите за информацию? Бывает ли, что другие журналисты платят за информацию?

В Грузии во время войны, встретили ли вы там ещё многих журналистов из российских СМИ? (Почему нет? Им не интересно было показать войну с грузинской стороны?) Встретили ли вы там ещё многих журналистов из иностранных СМИ?

В Южной Осетии во время войны, встретили ли вы там ещё многих журналистов из российских СМИ? Встретили ли вы там ещё многих журналистов из иностранных СМИ?

Было ли какое-то сотрудничество с другими журналистами? Что вы обсуждали друг с другом?

Было ли много конкуренции между журналистами? Была ли какая-то иерархия между журналистами?

Вы видели, чтобы фото/видео было манипулировано или боевые действия режиссированны, чтобы получить лучше фото/видео с места событий?

Возможно ли оставаться эмоционально незатронутым/нейтральным в таких тяжёлых событиях?

Как было работать с людьми в зоне конфликта?

Вы когда-нибудь боялись за свою безопасность?

Сегодня хотели ли вы бы сделать что-то по-другому?

Begrepsbruk i krigsjournalistikk / Аппарат понятий в военной журналистике:

Что вы думали когда вы писали это? Konkrete eksempler fra teksten!

Вы имели основание на это утверждение?

Что вы думаете сейчас?

Какая фраза по ваше мнению, лучше описывает то, что случилось в Грузии в августе 2008-ого года: «Вторжение в Грузию» или «операция по принуждению Грузии к миру»? Объясните пожалуйста!

Как Вы считаете, можно ли назвать грузинское нападение на Южную Осетию геноцидом? Объясните почему да/ нет?

Откуда вы получили информацию о том, что грузинские войска уничтожили 2000 осетин уже во второй день войны?

Как Вы считаете, имело ли значение для войны, что все российские СМИ сказали, что грузинские войска уничтожили более 2000 осетин уже во второй день войны?

Что вы думаете о том, что сейчас оповещают, что число убитых значительно ниже, около 850 человек у всех сторон в течении войны?

То, что грузинские войска уничтожили 2000 осетин, это можно назвать пропагандой?

Как вы сам/а относитесь к пропаганде во время войны?

Какое у вас отношение к грузинам? Вы считаете грузинам братский народ? Вы считаете, что они «ваши»?

Ваше представление об этом изменилось после начала войны? Ваше представление об этом изменилось сейчас, больше года после войны?

Какое у вас отношение к осетинам? И к абхазам?

Что вы думаете о правительстве Саакашвили?

Ваше представление об этом изменилось после начала войны? Ваше представление об этом изменилось сейчас, больше года после войны?

Bakgrunn og forløp for krigen / Предыстория и истечения войны:

Что вы думаете о том, что Россия дала российские паспорта оссетинским жителям перед войны?

Что вы в начале думали когда Россия напала на Грузию? И сейчас, что вы думаете о войне?

Как вы считаете, война была неизбежна? Что должно было быть сделано по-другому, чтобы избежать войны?

Какие вы считаете были главные причины того, что Грузия вошла в Южную Осетию?

Какие вы считаете были главные причины того, что Россия вошла в Грузию?

Имело ли значение, что Грузия захотела вступить в НАТО?

Как вы думаете, возможно ли сравнить Южную Осетию с Косово? Объясните пожалуйста!

Что вы думаете о том, что участвовали добровольцы и не только регулярные войска в войне?

Как вы считаете, Россия правильно признала независимость Абхазии и Южной Осетии? Объясните почему да/нет?

И сегодня, Вы думаете, что конфликт ближе или дальше от решения, чем сразу после войны? Объясните пожалуйста!

По вашему мнению, какие результаты войны самые важные?

Что вы думаете произойдёт дальше? Будет ещё война?

Dekning av konflikten og medias rolle / Освещение конфликта и роль СМИ:

Как вы считаете, был ли конфликт подробно освещён в печати в вашей газете?

Освещение в вашей газете было сбалансировано/нейтрально/ нюансировано?

Какого-то нюанса не достовало?

Как вы думаете, что могло было бы лучше в связи с освещением конфликта в вашей газете?

Вы обсуждали освещение конфликта в редакции, после его завершения?

Вы нашли какой-то отклик с читателя на освещение войны в вашей газете? Какая у них реакция?

Вы получили какие-то инструкции о том что нельзя было писать во время войны? (например в США нельзя показывать гробы) Была ли какая-то цензура во время войны?

Освещение в других российских газетах/СМИ было сбалансировано/нейтрально?

Как вы считаете, какую роль играли российские СМИ в войне?

Какое влияние на журналистику имеет конкуренция с другими СМИ во время войны?

Что вы думаете о роли иностранных СМИ в конфликте? И о роли грузинских СМИ?

Как вы считаете, какую роль играла пропаганда со всех сторон конфликта, для освещения конфликта?

По вашему мнению, освещение конфликта изменилось через год после войны?

Вы читали доклад Европейского союза опубликован 30-ого сентября в этом году? Что вы думаете о нём?

Вы могли бы порекомендовать мне кого-то из ваших коллег, которые тоже работали над этой темой, с кем мне было бы интересно поговорить?

Можно я пошлю вам дополнительные вопросы по е.маилу если они будут?

Спасибо вам огромное за интервью!